

Anketa

Jak Univerzita
Karlova pomáhá
Ukrajně **10**

Studenti

Kristýna Otcovská:
Biatlon umí bolet.
V zimě i v létě **22**

Scientia

Irena Kalhousová:
Izrael nekopírujme,
spolupracujme **36**

Knihy

Jakub Drápal:
Zločin, trest a ne/
spravedlnost **50**

Alumni

Japanolog Jan
Sýkora: Na cestě
zvědavosti **54**

Petr Ják

Za vše vděčím **sportu**

→ 4

Knihkupectví Karolinum

Celetná 18, Praha 1

224 491 448

knihkupectvi@ruk.cuni.cz

www.knihkupectvikarolinum.cz

FOTO Vladimír Šigut

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dne 24. února 2022 se změnil svět, jak jsme jej znali a měli rádi. Málokdo z nás byl připraven na takovou erupci agresivity a násilí poté, co Rusko vojensky napadlo suverénní stát, Ukrajinu. Asi podobně jako vy jsem nevěřičně sledovala doklady o bezprecedentním vraždění či mučení v Buče a dalších oblastech. Jako ženu, lékařku-gynekoložku a také matku dvou dcer mě zasáhla situace, které byly a ještě jsou vystaveny miliony ukrajinských rodin. Jsem opravdu hrdá, že naše *alma mater*, jako rovněž nezdolná „matka“, projevuje hned od konce února velikou solidaritu. Jasně jsme se vymezili proti válce, nabídli pomoc přichozícím, stovky našich studentek a studentů pomáhaly se zvládním uprchlické krize. Vedení a zaměstnanci snad všech fakult a součástí UK i rektorátu okamžitě začali připravovat a projevovat pomoc, nejen svoji osobní, ale i institucionální.

Budu konkrétní: do půlky května jsme napříč univerzitou podpořili téměř 150 studentů v režimu *freemover*, univerzitní koleje poskytly azyl více než 400 osobám, desítkám ukrajinských studentů UK byla přiznána finanční pomoc ve formě stipendia pro akutní tíživou soci-

ální situaci či pomocí Nadačního fondu UK, stovkám (převážně) žadatelek jsme poskytli pomoc a oporu při uznávání jejich vzdělání, probíhají kurzy češtiny ze strany dobrovolníků i některých fakult, ale hlavně díky Ústavu jazykové a odborné přípravy UK (ÚJOP UK). V rámci *Centra Carolina* při UK Pointu byly posíleny poradny, aby byly dostupné všem, jichž se tato krize nějak dotýká. Komunikujeme s rektory tří ukrajinských univerzit, s nimiž máme podepsané smlouvy o spolupráci, a domlouváme aktivity, jimiž bychom mohli naše partnery podpořit... Je toho opravdu hodně a jsem na všechny zapojené pyšná.

Na těchto řádcích ještě zmíním, že na mnoha z našich sedmnácti fakult již dnes působí ukrajinské akademičky a ukrajínští akademici, dřívější i zcela noví, v přípravě je několik desítek pozic a nadále rozšiřujeme kohorty ukrajinských studentů na UK, jak ukazuje třeba i anketa zainteresovaných osobností v tomto magazínu *Forum* na stranách 10 až 13. Ostatně, zkratky UK a UA se k sobě hodí. Ze svých zkušeností – nejen v americkém Harvardu – vím, že zahraniční kolegyně bývají obohaceni,

novým impulsem, oživením, a to i díky novým přístupům a soutěživosti, které nás brání před akademickým z pohodlnějším a „zdomácněním“, takzvaně inbreedingem. Tomu se braňme; buďme našim novým kolegyním a kolegům vstřícní a nápomocní.

Milé kolegyně, milí kolegové, vážení přátelé, přeji vám zajímavé a užitečné čtení o Univerzitě Karlově a co nejvíce klidných dnů navzdory této neklidné době. Celé naší akademické obci přeji, ať se nám daří pěstovat to nejlepší v nás: pravdu, lásku a férové jednání. A to nejen v době krizí.

Milena Králíčková
rektorka UK

Aktuální články i archiv
tištěných vydání najdete
na ukforum.cz

14

Obsah

34

60

Forum 2/2022, sešit č. 58
Časopis Univerzity Karlovy

Vydává
Univerzita Karlova
Redakce
Ovocný trh 5, 116 36 Praha 1,
Odbor vnějších vztahů
Redakci řídí
Martin Rychlík
Odpovědný redaktor
Jiří Novák
Telefon
224 491 248
E-mail
forum@cuni.cz
Grafická úprava
Filip Blažek, Eliška Kudrnovská,
Designiq
Foto na titulní straně
Vladimír Šigut

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.
Forum je rozšiřováno zdarma na
akademické půdě. Vychází čtvrtletně.
Za obsah článku plně zodpovídá jeho autor.
Stanoviska obsažená v textu nemusejí
vyjadřovat názor redakce.
Vaše ohlasy, připomínky a tipy na další
náměty pro Forum uvítáme na adrese
forum@cuni.cz.

Toto číslo vyšlo v červnu 2022.
Registrace MK ČR 72 79
Tištěná verze: ISSN 1211-1724

Rozhovor

PETR JÁKL – Za vše vděčím sportu / 4

Anketa

Jak Karlovka pomáhá Ukrajině / 10

Academia

KLÁRA ELIÁŠKOVÁ – Kdo chce učit,
musí se starat / 14

IVANA HAY TETAUEROVÁ – Hej, slyšte
ten úžasný příběh / 18

TEREZA JAVORNÍCKY BRUMOVSKÁ – Dáváme
dětem prostor a hlas / 20

Studenti

KRISTÝNA OTCOVSKÁ – Biatlon umí bolet.
V zimě i v létě / 22

Kam s banánovou slupkou? / 24

VÁCLAV SLABYHOUDEK – Na lovu je
Pan Lišák / 26

Scientia

ROBERT TROPEK – Expedice
za tropickým hmyzem / 28

PAVEL OSMANČÍK – Věda jako
nástroj proti vyhoření / 32

TEREZA PETRUSKOVÁ – O linduškách
a zakoktávání ptáků / 34

IRENA KALHOUSOVÁ – Izrael
nekopírujme, spolupracujme / 36

Varia

Nadační činností za lepší univerzitu / 38

BARBORA EAST – Žena-chirurg?
Jde to! / 40

Genius loci

Hosty pod Opitzovou střechou / 44

Historie

PAVEL KOHOUT – Demytizace
kávy byla úspěšná / 46

Knihy

JAKUB DRÁPAL – Zločin, trest
a ne/spravedlnost / 50

Knížní novinky / 53

Alumni

JAN SÝKORA – Na cestě
zvědavosti / 54

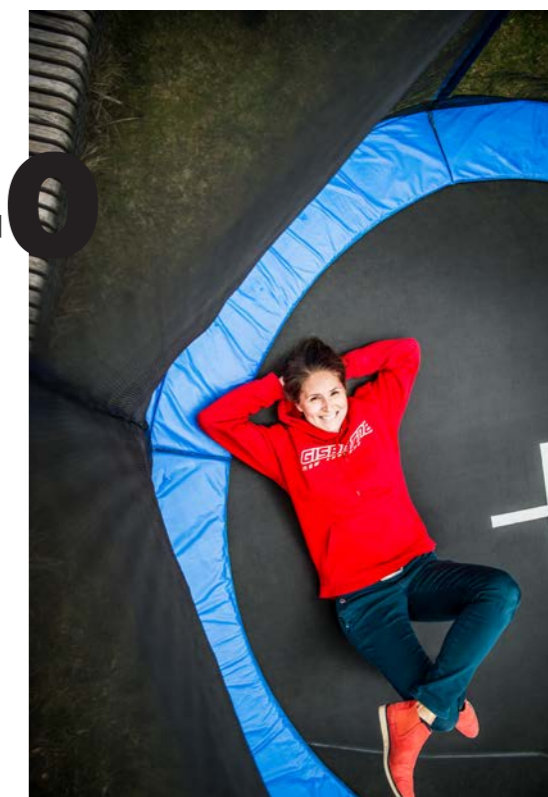
JAN KLOUČEK – Dýmka
zušlechťuje debatu / 58

Kronika / 60

Postscriptum

Majáles: Hold jaru i lásce / 64

40

Za vše vděčím sportu

Film *Jan Žižka* patří k nejočekávanějším filmovým událostem roku 2022 a je to i životní projekt režiséra a producenta Petra Jákla. S bývalým úspěšným judistou jsme si ve filmových ateliérech na Barrandově povídali o natáčení se světovými hereckými hvězdami, Jáklově kaskadérské minulosti, ale též o studentských letech na Fakultě tělesné výchovy a sportu UK.

TEXT Jiří Novák Foto Vladimír Šigut, Stanislav Honzík, produkce filmu

Výroba filmu *Jan Žižka* trvala čtyři roky a na začátku května jste předvedli první ukázkou. Jak moc se vám v ten den ulevilo, že už se vás všichni přestanou zvědavě ptát, „kdy už to konečně bude“?

Ulevilo se mi hodně. Já chtěl lidem ukázat *teaser*, což je v podstatě předvoj *traileru*, už dávno, bylo to strašně dlouho připravené, ale čekalo se na americkou stranu, záleželo na tom, kdy se stanoví datum kinopremiéry v USA. A podle toho se pak stanoví, jak dlouho dopředu se vypustí *teaser*. Kdyby záleželo pouze na mně, mohl jsem *teaser* ukázat už před rokem.

Datum světové premiéry je tedy stanoveno na 8. září 2022?

Přesné datum premiéry v Česku i ve Spojených státech se musí teprve stanovit. Jisté je ale to, že do českých kin vstoupí film letos 8. září a v USA o den později.

Kdy se začalo se samotným natáčením *Žižky*?

Začalo v září 2018, zhruba půl roku předtím trvala příprava. Ale úplný začátek byl už v roce 2011, kdy vznikl samotný nápad. Pak začal vznikat scénář ve spolupráci s několika scenáristy; já do toho vstupoval a koordinoval je, až jsem to začal psát sám.

A už během té doby jsem začal shánět peníze. Nejprve jsme byli na devadesáti milionech korun, pak se to zvedlo na 300 milionů s tím, že film bude mít světový přesah. A nakonec se rozpočet dva měsíce před natáčením zvedl ještě o dalších 150 milionů, protože jsme získali herce, jako jsou Michael Caine nebo Til Schweiger.

Michael Caine patří mezi opravdové legendy světové kinematografie. Díky jeho jménu pak bylo asi jednoduché přesvědčit další herce, ne?

Přesně tak. Bude to navíc jeho vůbec poslední film. S Cainem jsem sice produkoval i další film, který vznikl až po *Žižkovi*, *Best Sellers* (2021), nicméně ten už je v kinech. *Žižka* by měl být posledním filmem Michaela Cainea, už nemá zájem ani zdravotní kondici dál točit.

Všechno, kam jsem to v životě dotáhl, ovlivnil sport. Ačkoliv jsem měl odjakživa silnou vůli, díky sportu jsem ji ještě velmi posílil a stala se mou nejsilnější zbraní.

Film *Jan Žižka* má na české poměry obrovský rozpočet: 450 milionů korun. Kolik producentů je třeba k sehnání takové částky?

V tomto případě jsem sehnal sto procent financí sám. Ale pochopitelně jsou projekty, kdy financování sháním s dalšími koproducenty; záleží na typu projektu. Někdy za mnou přijdou producenti s tím, že mají například třetinu a chtějí pomoci se zbytkem, anebo naopak já potřebuji někde dofinancovat posledních dvacet procent... A někdy je projekt natolik zajímavý, že do něj vstoupím i bez dalších společníků.

Kromě *Žižky* se podílíte na produkci dalších filmů. Jen letos jsou to *Wash me in the River* (v hlavní roli Robert De Niro a John Malkovich), *57 seconds* (Morgan Freeman), také jste byl v Dominikánské republice kvůli filmu o žralocích. Jak se to dá stíhat?

Musíte mít okolo sebe dobrý tým lidí, jinak by se to stíhat nedalo. Nicméně na každý z těch projektů mám ještě jednotlivé producenty a každý je zodpovědný za svůj daný film. Já do toho vstupuji tak, že seženu peníze plus jim dávám kreativní připomínky. Ale samotné natáčení si už musejí řešit sami. Na natáčení v podstatě vůbec nemusím být, a když už přijedu, tak to беру spíš jako zábavu – když jde o zajímavou lokaci anebo jsou tam herci či tvůrci, které bych chtěl potkat osobně. Ale jinak vlastně není potřeba, abych tam byl.

Stalo se vám, že byste coby producent přijel na „plac“ a zjistil, že natáčení probíhá mimo plány a je třeba nějak výrazně zasáhnout?

Složitá doba byla během covidu, kdy jsem se podílel asi na pěti filmech a každé z těch natáčení probíhalo pokaždé úplně jinak. Například jsme řešili, že jsme museli kvůli různým restrikcím a opatřením poslat herce domů. A když jde o takové herce jako například Robert De Niro, tak to znamená soukromé letadlo tam a zpátky. A to samozřejmě ovlivní rozpočet.

V čem vám pro roli producenta a režiséra pomohla minulost úspěšného sportovce?

Naprosto totálně. Za vše ve svém životě vděčím sportu, v mém případě judu. Všechno, kam jsem to v životě dotáhl, ovlivnil sport. Ačkoliv jsem měl odjakživa silnou vůli, díky sportu jsem ji ještě velmi posílil a stala se mou nejsilnější zbraní. Když jsem prohrál, tak proto, že jsem na to v té chvíli neměl. Ale nikdy kvůli tomu, že bych pro to neudělal vše.

Silnou vůli jste, mimochodem, dokázal v roce 2000, kdy jste i přes riziko vážných zdravotních problémů vybojoval účast na letní olympiádě v Sydney.

Tehdy mě lékaři varovali, že mohu skončit na vozíku a kdesi cosi. Jenže já měl cíl dostat se na olympiádu tak pevně zakotvený v hlavě, že nešlo uhnout. Dodnes dělám většinu věcí instinktivně. Tak, jak to

Režisér Petr Jákl při natáčení filmu *Jan Žižka* s legendárním Michaellem Cainem.

vnímám v danou chvíli. A měl jsem to tak i v judu, to byl můj styl, nikdy jsem se moc nevěnoval taktice. Emočně jsem se do toho tak položil a udělal přesně to, co jsem v danou chvíli cítil. Dnes však vidím, jak je i taktika velmi důležitá a že bych díky ní mnoho zápasů tenkrát vyhrál. A sport obecně podle mě člověku hrozně pomůže i v osobním životě. Zkrátka: všechno co v životě mám, mám díky judu. A to samé říká i můj táta, který byl jako první český judista na olympiádě a je několikanásobným mistrem republiky.

Otec Petr byl slavný judista, judu se věnoval i váš strýc. Byla pro vás vůbec šance z téhle cesty uhnout, věnovat se třeba jinému sportu?

Táta mi sám říkal, ať si vyzkouším i jiné sporty a abych si judo pak případně vybral sám. Ale i když jsem zkoušel jiné věci, stejně jsem se vždy k judu vrátil a byl snad už od první třídy rozhodnutý, že se mu budu věnovat. Ovšem za první dva roky jsem nevyhrál ani jediný zápas! Mě tak strašně trýskali, že máma říkala tátovi: „Hele, ono ho to asi baví, ale možná by si měl najít něco jiného.“ (*směje se*) A táta odpověděl, že mě to alespoň zocelí a budu tvrdší.

Zase tolik jsem to neprožíval a nebyl z těch porážek smutný. Jen jsem věděl, že chci vyhrávat a musím pro to udělat víc. Největším zlomem pro mě byla sportovní škola Nad Štolou, kde jsem se najednou ocitl mezi kluky, kteří tam byli už od páté třídy a byli vysportovanější a silnější. První rok jsem

sotva přežíval, doslova bojoval o život! Nebyl jsem schopen běhat jako oni, techniku jsem nezvládal, každý trénink končil na pokraji sil, byl jsem slabší než ostatní, takže mě i mlátili. A já se rozhodl, že budu celé prázdniny trénovat – chodil jsem sám běhat a cvičit a vrátil se v lepší formě. Během druháku jsem ostatní dotáhl, pak je začal porážet a ve třetáku už jsem se posunul před většinu z nich. Ale musel jsem makat navíc.

Později jste začal studovat Fakultu tělesné výchovy a sportu (FTVS UK) a tam už vaše pozice byla asi úplně jiná, ne?

To už jsem byl reprezentant, v nejlepší kondici a zvládal vše dobře. Takže to už jsem si školu spíš tak jako užíval (*usmívá se*).

Jak vám šlo studium na vysoké škole?

Popravdě to nešlo pořádně skloubit a tehdy nebyl možný individuální studijní plán. Takže jsem na denním studiu brzy zjistil, jak to bude složité, a celé studium si rozložil. Chodil jsem do ročníku s Petrem Lacinou, což je jeden z mých nejlepších kamarádů a současný trenér judisty Lukáše Krpálka. A spolu jsme tu školu dělali snad osm let, z nás už si všichni dělali legraci. Ale měli nás rádi a říkali, že jsme „talismani školy“ (*směje se*). Měli jsme rozdělený prvák, abychom mohli současně sportovat, a pak jsme šli zase do prváku, ale na kombinované studium. Takže zážitky z vysoké školy jsou, řekněme, bohaté.

Já už pak na škole znal úplně každého. A dokonce se mi stalo, že na plavání mi dával zápočet kluk, s kterým jsem začínal studovat. To jsem myslel, že omdlím! A řekl jsem si, že to už je vrchol, že to už studuji opravdu dlouho. Ale nakonec jsem studium na FTVS zakončil jako nejlepší z ročníku – jedna dvojka, jinak samé jedničky. Protože při představení, že bych to musel celé absolvovat znovu, jsem se s tou svou zarputilostí na státnice maximálně připravil.

Tehdy jste jako vysokoškolák judista vybojoval dvě bronzové medaile na akademickém mistrovství světa, v letech 1994 a 1998.

Správně. A to jsem si velmi užíval, reprezentovat FTVS mě hodně bavilo. Já vždycky hodně trénoval a často byly ty tréninky dost drsné, ale měl jsem rád ten pocit na konci, kdy jsem si mohl říct, že jsem do toho dal úplně všechno. Jen jsem měl, bohužel, velkou smůlu na zranění (*před olympiádou 1996 si zranil nohu, o čtyři roky později koleno, přesto se na LOH 2000 kvalifikoval, kvůli vleklým zraněním zad a kolen sportovní kariéru ukončil v roce 2001 – pozn. redakce*). Když jsem byl ve formě, porážel jsem i ty nejlepší z celého světa, ale pak mě začala zranění pronásledovat skoro nonstop a já musel začínat pořád znovu. To bylo hodně těžké.

Co jste si tak myslel o dívkách v judu? Protože tomu se nyní věnuje i vaše mladší dcera.

Tehdy jsem nad judistkami kroutil hlavou a připadalo mi to divné. Ale postupem času jsem zjistil, že některé z nich jsou opravdu dobré a některé z nich byly i v technice lepší než plno chlapů; klidně by řadu z nich porazily. Takže jsem je nakonec vzal na milost (*usmívá se*). Ale naše dcera si judo vybrala

sama, já jí to nevnucoval. Sama si řekla, že to chce, ona je taková bojovná a chodí do toho naplno. Starší dceru judo nikdy nebralo, má raději atletiku.

Do oboru kaskadérství jste pronikl také ve stopách otce, který byl jedním z prvních kaskadérů v Československu?

Když jste judista, umíte padat. A to je první předpoklad pro dobrého kaskadéra. A když táta napsal film o kaskadérech *Cesta peklem* (1995), potřeboval i nějaké kluky z juda. Pak už to pokračovalo i v zahraničních produkcích a filmech jako *Johanka z Arku*, *Mladý Indiana Jones*, *Česká spojka*. Já nikdy nebyl kaskadér profesí, pro mě to byla především zábava.

Dubloval jste i někoho z herců? S vaší dvoumetrovou postavou to snad ani nešlo.

Jednou ano, v německém seriálu *Místo čmu*, kde hrál stejně vysoký chlapík jako já. Hrál postavu, která se na matějské pouti stará o atrakci *Twister*, v podstatě takovou centrifugu. V seriálu tu atrakci spouští a začne ho ohrožovat chlapík v masce, takže vyběhne, skočí za jízdy na jednu z kabinek, které se točí dokola, tam se s ním popere, útočník ho bodne nožem do břicha a hrdina po zádech vypadne po atrakci dolů. V noci! Absolutně nejhorší akce, jakou jsem kdy dělal a kterou vůbec kaskadér může dělat. Bez kontroly, ve tmě, v plné rychlosti vypadávat z něčeho, co je deset metrů nad zemí... Když jsem vylétl z té točící se atrakce, letěl jsem vzduchem a jen čekal, jestli dopadnu na krk a křupne mi hlava. Plácl jsem sebou přímo na záda do připravených krabic svázaných provazem, ozvala se strašná rána, protože ty provazy praskly, krabice se rozjely a já dojel po zádech až pod stativ kameramana. Koukal jsem na něj zespodu a říkám mu: „Nebude-

me to dělat podruhé, že ne?“ A nakonec, když jsem viděl v televizi výsledek, to vystříhali tak, že ze mě zbyla jen letící šmouha.

Zahrál jste si i malou roli v akčním filmu xXx s Vinem Diezelem. Ta ovšem byla tak populární, že vás prý v Americe poznávali i lidi na ulici. Je to pravda?

Premiéra byla v roce 2002. A zatímco před filmem nikdo netušil, kdo jsem, po víkendové premiéře jsme šli po ulici s klukem, který tam hrál odstřelovače, a všude nás lidé zastavovali a na všechno zvali. Tehdy jsme nikde nic neplatili; nepamatují si, že bych vybral z kapsy byť jediný dolar na kafe. Když jsme si chtěli něco koupit k pití, tak nám to dávali zadarmo, to bylo neskutečné! Tehdy jsem měl pro roli krátké blondaté vlasy a plno lidí mě přirovnávalo k herci Dolphu Lundgrenovi. Dokonce mě chtěl zastupovat jeho manažer, ale požadovali, abych v Americe žil. Jenže jsem velký patriot a Čechy moc miluju na to, abych mohl v USA zůstat.

Ani ta náhlá popularita vás nezviklala? Být najednou někým, kdo budí pozornost?

Já se svojí postavou budil pozornost vždycky, takže na mě se lidé dívali ještě dřív, než jsem začal být známý. Ze začátku mi to nebylo příjemné, ale pak jsem na to rezignoval. Snažím se to už nevnímat. Ale někdy se stává, že si jdu někam sednout a je tam někdo, kdo je otravný. Snažím se to pochopit, ale pokud je někdo moc neodbytný, musím být trochu důraznější.

Když jste účinkoval ve filmech známých režisérů, snažil jste se od nich něco odkoukat?

Určitě. Nebyl bych schopn režirovat filmy jen tak, že bych si jakoby z plezíru řekl, že budu režisérem. Ale nesledoval jsem to s ambicí, že jednou budu režirovat; byla to moje přirozená zvědavost. Že budu režirovat, mě nenapadlo ani náhodou, na to bych si netroufl. Já měl vždy vztah k psaní a vymýšlení věcí. Mně hlava nevypíná ani v noci, dvacet let jsem bral prášky na náměsíčnost. Pořád mě napadají nějaké nápady, takže jsem se naučil si vše zapisovat. A při natáčení mě zajímalo, jak co funguje a jak se co dělá, a věci mi postupně zapadaly do sebe.

Stává se vám, že při režirování uděláte něco, co vám samotnému vadilo u režisérů?

To se mi stává pořád! A pak si říkám, že si o mě asi musejí myslet, že jsem úplný idiot (*směje se*). Taky si to možná i mysleli. Ale na druhé straně – když pak třeba viděli výsledek z natáčení *Žižky*, najednou si řekli: „Jo, tak ono to nakonec vypadá takhle, aha...“ Což jen potvrzuje, že když máte při režirování určitý záměr, musíte se ho držet.

U všech tří filmů, které jste dosud režíroval (*Kajínek*, *Ghoul*, *Jan Žižka*), jste dokonce psal i scénář. Věříte jen svojí práci a své představě?

Mgr. Petr Ják, je absolventem FTVS UK, bývalým reprezentantem v judu. Několikanásobný mistr České republiky, účastník olympijských her 2000 a několika mistrovství světa, byl pátý na ME 1998. Jako kaskadér si zahrál ve velkofilmech *Johanka z Arku*, *Česká spojka*, *xXx* či *Bathory*, hlavní roli měl ve filmu *Krysař*. Režíroval filmy *Kajínek*, *Ghoul* a nejnověji *Jan Žižka*, coby producent se podílel na filmech s hollywoodskými hvězdami, jako jsou například Samuel L. Jackson, Michael Caine, Al Pacino, Robert De Niro anebo George Clooney. S manželkou, bývalou televizní moderátorkou Romanou Vítovou, vychovává dcery Sofii a Elisiu.

Více na www.petrjaki.cz

Je to tak, že to chci mít až moc podle sebe. Jen za poslední rok jsem dostal nabídky na režirování asi deseti filmů. Jenže zaprvé: byla strašná spousta práce se *Žižkou*. A za druhé: u věcí, které bych třeba i chtěl dělat, bych je musel výrazně upravit podle svého. Což by asi nakonec taky nějak šlo, ale samotné režirování je strašně náročná práce.

Znamená to, že si teď dáte na nějaký čas od režirování pauzu?

Když zjišťuji, na jak velkém množství filmů se podílím jako producent, tak nějaká absolutní pauza ani není možná. Ale od režirování si chci určitě odpočinout, protože jako režisér trávíte spoustu času jen s tím filmem. Mám děti, jimž je čtrnáct a jedenáct, a chci si je co nejvíc užít.

Přesto – máte už v hlavě téma, kterému byste se režírně chtěl v budoucnu věnovat?

Mě hrozně baví sport, jenže sportovní filmy jsou dost těžká disciplína. Ale mám v hlavě náměty, jež jsou se sportem nějak spojené. A taky mě hodně baví ekologie a udržitelnost, před čtyřmi lety jsem se stal veganem. Myslím si, že udržitelnost je velmi důležitá s ohledem na to, jakým neuvěřitelným tempem se stále rozrůstáme... Takže by mě bavilo i tohle téma.

Kdyby se i povedlo, že by váš další film byl sportovní, mohl by být o judu?

Rád bych o judu něco natočil. Ale vím, jak složité je přenést tu emoci ze zápasu na člověka, který se dívá doma v obýváku. Je jednodušší přenést ránu pěstí, než když se judisté několik vteřin drží a nic se zdánlivě neděje. Přitom ta síla uvnitř borců je tak obrovská, že si myslíte, že každou chvíli něco praskne... Nicméně je řada sportů, které jsou k filmování jednodušší.

K velkofilmu o Janu Žižkovi vás inspirovaly snímky jako *Statečné srdce* (1995) nebo *Gладиator* (2000). Ale který film ze sportovního prostředí máte nejraději?

Rocky. Na tom jsem vyrostl. Každý díl jsem viděl snad stokrát! Některé scény jsem si hodně pouštěl i jako motivační věc ještě během své sportovní kariéry. Když už jsem někdy cítil, že fakt nemůžu, tak jsem si řekl, že musím být právě jako Rocky.

Jak Karlovka pomáhá Ukrajině

Bylo to truchlivé ráno. Ruská vojska 24. února vojensky zaútočila na svrchovanou Ukrajinu a do Evropy se po dekádách vrátila válka. Válka s veškerou její hrůzou: mrtvými, znásilněnými a uprchlými ženami i dětmi. Univerzita Karlova agresi slovy rektorky Mileny Králíčkové, jež byla teprve třetí týden ve funkci, jasně odsoudila a nabídla pomocnou ruku Ukrajině.

A po celé jaro se Karlovka snaží potřebným pomáhat, seč může. Hovoří o tom čísla. Ke 23. květnu přišlo od počátku roku 853 žádostí o uznání zahraničního diplomu (nostrifikaci), přičemž osmdesát až devadesát procent z nich kvůli válce na Ukrajině. Podpory se dočkalo 143 studentů *freemoverů* a několik desítek ukrajinských akademiků. Součásti UK i studenti se zapojili do jazykových kurzů češtiny pro příchozí, koleje zase poskytly ubytování stovkám osob. „Věřím, že společnými silami se nám daří efektivně pomáhat,“ psala rektorka Králíčková akademické obci. Aktivit je hodně. I proto jsme vybraným osobnostem položili tutéž anketní otázku:

TEXT Martin Rychlík FOTO Vladimír Šigut, Martin Pinkas, archiv UK

Jak jste se zapojili do pomoci Ukrajině? Respektive: jak lze Ukrajincům pomáhat?

Univerzitní UK Point se do pomoci zapojil všemi svými součástmi již od samého počátku krize. Oddělení informačních služeb, jež spravuje rektorátní infolinku, zvýšilo své kapacity, aby mohlo zodpovídat dotazy, které na univerzitu ve zvýšené míře mířily. Postupně kolegyně a kolegové přebírali univerzitní krizovou infolinku. Odpovídali také na nespočet e-mailů jak současných studentů, tak potencionálních zájemců o studium z Ukrajiny.

Společně s kolejemí a menzami UK Point připravuje setkání s potencionálními zájemci o studium na UK z řad uprchlíků, kteří jsou ubytováni v univerzitních budovách. Do pomoci přijíždějícím akademikům i jejich rodinám se také zapojilo naše *Staff Welcome Centrum*. A *Centrum Carolina* zřídilo podpůrnou skupinu pro stávající ukrajinské studenty UK, kteří jsou událostmi zasaženi a potřebují o situaci své a svých rodin v bezpečném prostředí hovořit; postupně též vyřizuje žádosti o stipendium pro osoby v akutní tíživé situaci.

PhDr. Ing. Marie Vymazalová, Ph.D.
členka kolegia rektorky pro sociální záležitosti a udržitelný rozvoj

Studijní odbor UK operativně legislativě ukotvil a metodicky vedl studijní proděkany a oddělení fakult v maximálně efektivní pomoci ukrajinským a jiným studentům, respektive uchazečům postiženým válkou. Těmto studentům byly nabídnuty individuální studijní plány, případně mohli přerušit studium. Naším studentům včetně studentů ukrajinských v tíživé situaci, kteří o to požádají a situaci doloží, přiznáváme příslušné stipendium, které jim má pomoci překlenout složitou situaci a úspěšně své studium na UK dokončit (ve spolupráci s UK Pointem).

Dále bylo vydáno opatření rektorky, které zajistilo, že uchazeči o studium z Ukrajiny neplatí poplatky za přijímací řízení ani za posouzení předchozího vzdělání pro účely tohoto řízení. Řada studentů ukrajinských vysokých škol, kteří nyní pobývají v Česku, získala okamžitou finanční podporu a možnost intenzivního kurzu češtiny se statutem *freemover*. A také jsme personálně posílili oddělení nostrifikací o ukrajinsky hovořícího asistenta. Nicméně osobně kladu velký důraz na rovné podmínky pro všechny naše studenty a spolu s vedením UK jsem se proto připojila k jasnému odmítnutí kolektivní viny ruských a běloruských studentů.

Doc. RNDr. Markéta Martínková, Ph.D.
prorektorka UK pro studijní záležitosti

Na konci března jsem pročetl několik životopisů ukrajinských lékařek – s velkou chutí jim najít zaměstnání. Narážel jsem ale na jazykovou bariéru i problémy s uznáváním lékařského vzdělání. Pak ale přišlo jedno CV, kdy to najednou začalo dávat smysl: mladá, ale už zkušená docentka patologie Vira Tovažnianská z Charkova s perfektní angličtinou a pedagogickými zkušenostmi se zahraničními studenty... Obvykle pomalý proces přijímání nových zaměstnanců se za skvělé podpory děkanátu 2. LF UK i rektorátu UK podařilo zvládnout za rekordní dva pracovní dny a paní docentka už na našem ústavu po nástupu k 1. dubnu odučila řadu seminářů i přednášek. Spojenost je veliká a navíc oboustranná. Je fajn, že uprostřed všech těch hrůz, které se teď dějí, může občas něco dobře dopadnout.

Prof. MUDr. Josef Zámečník, Ph.D.
proděkan pro studium, 2. lékařská fakulta UK

Od března ubytováváme na pražské kolejí Větrník čtyři stovky uprchlíků z Ukrajiny; polovinu tvoří ženy, polovinu děti. Podarilo se nám pro ně rozjet kurzy češtiny a pro děti i adaptační skupiny. Mohou také navštěvovat volnočasové programy sportovních klubů Prahy 6, s nimiž se nám podařilo navázat spolupráci. V kooperaci s Českým červeným křížem, městem i městskou částí nabízíme na kolejích sociální, psychologickou a právní pomoc. Kromě psychologů (kteří jsou v kanceláři a na ubytovně pravidelně) máme i možnost okamžité krizové intervence, arteterapie pro malé děti, skupinové terapie k problematice dětí a války i terapeutické dramatické aktivity. Využíváme dobrovolníky z řad studentů UK nebo také komunitu obyvatel Prahy 6 *Nesedím, sousedím*. Pořádáme informační přednášky a besedy všeho druhu, například o pracovním trhu, rozdílech mezi školstvím v Česku a na Ukrajině, pomáháme se zápisem do škol a na univerzitu, s tvorbou životopisů... Konkrétní pomoc průběžně aktualizujeme prostřednictvím takzvaných *kapitánek*, s nimiž máme týdenní schůze, kde se dozvídáme o materiální poptávce, kterou pak naplňujeme, a o dalších přáních.

Ing. Miluše Valdová
ředitelka Kolejí a menz UK

Nejobemnějším aktivitou je momentálně výuka studentů ukrajinských univerzit v režimu *freemovers* pro jednotlivé fakulty. Aktuálně učíme sto studentů a budeme otevírat skupiny pro dalších šedesát, plánujeme to i v menším počtu. Uskutečníme přípravný program ke studiu vysoké školy pro absolventy středních škol. Ihned po započetí krize jsme otevřeli vstupní kurzy pro příchozí (především ženy) a dětské skupiny v Praze a v Poděbradech, které naši učitelé vedli a vedou dobrovolnický s pomocí studentů našich kurzů. Jsou skvělí!

Okamžitě jsme také zahájili sérii devadesátiminutových webinářů pro učitele, kteří se začali věnovat výuce češtiny pro ukrajinské děti, mládež a dospělé. Snažíme se nejen o okamžitou a krátkodobou podporu, ale přemýšlíme i v dlouhodobějším horizontu, neboť Ukrajinci budou potřebovat ve výuce pokračovat, aby se mohli uplatit ve svých profesích. Máme připraveny rovněž programy pro lékaře, čekáme na provázanost se systémem jejich zapojení do praxe.

PhDr. Dana Hůlková Nývltová, Ph.D.
ředitelka Ústavu jazykové a odborné přípravy UK

Pokaždé, když mluvím s ukrajinskými uprchlíky, jednou z prvních věcí, kterou slyším, je to, jak moc si cení české pomoci. Nezapomněli, že to byli Češi, kdo jako první začali nabízet vojenskou pomoc, a vidí i všechny další aktivity, jež Češi pro Ukrajinu dělají. Jsou věci, které jsou stále zapotřebí. Za prvé: neopadá poptávka po potravinové pomoci (v ideálním případě potravinové balíčky v týdenních intervalech). Za druhé: je třeba vytvořit více příležitostí ke studiu češtiny online a konverzační praxi. Za třetí: organizovat letní tábory pro děti a mládež. Za čtvrté: vytvářet flexibilní pracovní příležitosti pro matky s dětmi. A ještě za páté: povzbudit hoteliéry k tomu, aby vyčlenili některé své pokoje i pro uprchlíky.

Mgr. Vjačeslav Lytvynenko, Ph.D.
Teolog ETF UK pocházející z Doněcké oblasti; v Praze žije od roku 2010.

Studenti UK tlumočili a pomocnou ruku nabídli i pracovníci kolejí a menz. V Karolinu proběhla i společná modlitba.

Medici Univerzity Karlovy pomáhali na pražském Hlavním nádraží, jak mimo jiné níže vypráví Anna Krejčová ze 3. LF UK. Finanční pomoc přineslo i benefiční hokejové utkání (nahore).

Finanční sbírka na pomoc obětem konfliktu původně začala na půdě 3. LF UK, z iniciativy spolku Trimed; během několika hodin vybrali více než jeden milion korun. Pod vedením Spolku mediků českých a Jana Finsterleho (student pátáku 1. LF UK) se podařilo vybrat téměř 300 tisíc korun, za něž byly nakoupeny zdravotnické potřeby. Plus do materiální sbírky se od dárců sešel zdravotnický materiál v hodnotě více než 47 milionů korun! Do postižených oblastí tak bylo odesláno 328 palet zboží o váze 295 tun, a to prostřednictvím dvou koridorů pomoci. Zboží bylo dopraveno do skladů pomoci v Polsku a na sběrná místa organizovaná ukrajinským ministerstvem zdravotnictví. Poděkování patří všem dobrovolníkům.

Alisa Shvets
studentka 3. ročníku 1. LF UK

Na pomoc Ukrajině se nám v Plzni podařilo uspořádat sbírku ve spolupráci s Diecézní charitou. Přispěli hlavně studenti LFP UK, ale i širší veřejnost. Za tým organizátorů děkuji vedení kolejí a menz za ochotu i poskytnuté prostory a také všem, kteří se sbírky zúčastnili a přispěli. Možnosti pomoci Ukrajincům jsou nepřehledné: od účasti ve finančních i materiálních sbírkách přes poskytování první pomoci a spolupráci s humanitárními organizacemi až po pomoc s překladem na úřadech, ve školách či v nemocnicích. Nejvíce by však Ukrajincům pomohl brzký vstup do EU a NATO. A ukončení válečného konfliktu v jejich zemi.

Tomáš Kalina
student 5. ročníku LFP UK

Jednou ve čtvrtek ráno napsal do skupinové zprávy spolužák ze druháku prosbu o pomoc lidem prchajícím před válkou. Pomáhal jako tlumočnick na pražském Hlavním nádraží. V tu chvíli mi nedávalo smysl jít do školy, když by se dalo něčím tak prostým, jako je teplý čaj, zlepšit lidem den. Po pár telefonátech nám Armáda spásy poskytla várnice, obzavový materiál, pár konzerv a trvanlivých potravin a se dvěma kolegy jsme s naloženým autem zamířili na Hlavní nádraží. Při představování se jako medicové z 3. lékařské fakulty UK nás čekali první překvapení: na místě ještě nebyli žádní zdravotníci. Byli jsme požádáni, jestli můžeme zůstat, než nasmlouvaní zdravotníci dorazí. Obepsala jsem své kamarády a známé z medicíny, kdo se může v příštích hodinách zdržet a poskytnout základní zdravotní pomoc. Během pár hodin už nás bylo na provizorní „ošetřovně“ čítající pár volně prodejných léků proti horečce, bolesti, pastilky při bolestech krku, teploměr a fonendoskop přes deset mediků, zůstali jsme přes noc a už neodešli (...) Po téměř třech měsících provozu a dvou tisících ošetřených pacientech už naše časové možnosti i síly docházejí, pořád se ale přidávají noví kolegové a provoz ošetřovny se daří držet. Vůle pořád je. Sláva Ukrajině!

Anna Krejčová
studentka 3. ročníku 3. LF UK, koordinátorka mediků na Hlavním nádraží

Studijní oddělení Fakulty humanitních studií UK dalo hlavy dohromady a jen pár týdnů po zahájení války zorganizovalo *Orientační kurz pro osoby postižené válečným konfliktem na Ukrajině*. Aktivně se do něj zapojilo 75 zájemců, jimž kurz pomohl zorientovat se v českém prostředí. Základními pilíři programu byly zájmové přednášky, výuka českého jazyka, volnočasové aktivity a individuální konzultace. „Kurz byl otevřen na celý letní semestr; nicméně nejintenzivnější náplň proběhla v dubnu a květnu. Pro nás všechny to byla další aktivita navíc, ale chtěli jsme využít toho, co umíme, a prostřednictvím kurzu účastníkům také představit i naši fakultu. Je na místě veřejně poděkovat dobrovolníkům z řad vyučujících a studentů, kteří se zapojili,“ říká za studijní oddělení FHS UK Marie Yankouskaya.

Organizační tým FHS UK
nahore Hana Gabrielová a Monika Pícková, dole Varvara Borisova, Marie Yankouskaya, Dominik Kuna.

Kdo chce učit, musí se **starat**

Od školního roku 2016/17 má každé dítě ze zákona právo navštěvovat základní školu v místě svého bydliště a ta je povinna zajistit mu k tomu „potřebné studijní podmínky“ (pokud dítě potřebuje chodit do speciální školy, musí k tomu mít doporučení poradenského zařízení).

Takzvaně *inkluzivní* neboli společné vzdělávání je už školami přijímané a v praxi stále lépe uplatňované. Oč mu jde? Vychází z myšlenky, že každý žák má své individuální vzdělávací potřeby, jež se mohou s časem měnit, a je povinností učitelů pomáhat mu je zdárně naplňovat. Některé děti potřebují větší specifickou podporu, jiné menší, ale každé z nich

je jedinečné, čímž obohacuje rozmanitost kolektivu a šíří zkušenosti, jež mohou žáci získat. V inkluzivní škole se tak neoddělují děti se „speciálními potřebami“ od dětí bez nich. Ovšem nijak se tím nezpochybnuje role speciálních škol, které mají v systému své nezastupitelné místo.

Péče o individuální přístup

„Vzděláváme studenty dle klasických rámcových vzdělávacích programů; poskytujeme jim tedy plnohodnotné vzdělání. Přesto je na nás někdy nahlíženo jako na jakousi méněcennou instituci. Ale opravdu to tak není,“ říká Klára Eliášková, ředitel-

Neexistuje dnes učitel, který by během své kariéry nevyužil znalostí speciální a inkluzivní pedagogiky. Každý současný student Pedagogické fakulty UK proto absolvuje její minimálně půlroční kurz a celkově se připravuje, aby dokázal učit v duchu inkluzivního vzdělávání – všechny děti společně s ohledem na jejich individuální potřeby v běžné třídě.

TEXT Jitka Jiříčková
FOTO Vladimír Šigut

ka Gymnázia pro zrakově postižené a Střední školy pro zrakově postižené v pražských Radlicích.

Stává se jim tam třeba, že k nim přestoupí děti, jež byly na běžné škole osvobozeny z řady předmětů s odůvodněním, že se nějakému oboru nebudou moci kvůli postižení věnovat. „To u nás neplatí; to je nepřijatelné. Vyučujeme chemii, biologii nebo tělocvik, žáci chodí lézt na stěnu, věnují se speciálním sportům pro zrakově postižené a podobně,“ dodává ředitelka, která na UK vyučuje didaktiku českého jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Na speciálních školách inkluze probíhala dokonce už před tím, než se rozšířila na „běžné“ školy. Poměrně dlouho totiž platilo, že na speciálku se přijímalo zhruba 75 procent žáků s hendikepem a čtvrtinu bylo možné dobírat ze zcela zdravých dětí, které potřebovaly třeba jen menší kolektiv (ve třídách bývá maximálně čtrnáct dětí). „Tím se vytvářelo velice zajímavé a podnětné mikroklima, děti se vzájemně ohromně podporovaly. To se legislativně ukončilo a nyní máme ve škole tři čtvrtiny zrakově postižených dětí a zbylý počet jsou děti s jinými hendikepy,“ popisuje Eliášková (*více v rozhovoru na dalších stránkách*).

Znát svá práva

Pedagogická fakulta UK přijala princip inkluze už před řadou let a dle docentky Vandy Hájkové z tamní katedry speciální pedagogiky ze školy ne-

PhDr. Klára Eliášková, Ph.D., vystudovala nejprve obor český jazyk a pedagogika na Pedagogické fakultě UK, po jejím absolvování začala učit na Gymnáziu pro zrakově postižené a Střední škole pro zrakově postižené v Praze 5 – Radlicích, kde je dnes ředitelkou. Doplnila si rovněž vzdělání speciální pedagogiky se zvláštním zaměřením na *tyflopédii* (tedy edukaci zrakově postižených). Vedle toho působí na katedře českého jazyka PedF UK, kde vyučuje didaktiku českého jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

vychází jediný absolvent, který by za sebou neměl minimálně půlroční kurz inkluzivní pedagogiky: „V případě budoucích učitelů prvního stupně se jedná dokonce o tři navazující kurzy. Začínají inkluzivní a speciální pedagogikou a pokračují aplikací podpůrných opatření pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Rok a půl se tomu tedy poměrně intenzivně, až pět hodin týdně, věnují.“ Na kurzech probírají se studenty možné aplikace podpůrných opatření, úpravy učebních materiálů či diferenciaci činností a členění žáků do učebních skupin. „Velmi se zabýváme nejen tím, co může vyhovovat jednotlivým žákům, ale také pedagogovi. On sám musí mít vytvořené podmínky pro to, aby mohl učit děti rozdílných schopností. Měl by mít rozmyšlené své konkrétní požadavky a vědět, že na ně má nárok – každá škola totiž má zákonnou povinnost podmínky pro žáky upravovat,“ upozor-

Klára Eliášková učí na Pedagogické fakultě UK a je ředitelkou Gymnázia pro zrakově postižené a Střední školy pro zrakově postižené v Praze 5 – Radlicích, kde byly pořízeny i fotografie.

ňuje Vanda Hájková a bere do ruky dva tlusté svazky z osmidílného *Katalogu podpůrných opatření pro žáky, kteří potřebují podporu ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Jedná se o ucelený manuál členěný na osm částí (například poruchy autistického spektra, narušení komunikačních schopností). Vznikl roku 2015 v rámci celonárodního projektu a je k dispozici online.

„Nabídka opatření je široká a pro začínající učitele může být až nepřehledná. Proto vždy říkám studentům, že je třeba nahlížet do katalogů průběžně, mít přehled o tom, co nabízejí, aby pak s každým případem, který pro ně může být metodicky výzvou, věděli, kam – tedy do jakého dílu – sáhnout,“ říká Hájková. Vyberou si některý z postupů, vyzkouší jej, zjistí, zda jim vyhovuje a v případě daného žáka funguje, anebo zvolí jiný. Předpokladem pro to je také umět reflektovat svou práci. „Často dojdou ke zjištění, že vybrané a aplikované opatření, které přijali kvůli jednomu žákovi, vyhovuje vlastně i řadě dalších dětí. Typicky třeba opatření pro snižování kognitivní zátěže nebo diferenciaci vzdělávacích materiálů může pak pedagog přijmout jako takový svůj obecný postup,“ upozorňuje doцентka Vanda Hájková.

Inkluzivní kultura, pokud má skutečně fungovat, nemůže skončit na úrovni podpory určité menšiny žáků, ale projevuje se v jejím celkovém nastavení i ve vztazích.

Proveďte si svoji školu

„Slovo *sám* by se v jejich slovníku nemělo vůbec vyskytovat, protože se třicetihlavou třídou s nejrůznějšími potřebami si *sám* opravdu nikdo neporadí. Nemůže sám koordinovat několik individuálních vzdělávacích plánů. Týmová spolupráce je nezbytná,“ upozorňuje speciální pedagožka. S tím souvisí i další dovednost, již u studentů UK rozvíjí, a sice umět si zhodnotit školu z hlediska inkluzivní politiky, kultury a praxe ještě před tím, než do ní nastoupí.

Jak postupovat? „Používáme k tomu orientační hodnocení kvality inkluzivní školy od Petr Adamuse z Ostravské univerzity, které je rovněž na internetu. Díky němu si studenti dokáží rozklíčovat, zda daná škola sdílí nejen vizi společného vzdělávání, ale třeba také udržitelnosti, zda je vstřícná k inovacím, zda otevřeně komunikuje, a tak zjistí, že půjdou do prorůstového pracovního prostředí. Anebo naopak zjistí, že ne, že jde o konzervativně vedenou školu, kde se budou, jak řekl jeden můj student, bát vkročit do sborovny, líčí Vanda Hájková.

Inkluzivní kultura, pokud má skutečně fungovat, nemůže skončit na úrovni podpory určité menšiny žáků, ale projevuje se v jejím celkovém nastavení i ve vztazích. Pedagožka shrnuje: „Kultura musí být sdílená. To je to, co na vás dýchne, když do školy vejдете jako rodič.“

Speciální školy jsou nezastupitelné

„Určitě je správné, že se jako společnost snažíme zajistit, aby se všechny děti mohly vzdělávat v jedné škole. Měli bychom se ale zabývat i tím, jak v nich hendikepované děti učit, aby to pro ně bylo podnětné, motivující a hlavně přínosné, aby se skutečně něco naučily,“ říká Klára Eliášková, pedagožka UK i ředitelka střední školy pro zrakově postižené.

Výzkumně se zabýváte historií výuky mateřského jazyka u zrakově postižených dětí v českých zemích. Mohou být dřívější učitelé pro ty dnešní něčím inspirativní?

Během studia historických pramenů mě příjemně překvapil entusiasmus, s jakým se snažili nevidomým dětem vědění zprostředkovat. Navzdory tomu, že pro jejich výuku neměli vzdělání, chyběli jim speciální osnovy, kompenzační pomůcky nebo jazykové učebnice, sami vymýšleli a vytvářeli speciálně-didaktické pomůcky a hledali nejrůznější metodické postupy, jak nevidomé děti naučit co nejvíce z jejich rodného jazyka, aby o tolik nezaostávaly za těmi zdravými. To ohromné nadšení, s jakým dětem věnovali pozornost i čas, mě oslovilo nejvíce, a je to podle mě také ten největší impuls pro současné školství – protože výuka vždycky stojí na učiteli. Můžeme vytvářet spoustu teorií a metodik, ale pokud je pedagog nepřijme za své a nebude se je snažit s nadšením přenést do vyučovací praxe, zůstanou jen na papíře.

Ve své monografii, na niž jste získala podporu od Grantové agentury UK, mapujete vývoj jazykového vzdělávání dětí se zrakovým postižením od roku 1807 do roku 1989 a uvádíte, že dovednost používat Braillovo písmo v současnosti klesá. Čím to?

Podle mne jsou to jednak dopady inkluzivních tendencí a jednak rozvoje technologií. Tím, že stále více nevidomých dětí navštěvuje běžné školy, nemají tolik prostoru a času se Braillovo písmo učit. Ona je to technicky náročná dovednost, kterou je nutné rozvíjet dlouhodobě a systematicky; podobně jako se zdravé

děti učí od první třídy číst a psát. Na druhé straně dochází k prudkému a pozitivnímu rozvoji *asistivních technologií*, které žákům se zrakovým postižením mohou dovednost číst a psát Braillovým písmem částečně nahrazovat.

Výuka zrakově postižených dětí byla i v tehdejší Československu hodně pokroková – například se tematicky propojovaly určité předměty a podobně, že?

Ano, a bohužel i od toho se nyní kvůli inkluzi ustupuje. Není to vina učitelů, jednoduše k tomu není v běžné škole přirozený prostor. Uvedu vám příklad, jak to fungovalo v minulosti. Děti dostaly v hodině češtiny za úkol napsat slohovou práci na téma *Jak roztál můj první sněhulák*. Při prvouce nebo tělocviku si ho postavily na zahradě speciální školy. Měly dostatek času si ho osahat, hmatově sledovat po delší dobu, jak roztává, co se přitom měnilo. Vedly si k tomu poznámky. Paní učitelka vše verbálně popisovala, a žákům se tak vytvořila zkušenost pro napsání příběhu, navzdory tomu, že sněhuláka nikdy roztát neviděly. Možná se vám to zdá laické, ale určitě to bylo funkční. A teď si představte běžnou školu. A znovu opakují: ti učitelé za to nemohou, ale taková je prostě realita, nemají k tomu podmínky.

Jak vás tak poslouchám, inkluzi příliš nefandíte...

To ne, já rozhodně nejsem proti inkluzi. Ostatně na Pedagogické fakultě UK se jazykové výuce integrovaných žáků intenzivně věnujeme. Určitě je správné, že se jako společnost snažíme zajistit, aby všechny děti měly možnost se vzdělávat v jedné škole. Měli bychom se však

zabývat i tím, jak v nich hendikepované děti učit, aby to pro ně bylo podnětné, motivující a hlavně přínosné, aby se skutečně něco naučily. Jestliže integrovaný žák vypracovává úkol samostatně s asistentem, často třeba i v jiné místnosti, zatímco se učitel věnuje zbytku třídy, pak nemůžeme hovořit o plnohodnotné výuce.

Na druhé straně je dobře, že si mohou děti a rodiče sami zvolit typ školy. Pokud jim klasická nevyhovuje, mohou přestoupit do speciální.

Princip svobodné volby je samozřejmě správný. Je ale v pořádku také nahlas říct, že umístění žáka se speciální potřebou do běžné školy nemusí mít vždy jen pozitivní dopady. Na případu z naší školy, kterých bych mohla uvést více, vám ukázu i její odvrácenou stranu.

Nevidomý student byl opravdu motivován zkusit integraci do běžné střední školy, ale pouhé tři týdny v ní stačily, aby z tlaku okolí, stresu a pocitu nepřijetí velkým kolektivem a pedagoggy začal koktat a bál se chodit do školy. Po přestupu k nám, díky individuálnímu přístupu vyučujících, se brzy vrátil do pohody a začal si zase věřit. Ale i tak trvalo téměř rok, než se řečové vady zbavil. Souhlasím s tím, že pokud to funguje – dítě je součástí běžného kolektivu, v němž se všichni od sebe vzájemně učí, pomáhají si a v němž má žák s postižením prostor získat kvalitní plnohodnotné vzdělání – je integrace skvělá. Ale jsem rovněž přesvědčena, že speciální školy mají ve vzdělávání stále nesmírně důležitá a nenahraditelná místa, neboť ne všechny děti mohou chodit do běžných škol, i když by to bylo úžasné.

Hej, slyšte ten úžasný příběh

Výtvarnice, učitelka, redaktorka, máma dvou kluků... To je jen malý výčet rolí, které Ivana Hay Tetauerová, neslyšící doktorandka Pedagogické fakulty UK, zastává. Proto má každý den rozplánovaný takřka po minutách.

TEXT Jitka Jiříčková FOTO Vladimír Šigut

Termín setkání jsme hledaly půl roku. Nakonec přiběhla do redakce časopisu *UNIE*, který vydává Česká unie neslyšících, aby mi všechno řekla osobně, přímo. Bez tlumočnicka.

A takhle to má Ivana Hay Tetauerová celý život. Zdravotní hendikep pro ni nikdy nebyl překážkou, aby dělala, co ji baví. Každá zkušenost, třeba nebyla z dnešního pohledu ideální, jí ukázala další směr, kam se vydat, co nového by ještě bylo možné, a hned už si také zjišťovala, jak toho dosáhnout. Narodila se slyšícím rodičům, kteří s ní nekomu-

nikovali znakovým jazykem, neboť tehdy panovalo přesvědčení, že to brzdí rozvoj řeči.

Jako rodina se přestěhovali z Plzně do Prahy, aby mohla navštěvovat základní školu a posléze i gymnázium pro sluchově postižené, kde výuka probíhá mluvenou formou jazyka, takzvanou orální metodou. Český znakový jazyk se Iva Hay naučila až mnohem později. Díky tomu se však dnes dovede pohybovat v obou „prostředích“ – tedy i v běžném hovoru z očí do očí, pakliže protistrana pomalu a čitelně artikuluje. Tlumočnicka

využívá až při komunikaci více lidí, například na přednáškách nebo poradách. Naučila se odezírat a jako malá chodila pravidelně na logopedii, ovšem úplně nejvíc jí pomohla ke správné češtině četba knih.

„Díky tomu jsem kupříkladu viděla, že se neříká *s babička*, ale *s babičkou*. Znakový jazyk má zkrátka jinou gramatiku než čeština. Je to jazyk svébytný a od mluvených jazyků se liší tím, že je vizuálně-motorický. Pokud si správné tvary v českém jazyce nezafixujete sami četbou, nezbyvá vám, než se přesné

zákonitosti mluveného jazyka naučit nazpaměť,“ vysvětluje energická Iva, jak je možné dokázat se ho naučit a používat, přestože ho neslyší, a nemůže se jej tudíž naučit nápodobou jako většinová, slyšící populace.

Inspirována Wolverhamptonem

Knihy jí přivedly i k ilustrování. Rodiče jí jako malé čítávali před spaním, jenže ji neustálé odezíraní tak vyčerpávalo, že se už v čerstvých pěti letech rozhodla sama číst, aby neusnula a dobrala se konce příběhu. „Vždy jsem také srovnávala obsah knížky s ilustracemi v ní obsaženými. A pak to začalo – ke knížkám a příběhům, které jsem četla, jsem si malovala obrázky, jako kdybych byla ilustrátorkou právě já,“ vzpomíná Iva Hay. Od druhé třídy chodila do výtvarného kroužku a jezdila na letní výtvarné tábory pro sluchově postižené děti, jež vedla neslyšící výtvarnice Věra Macháčková. Právě tato dáma jí byla vzorem i co se týče identity neslyšícího – ve smyslu „když se chce, všechno jde“. A pro Ivu tehdy bylo tím „vším“ výtvarné umění... Později navíc převzala vedení těchto tvořivých táborů.

Při studiu na pražském gymnáziu v Ječné ulici navštěvovala večerní kurz figurální kresby na UMPRUM. Následně absolvovala dvojobor speciální pedagogika a výtvarná výchova na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. I díky programu *Erasmus* studovala britský znakový jazyk, angličtinu, časopisecou a novinovou ilustraci plus ilustraci pro děti na univerzitě v anglickém Wolverhamptonu, kde na vlastní kůži okusila, jak vypadá dobře promyšlená a správně nastavená komunikační podpora pro sluchově postižené studenty ve formě tlumočení a přepisu. Pobyt ve Velké Británii výrazně předznamenal i její osobní život: seznámila se tam totiž se svým, dnes už bývalým mužem – a narodili se jim dva synové. Ti dnes navštěvují česko-anglickou základní školu v Praze

Mgr. Ivana Hay Tetauerová, je učitelkou angličtiny na škole pro sluchově postižené v Praze 5 – Radlicích. Svůj výtvarný talent rozvíjí již od dětství. Vystudovala Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity (dvojobor výtvarná výchova a speciální pedagogika). Na studijním pobytu na univerzitě v britském Wolverhamptonu se věnovala ilustraci. Odbornost si doplnila na FF UK. Je doktorandkou Pedagogické fakulty UK, pracuje v časopise *UNIE*, který vydává Česká unie neslyšících, a vede pro ni výtvarné dílny pro dospělé i kurzy angličtiny. Věnuje se rodině a malbě.

a díky svým neslyšícím rodičům ovládají jak britský znakový jazyk, tak i ten český znakový jazyk.

Cesty, jak neslyšícím pomoci

Své zahraniční zkušenosti využila Iva Hay při organizování výměnných a studijních pobytů pro neslyšící mládež a také středoškoly ze školy pro sluchově postižené v pražských Radlicích, kde učí angličtinu. „Přála bych si, aby jednou měly české neslyšící děti takový výběr středoškolských oborů, jako je to běžné ve Velké Británii,“ říká Hay a neustále hledá možnosti, jak lidi se sluchovým postižením co nejvíce podpořit. I proto vystudovala obor čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě UK a nyní v rámci doktorského studia na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UK zkoumá možnosti výtvarného vzdělávání neslyšících dětí. Proč? Jejím cílem je najít způsoby, jak jim zpřístupnit kulturní instituce (tedy galerie či muzea), aby se zde mohly bez překážek integrovat, účastnit se různých edukačních programů či uměleckých dílen a kombinovat je s výukou výtvarné výchovy na své škole, jejíž součástí by měly být i informace o umění a kultuře neslyšících.

Vedle výuky na základce vyučuje též neslyšící dospělé angličtinu a vede výtvarné dílny v unii neslyšících, kde pracuje jako zástupkyně šéfredaktora časopisu. S kolegyní Lucií Sedláčkovou Půlpánovou založila skupinu pro neslyšící umělce *Czech Deaf Art 3+1*, v níž organizují různé workshopy pro neslyšící v Česku, přednášky o dějinách umění, fotokurzy a soutěže. Nedávno k tomu přidaly i rozhovory s neslyšícími umělci od názvem *Czech Deaf Art Café*.

Splněné knižní sny

Jako malá Iva toužila nejen kreslit, ale taky psát. I to se jí splnilo! Kromě redakční práce ilustrovala několik knižních projektů pro neslyšící a nedávno vydala knihu – sborník fotografické, literární a výtvarné tvorby neslyšících autorů *Praha očima Neslyšících* (2021). „Je to takové moje třetí dítě. Brzy mu bude rok,“ usmívá se Ivana Hay Tetauerová s tím, že všechny její různorodé projekty mají jeden společný cíl. Propojovat život a aktivity neslyšících lidí v Česku s většinovou společností tak, aby ze spolupráce těžily obě strany.

Dáváme dětem prostor a hlas

Vydává se do českých základních škol zkoumat zkušenosti dospívajících s jejich přirozenými „mentory“. Tereza Javornický Brumovská se vrátila na Fakultu humanitních studií UK z univerzity v irském Galway, aby v Česku rozvíjela zajímavý obor: studia dětí.

TEXT Helena Zdráhalová FOTO Martin Pinkas

Kdo je *mentor*? Starší a zkušenější člověk, který pečuje o svého svěřence. Vzniká mezi nimi přátelský vztah založený na důvěře, věnují se společným zájmům, svěřenec se může na svého mentora obrátit, když potřebuje poradit či podpořit. Mentor se tím podílí na rozvoji jeho nadání, dovedností, inspiruje jej při hledání životní cesty a podporuje při řešení různých situací. „Poprvé bylo slovo ‚Mentor‘ zmíněné již v Homérovi. Když Odysseus odcházel do války, svěřil svého syna Telemacha příteli Mentorovi, který byl starší a zkušenější, aby o něj pečoval. To je základní princip tohoto vztahu,“ vysvětluje Tereza Javornický Brumovská.

Mentoring se dnes využívá jako efektivní nástroj podpory a rozvoje mezi dospělými (třeba kariérní mentoring ve firmách) i při práci se studenty (*peer mentoring* mezi staršími a novými studenty na univerzitách, přičemž takový program nabízí i Univerzita Karlova) a jako sociální služba pro děti a dospívající (*youth mentoring*). Důležitou roli hraje především v podpoře a posilování osobnostní odolnosti a zdrojů sociálně znevýhodněných dětí a dospívajících.

Pozitivní dopady na vývoj

Pakliže mají děti a dospívající s přirozenými mentory zkušenost, významně to ovlivňuje jejich socio-emocionální a kognitivní vývoj. V důsledku to pak pozitivně formuje a generačně spojuje celou

společnost. Přirození mentori se nacházejí v sociální pavučině dospívajících jako jejich prarodiče či vzdálenější příbuzní, vedoucí zájmových kroužků, oblíbení učitelé ve škole anebo prostě jako starší zkušenější kamarádi, s nimiž sdílejí své zájmy.

A právě na to, jak vypadá přirozený mentoring dětí ve věku od dvanácti do patnácti let v Česku, se teď chce detailně zaměřit Tereza J. Brumovská v rámci svého dvouletého projektu *Encounter (Experiences of Youths in Natural Mentoring Relationships)*. „Zajímá nás, jaké vztahy dnes mají dospívající s dospělými, kteří se vyskytují okolo nich. V tomto směru jsou ve výzkumu mezery, proto jsme se na to zaměřili a získali grant,“ vypráví vědkyně.

Co má evropský záměr přinést? Jedním z jeho cílů je rozšířit povědomí o přínosech fenoménu mentoringu pro dospívající i představit a rozvinout v Česku opomíjený společenskovední obor s interdisciplinárním přístupem – *studia dětství*. Tereza na to získala prestižní stipendium Akce Marie Skłodowska-Curie z evropského rámcového programu Horizont 2020.

K dětem s citem a pochopením

Pracovat s dospívajícími ve výzkumu bývá citlivá záležitost. Svůj výzkum proto Tereza J. Brumovská postavila dětem přímo na míru. Šlo jí především o to, aby se dospívající coby participant mohli vyjádřit pro ně co nejpřirozenější formou, a díky tomu aby získala relevantní data o jejich autentické zkušenosti s dospělými žijícími „kolem“ nich.

„Do sociálněvědního výzkumu přinášíme nové participativní kvalitativní metody. Připravili jsme videoanimace, které jsou příznivé pro komunikaci s dospívajícími, jejichž pohled a vlastní zkušenosti nás zajímají. Prostřednictvím videa jim vysvětlíme, kdo je to mentor. Pak se ho pokusí popsat, aby se do tématu přirozeně dostali. Poté s dětmi uděláme rozhovory na téma jimi identifikovaných a popsá-

ných mentorů. A nakonec je požádáme, aby se s nimi sešly a schůzku nafotily. Nad snímky si pak budeme o jejich vztazích dále povídat. Z vybraných fotek připravíme i výstavu,“ vysvětluje akademička se zkušenostmi z Irska i Švédska.

V českém společenskovedním výzkumu není využívání takzvaně *participativních* čili více „zapojovacích“ metod při práci s dětmi dosud běžné. „Dětem a dospívajícím tím chceme dát aktivní prostor a hlas pro sdílení jejich zkušenosti dětství, proto jsou participativní metody pro toto zkoumání vhodné,“ podotýká vědkyně. Výsledky výzkumu, který má zachytit zkušenosti dospívajících s mentoringem v českém kontextu, má Tereza představit na mezinárodní úrovni, kromě konferencí také v rámci organizace *Mentoring Europe*, jež zastřešuje mentoringové programy a intervence z celé Evropské unie a je i jedním z partnerů projektu *Encounter*.

Dalším z cílů je rozšířit povědomí o mentoringu přímo mezi dětmi a mezi těmi, kdo s nimi pracují – tedy mezi učiteli a volnočasovými i sociálními pedagogy. To proběhne rovněž na akademické úrovni. „Na katedře psychologie a věd o životě FHS UK, která můj projekt hostuje, zorganizuji dva kurzy: jeden se bude týkat přímo mentoringu pro děti a dospívající, druhý se bude věnovat oboru *studia dětství*,“ plánuje Tereza Javornický Brumovská.

Studia dětství i do Česka

Na tuzemskou akademickou půdu chce tak přinést nový interdisciplinární obor, který se na společenské fenomény dívá pohledem dítěte jakožto svébytné bytosti. „Obor studia dětství zkoumá každodenní přímou zkušenost dětí a dospívajících s různými sociálními fenomény, se kterými se setkávají v každodenním životě. Vše nahlíží z jejich perspektivy, jde o takzvaně *child-centred přístup*,“ líčí vědkyně s tím, že by ráda napříč UK našla odborníky, kteří se též tématem dětí a dětství zabývají, aby spolu vytvořili mezioborovou výzkumnou platformu.

Tereza si do České republiky přiváží řadu zkušeností ze zahraničí, především pak z univerzity v irském Galway, kde získala na téma výzkumu mentoringu dětí a dospívajících titul Ph.D., a nastartovala tím svoji akademickou kariéru. Zásadní pro ni bylo setkání s profesorkou Michal Molcho, která v Galway založila evropsky unikátní katedru s mezioborovou perspektivou studia dětí (*Children's Studies*). Tam pak Tereza vedla i lekce pro bakalářské studenty.

A Molcho je nyní spolusupervizorkou projektu, s nímž se Tereza J. Brumovská vrací domů. Po několika letech tím uzavírá svůj „cestovatelsko-badatelský“ kruh, aby na Karlovku přinesla to nejlepší z toho, co se naučila, svoje poznatky dále rozvinula a předala zdejším studentům.

Mgr. Tereza Javornický Brumovská, M.A., Ph.D., absolvovala FHS UK a švédskou Göteborgs Univerzitet. Doktorát získala v UNESCO *Child and Family Research Centre* na National University of Ireland Galway (NUI), kde jako postdoktorandka zkoumala postoje dětí k vědě a vědcům. Zabývá se tématem přirozeného i formálního mentoringu, dětmi a dospívajícími v interdisciplinární perspektivě, sociální psychologií a sociologií dětství a dospívajících. Nyní vede dvouletý projekt *Encounter*, který zkoumá zkušenosti dospívajících s přirozeným mentoringem. Projekt hostuje FHS UK pod supervizí Gabriely Seidlové Málkové. Vědkyně na něj získala grant Akce Marie Skłodowska-Curie.

Poprvé bylo slovo ‚Mentor‘ zmíněné již v Homérovi. Když Odysseus odcházel do války, svěřil svého syna Telemacha příteli Mentorovi, který byl starší a zkušenější, aby o něj pečoval. To je základní princip tohoto vztahu.

Biatlon umí bolet.

V zimě i v létě

Říkáte si, že skloubit studium medicíny a vrcholový sport musí být přinejmenším stejně těžké, jako běžet na lyžích a střílet? Kristýna Otcovská o tom může vyprávět. Je totiž českou reprezentantkou v biatlonu a zároveň studentkou Lékařské fakulty v Plzni UK.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Petr Slavík a Tomáš Hermann, Český biatlon

Skvěle reprezentuje Česko, přitom v Plzni studuje v prvním ročníku všeobecné lékařství. „Obojí je dlouhodobá práce. Pokud chcete být dobří v biatlonu, musíte mít natrénováno, vytrvale dít a mít na to systém. Ani v medicíně se všechno nenašprtáte najednou, je zapotřebí studovat intenzivně a delší čas,“ má jasno Kristýna Otcovská, sympatická medička.

Když je táta trenérem

Vlastně si pochvaluje, že jí biatlonové tréninky pomáhají krásně „naporcovat“ čas, který potřebuje ke studiu. Učit se v jednom záprahu – nezřídka i šest ho-

din denně – by prý sotva vydržela. Během fyzické námahy si navíc hlava dokonale odpočine od učení a po tréninku je připravena přijímat nové informace. Důležitý je i dostatečný spánek; mladá sportovkyně se snaží spát potřebných osm hodin denně.

Tomu, že Kristýna „dvojkombinaci“ medicína-biatlon zvládá dobře, nahrává i skutečnost, že jejím trenérem je její tatínek. Tréninky tak má ušity na míru, jsou přizpůsobeny školnímu rozvrhu. „Učím se mezi výukou ve škole a tréninkem. A vlastně každý volný čas, který netrávím v posilovně, při běhu či na

střelnici,“ přibližuje Kristýna svůj pracovní den.

„Nevím, jestli je dobré mít za trenéra tátu,“ zamýšlí se s úsměvem mladá sportovkyně a dodává: „Ale můj táta je skvělý trenér. Takže je výhodné mít takhle *dobrého* trenéra.“ O úspěších tandemu otec-dcera nejlépe vypovídá skutečnost, že od jara 2022 je Kristýna členkou kádru juniorské i seniorské biatlonové reprezentace ČR.

Od Bivojeka do repre

Je namístě prozradit, že Kristýna je nevšední sportovní talent: než propadla

kouzlu biatlonu, hrála dorosteneckou první ligu florbalu za klub SK Bivojky Litvínov. Když ale v televizi zahlédla biatlonová klání na zimních olympijských hrách v Soči 2014, byla nadšena a rozhodnuta. „Přišlo mi, že je to skvělý sport. Taková srdcovka,“ vzpomíná na osudové rozhodnutí. Společně s tatínkem – stejně jako celý národ sportovních fandů – prožívali euforii při úspěších českých biatlonistů (však si vzpomeňme na medaile Ondřeje Moravce a Gabriely Soukalové nebo smíšené štafety). Biatlonový boom zkrátka Kristýně přihrál myšlenky na novou výzvu a možnost přetavit výjimečný fyzický potenciál z florbalu v úspěchy v biatlonu.

Když se společně s tatínkem rozhodli v roce 2017 v Litvínově založit biatlonový klub, zdaleka nemohli tušit, jak se jim povede. „Přišlo mi ‚hustý‘, že je ten klub vlastně náš,“ směje se Kristýna. „No, jen si to představte: táta si někde našel návod na biatlonové tréninky, nastudoval je... a já už jsem dnes v reprezentaci! To mi přijde dobrý,“ dodává pobaveně.

Hladová po závodění

Druhým domovem se Kristýně stala Plzeň, a to proto – jak s úsměvem komentuje –, že ji jinde nepřijali. „Na medicíně mě baví úplně všechny předměty. Kupodivu úplně nejvíc biochemie, a to chemii vlastně skoro nesnáším,“ říká. V Plzni Kristýna studuje a současně přes týden plní individuální tréninkové dávky „na-

dělované“ jí tatínkem. Trénuje naprosto sama, žádného *sparingpartnera* – se kterým by se dřina lépe zvládala – zatím nemá. A zatímco během sezony není šance na normální studentský život, v mezidobí – mezi zimou a létem – se i z Kristýny stává „normální“ holka, co chodí s partou na mejdany.

„S biatlonovým tréninkem jsem možná začala příliš pozdě. Snad to doženu. Na druhou stranu mám oproti ostatním výhodu: mnozí cestují po světových závodech třeba od svých patnácti, proto se mohou cítit unavení. To mně nehrozí, minulo mě to. Všechno si zatím užívám a po závodění jsem fakt hladová,“ říká. A přiznává: „Biatlon dokáže hodně bolet. Je krásný v tom, že je v něm zahrnuta spousta sportovních odvětví. Nejtěžší je střelba; poloha, kterou při ní musíte poměrně často zaujmout, je značně nepřírozená. Vrcholový sport zákonitě přináší těžké tréninky a závody, ve kterých jdete takzvaně ‚přes závit‘. Zatím netuším, jaké to může mít důsledky. Ale

Kristýna Otcovská, pochází z Litvínova, studuje na Lékařské fakultě v Plzni UK. „V naší rodině jsou vlastně samí technici: maminka architektka, ségra stavebnice a táta je projektant. Já si přála být lékařkou už jako malá, co si pamatuji. Snad se mi podaří dětský sen proměnit ve skutečnost. Aktuálně mě hodně láká výzkum, naštěstí mám ještě dost času na rozhodování,“ odpovídá na otázku, proč se rozhodla právě pro studium medicíny. Zároveň by ráda úspěšně reprezentovala ČR v biatlonu; touží po účasti na olympijských hrách 2026 v italském Miláně a Cortině a jednou by se chtěla prosadit ve Světovém poháru: „Když ho vyhraje, znamená to, že jste opravdu na špičce!“

rozhodně bych neměnila. Sport dělám proto, že mě zoceluje. A líbí se mi vidět, dokázat se proboujet třeba až na olympiádu. Snad už na tu příští...“

Léto na kolečkách

Během interview Kristýna prozradila, že v nejbližších dnech očekává dopis z biatlonového svazu: „Trochu se bojím, že budou chtít, abych přesídlila do Jablonce, kde celá reprezentace přebývá. Moc se mi do toho nechce. Ráda bych zůstala v Plzni a v týmu s tátou. Vždyt nám to tak jde! Doufám, že se nějak dohodneme.“

Zatím prý ani netuší, co přesně ji v nejbližším období čeká a jaká soustředění má v letních měsících vlastně před sebou. Ví jen, že budou na kolečkových lyžích, na nichž získala i pár titulů mistryně republiky. A že by ráda zvládla zkoušky na medicíně do konce června. Pak by se mohla pár měsíců věnovat jen běhu, jízdě na kole, lyžím – a svojí malorážce.

Přehled biatlonových úspěchů

MSJ 2022 (Soldier Hollow, USA)
13. ve vytrvalostním závodu

MEJ 2022 (Pokljuka, Slovinsko)
7. v závodu smíšených dvojic (s Tomášem Mikyskou)

AMČR 2021 (Nové Město na Moravě)
1. v závodu s hromadným startem, 1. ve sprintu

Letní MČR 2021 (Nové Město na Moravě)
1. ve sprintu, 1. ve supersprintu, 3. ve vytrvalostním závodu

Letní AMČR 2021 (Bystřice pod Hostýnem)
1. ve sprintu, 1. v závodu s hromadným startem

Letní MČR 2020 (Letohrad) –
1. ve sprintu, 3. místo ve vytrvalostním závodu

Kam s banánovou slupkou?

Potká se bioložka, historička, pedagožka a filmová vědkyně... To není začátek vtipu, ale studentský projekt, který řeší osud bioodpadu v pražských domácnostech. Tým tvořený studentkami Filozofické a Přírodovědecké fakulty UK vyhrál české kolo mezinárodní soutěže *Map the System*, čímž získal vstupenku na světové finále do Oxfordu.

TEXT Pavla Hubálková FOTO Vladimír Šigut

Pokud sníte banán a vyhazujete slupku do běžného koše s dobrým pocitem, možná budete překvapeni. „Banánová slupka, stejně jako další bioodpad, který skončí na skládce, je zdrojem velkého množství skleníkových plynů – jeho rozkladem za nepřístupu kyslíku totiž vzniká methan, který je pro klima třicetkrát horší než tolik medializovaný oxid uhličitý. Jen v Česku takto ročně vznikne množství emisí, jež odpovídá provozu téměř tří milionů aut,“ říká Barbora Aradská z FF UK, jedna z členek týmu Wasted Biowaste, který na jaře vyhrál české kolo soutěže *Map the System* a míří na červenou mezinárodní klání v Oxfordu.

Cílem soutěže a stejnojmenného ročního kurzu, který na Univerzitě Karlově probíhal pod záštitou Centra pro přenos poznatků a technologií (CPPT), je z nejrůznějších úhlů pohledu popsat nějaký celospolečenský problém. Proč si vítězky vybraly právě bioodpad v praž-

ských domácnostech? „Bylo to téma, které jsem v Praze sama řešila: Kam s ním? Zároveň mě zajímalo, proč bioodpad stále tvoří třetinu obsahu černých popelnic, když již existují lepší řešení, jak ho využívat,“ vysvětluje studentka sociální pedagogiky Jitka Vlčinská.

„Jedním z problémů totiž je, že o bioodpadu přemýšlíme jako o odpadu, přitom je to zdroj. Zdroj energie a úrodné půdy. Bioodpad odhozený v běžném koši je vlastně mrhání jeho potenciálem,“ zdůrazňuje i za své parťačky Kateřina Fantová, studentka historie.

Třídít lze, ale stojí to úsilí

Součástí jejich projektu bylo zmapovat situaci bioodpadu z domácností v české metropoli z pohledu současného systému a jeho efektivitu i praktičností, společenského vnímání a také možných zlepšení. „Vycházely jsme z dostupných dat a publikací, ale především jsme se

ptaly zástupců úřadů a organizací i jednotlivců,“ popisuje Kateřina Faltýnková studující molekulární biologii na „přírodovědě“. Co zjistily? „Vážně komunikace a chybí osvěta. Sice existuje řada skvělých projektů, ale většinou nemají kapacitu a prostředky, aby oslovily větší skupiny lidí nebo spojily síly do větších projektů. Zároveň mnoho lidí neví, proč je bioodpad v běžné popelnici problém. A když vědí a chtěli by třídit, potýkají se s řadou komplikací.“

Jako nejčastější překážku pro třídění bioodpadu účastníci průzkumu uváděli nedostatek místa na domácí kompostér, nesouhlas majitele bytu nebo sdružení vlastníků jednotek (SVJ) s umístěním hnědé popelnice do společných prostor či velká vzdálenost ke komunitnímu kompostu. „Bioodpad nosím na patnáct minut vzdálený kompost v komunitní zahradě, což je otrava a uvědomuji si, že to většinu lidí odradí,“ sdílí své zkušenosti

Co je a není bioodpad?

Z té nejširší definice je bioodpadem „veškerý materiál rostlinného a živočišného původu“. Ale pozor, do kompostů či do hnědé popelnice patří pouze zbytky ovoce, zeleniny a rostlin, čajové sáčky a kávová sedlina nebo zemina z květináčů. Nedojezeň svačina či zbytky od oběda (obsahující živočišné produkty) tam nepatří!

Do Oxfordu míří vítězky (zleva) Kateřina Faltýnková (studentka molekulární biologie na PŘF UK) a dále studentky FF UK Barbora Aradská (filmová studia), Kateřina Fantová (historie) a Jitka Vlčinská (sociální pedagogika).

i zpracováním odborných studií. A druhá Katka plně využila svých zkušeností ze studia historie, kde je rovněž potřebné nahlížet na jednotlivé události z mnoha různých pohledů, úhlů, což plně zužitkovala třeba i při psaní závěrečné „výzkumné“ zprávy.

Podle vítězného týmu je však již první otázka špatně položená. Proč? „Neměli bychom začínat s otázkou, co s bioodpadem, a na tom budovat systém řešení. Spíše bychom měli usilovat o energetickou soběstačnost, jehož je bioodpad jednou z mnoha součástí,“ míní národní vítězky. Inspirací by prý mohla být i energeticky soběstačná jihočeská vesnice Kněžice, kam se studentky jely podívat a z návštěvy připravují dokument.

Řešení dosti specifického tématu ale tým Wasted Bioaste považuje za výhodu: „Díky tomu, že jsme se zabývaly výhradně bioodpadem v Praze a jen z domácností, dokázaly jsme téma komplexně zmapovat, a tím se dozvědět mnohé i o celém systému, například jak problematická je komunikace mezi jednotlivými sektory, jakou sílu má hlas občanů a kolik toho lze změnit, když se chce. Řada našich poznatků je platných a přenositelných i do dalších oblastí, přitom na začátku byla jednoduchá otázka: Kam hodit slupku od banánu?“

Co se může stát s banánovou slupkou v Praze:

- Skončí v běžném odpadkovém koši a následně ji pražská spalovna zlikviduje.
- Zamíří na domácí kompost, ať už na zahradě, či přímo v bytě (žížalový).
- Doputuje na komunitní sdílené komposty (kde se rozkládá asi pět měsíců).
- Zapadne do hnědé popelnice (od ledna jsou zdarma), jejichž obsah putuje do kompostárny.

nosti Aradská. Situace se ale dle jejich zjištění zlepšuje a počet domácností třídících bioodpad se zvyšuje. „Potěšila nás i odezva institucí a organizací – zajímají je naše zjištění, chtějí spolupracovat. I to je pro nás motivací, v tématu plánujeme pokračovat i v budoucnu,“ shrnují studentky Karlovky.

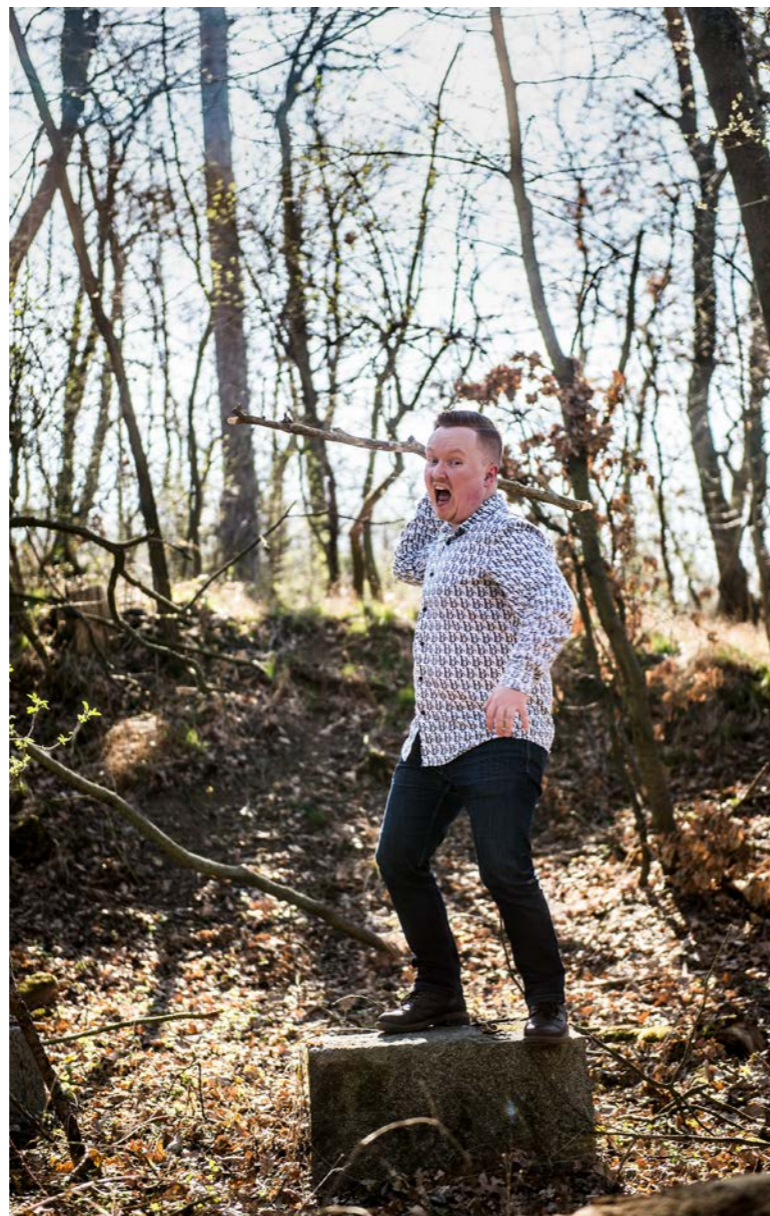
Pestrými přístupy k poznání

Svorně si pochvalují i pestrost jejich studijních oborů, a tedy i různých pohledů a způsobů přemýšlení: Jitka se tak mimo jiné jako lektorka programů pro děti i dospělé starala o „blaho“ týmu a plánovala schůzky, filmovkyně Bára přemýšlela o vizuální stránce a která téma komunikovat jako příběh. Bioložka Katka zase významně přispívala v otázkách ekologie, analytickým pohledem

Na lovu je Pan Lišák

Patří k celosvětově nejmladším protagonistům populární televizní soutěže *The Chase*, v Česku známé pod názvem *Na Lovu*. Václav Slabyhoudek má zápočty ze dvou fakult Univerzity Karlovy a soutěžícím v televizi ztrpčuje život pod přezdívkou Pan Lišák.

TEXT Jiří Novák
FOTO Vladimír Šigut, TV Nova

„Než se soutěž rozběhla, tak mi Lišáku nikdo neříkal,“ směje se na úvod rozhovoru Václav Slabyhoudek. „Ale mě ta přezdívka neuráží. Připadá mi poměrně vypovídající – má to být taková ta *liška podšitá*, která možná navenek působí příjemně, ale není radno si s ní zahrávat,“ tvrdí mladý muž s rudou kšticí na hlavě, jenž měl rád různé kvízy už jako student evropských a mezinárodních studií na Fakultě sociálních věd UK a práva na Právnické fakultě UK.

Roli lišky respektive *lišáka podšitého* mohou potvrdit i soutěžící, jimž je Václav přidělen jako takzvaný Lovec. Pro neznalé je tu namísto vysvětlit, že v televizní soutěži *Na lovu* proti sobě stojí vždy čtyři soutěžící a jeden Lovec. Prin-

cipem je být chytřejším než daný Lovec; jinak jste vyřazeni. Pokud jste ovšem úspěšnější než on, vyhráváte peníze, jež během hry s dalšími účastníky nashromáždíte. Soutěž vysílá televize Nova od loňského srpna každý všední den a formát se těší velké sledovanosti; díl, ve kterém vystoupily jako soutěžící celebrity, sledovalo 1,24 milionu diváků! Formát vznikl již roku 2009 ve Velké Británii, kde běží dodnes.

Z hospodského kvízu do televize
Původní verzi soutěže znal ještě před příchodem do Česka i Václav Slabyhoudek. „V Británii se to vysílá už nějakých třináct let a pořad to má obrovskou sledovanost. Pak jsou i verze španělské,

německé, čínské, ruské nebo norské, na které samozřejmě jazykově nestačím. Ale třeba australská verze je také velmi dobrá,“ vypráví.

Už tehdy si milovník vědomostních soutěží, jako jsou nestárnoucí *AZ-kvíz* či *Riskuj*, formát oblíbil jako divák. „Nejvíce mě baví, že do poslední chvíle vlastně nevíte, jak to dopadne. Záleží na tom, jestli jste schopen v rychlosti odpovídat správně, a i když některý tým odehraje ve finále třeba i jen deset správných odpovědí, stejně existuje šance, že mohou vyhrát.“

Po přihlášení do jakékoliv televizní soutěže nikdy netoužil, natož aby tam byl v roli toho, kdo má soutěžící „přechytračit“. Do televize se tak dostal spíš

náhodou: „Pravidelně chodím s kamarády a bývalými spolužáky z FSV UK na hospodský kvíz, kde se umísťujeme na předních příčkách v rámci Prahy i celé republiky. A moderátor kvízu se podílel na tvorbě otázek pro českou verzi *The Chase* a chtěl do soutěže dostat někoho mladšího.“

Celebrita ze Sokolova

Zařadil se tak asi do tisícovky lidí, kteří od začátku roku 2021 prošli náročným castingem. „Bohužel zrovna kulminovala epidemie covidu, takže první dva testy probíhaly přes videohovor. Jednalo se o sérii zhruba stovky všeobecných otázek, kde se mi povedlo správně zodpovědět asi tři čtvrtiny, což byl prý nadstandardní výkon. A poté následovala další série podobných testů od fyziky, matematiky přes floru, faunu a humanitní věci...“ vypočítává.

I těmito koly prošel. Následovaly kamerové zkoušky na Barrandově, kde s ním v menším studiu simulovali samotnou soutěž, aby zjistili, zda ho má „ráda“ i kamera. Nakonec byl Vašek vybrán mezi čtveřici Lovců a ve svém věku 28 let patří k nejmladším představitelům této role na celém světě. „Tuším, že v Srbsku je jeden kolega, který je o trochu mladší. A v podobném věku je i Lovce v Nizozemsku, kde se ovšem vysílá trochu odlišný formát *The Chasers*, kde jsou v každém díle čtyři lovci pohromadě a ne jen jeden jako u nás a jinde,“ líčí.

Jakmile se pořad začal vysílat v Česku, stala se z Václava „povědomá“ tvář, kterou začali lidé zastavovat na ulici. „Je velký rozdíl mezi Prahou, kde se pohybuju pracovně, a Sokolovem, kde jsem vyrůstal a chodil tam do školy. Tam mě občas poznávají a zastavují mě na ulici. A ohlasy mám vesměs pozitivní. V Praze se ještě cítím docela anonymně,“ tvrdí skromně.

IQ nerozhoduje, jde o přehled

Co jej extra baví? Ze soutěžních otázek má nejraději ty na moderní hudbu a z oblasti politiky, tam spoléhá na dobrý základ z doby studií na FSV UK. A věří, že jeho silnou stránkou jsou i otázky ze sportu: „Především tedy z období, které jsem sám zažil, ale myslím, že mám slušné povědomí i o zásadních sportovních úspěších z doby někdejšího Československa.“

Ke sportu má ostatně blízko, Slabyhoudkovi jsou fotbalová rodina. Tatínek působil jako brankář, maminka měla

Mgr. Václav Slabyhoudek, vystudoval FSV UK a PF UK. Věnuje se právním překladům, domluví se anglicky a francouzsky, umí i španělsky a rusky. V televizním pořadu *Na lovu* je od samého počátku v roli Lovce, má přezdívkou Pan Lišák.

trenérskou licenci pro žákovskou kategorii a mladší bratr hraje za divizní tým. Fotbalu se věnoval i Václav, jenže mezi osmým a devátým rokem mu lékaři odhalili srdeční vadu a musel se mu přestat věnovat aktivně. Fanouškem je ale stále.

Naproti tomu jej zamrazí, když v soutěži dostane otázky z anatomie nebo flory a fauny. „Sice rád sleduji dokumenty o přírodě, ale latinská označení rostlin nebo zvířat opravdu neznám... Ovšem někdy můžete mít ‚okno‘ i při otázkách, na něž znáte odpověď: je to soutěž a velkou roli hraje adrenalin a časový limit. Platí, že můžete být jaderný fyzik s IQ 150 a nemusí vám to být nic platné. Jde především o všeobecný přehled, který může mít klidně i truhlář.“

Sám se proto snaží své vědomosti neustále rozšiřovat. Na Fakultě sociálních věd UK nejprve vystudoval teritoriální studia (bakalářem 2015, magistrem 2018), navíc si přidal zkoušky na právech. K tomu ještě stihl několik let pomáhat ostatním studentům, které doučoval právo anebo jazyky. Slabyhoudek dnes pracuje pro právnickou firmu, ve které se věnuje právním překladům z angličtiny. A v budoucnu? Pracovně by rád do Evropského parlamentu.

Expedice za **tropickým** hmyzem

Zajímá jej, jak se v závislosti na zeměpisné šířce – od rovníku k pólům – mění sítě vztahů mezi kvetoucími rostlinami a jejich opylovači. „Víme, jak je rozmístěná biodiverzita na Zemi; víme, kde je druhů víc a kde méně. Co nám chybí, je pochopení mechanismů, které za tím stojí,“ přibližuje Robert Tropek, entomolog z katedry ekologie Přírodovědecké fakulty UK, proč si jeho výzkum žádá, aby byl velkou část roku na cestách. A magazín Forum nechal nahlédnout do svého aktuálního itineráře.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Martin Pinkas, Štěpán Janeček, Zuzana Musilová

Za normálních okolností – v „bezomikronové“ době – byste ho v Čechách jen tak nezastihli: byl by nejspíš v jižní Africe. „Když jsme se na podzim 2021 vraceli z Kamerunu, zastihla nás zpráva o šířící se nové variantě koronaviru. Nezbyvalo, než další expedici – logisticky i finančně náročnou – odpískat... Jinak bychom už od ledna báдали v Jihoafrické republice,“ přibližuje Robert Tropek, proč se z něj aktuálně na nějaký čas stal spíše *vědec kancelářský*: na pražské „přírodovědě“ ve Viničné ulici dopisoval zprávy z grantových projektů.

Jinak je to právě Kamerun, kde spolu s kolegy výzkumníky opylovačů tráví v posledních pěti letech nejvíce času. Dokonce si tam postavili i vědeckou stanici (a jak během půlročního pobytu s rodinou prověřil Štěpán Janeček, Robertův kolega z týmu, dá se v ní i v pohodě žít). „V Kamerunu jsem byl už asi na patnácti expedicích; strávil jsem

zde přes dva a půl roku,“ zamýšlí se sympatický vědec, jenž má zkušenosti s prací i z dalších osmi afrických zemí.

Kvůli covidu bez zeleně

Teď Roberta Tropka zaměstnává především pětiletý projekt od Grantové agentury ČR. Ten zahrnuje terénní výzkum v šesti státech, z toho ve třech afrických: v Jihoafrické republice, Tanzánii, Keni, a ve třech evropských: v Řecku, Česku a Norsku. Všude jsou středobodem Robertova badatelského zájmu – což už se nějaký ten rok nemění – opylovači, hmyz.

„Jenže nám to koronavirus malinko komplikuje, už několikrát jsme museli celý plán expedic změnit. Ještě nás čeká hodně práce: loni jsme vlastně mohli sbírat data pouze v České republice a Norsku. Pevně věřím, že to vše stihneme,“ je přesvědčen biolog-optimista, který jistotu staví na dobrých kontaktech a na zázemí, které si naši vědci díky férové spolupráci dokázali v zahraničí vydobýt. Aktuálně jej mrzí, že právě prošvihl vrcholné období vegetační sezony – období dešťů, kdy je africká savana nejzelenější, nejzajímavější. Pokud se však neobjeví nic nečekaného, měl by být během jara v Řecku. Tento terénní výzkum potrvá do poloviny roku 2023, pak

V Kamerunu jsem byl už asi na patnácti expedicích; strávil jsem zde přes dva a půl roku.

se vědci přesunou z přírody do laboratoří a k počítačům.

Robert připouští, že ho občas láká být lenivějším a užívat si více domova, ale jedním dechem dodává: „Teď už se těším, až budu zase v terénu! Během prvního *lockdownu* jsem dokončil spoustu práce, ty následující už ale byly spíše otravné...“ Co usměvavého a úspěšného vědce úplně nejvíce na cestování unavuje, je současná nejistota – cestování je komplikovanější, neboť je s ním spojena spousta administrativy a také testování. Mnohá proticovidová nařízení navíc nemají dlouhého trvání, jiná se zase „zapomenou“ zrušit, když už je riziko nízké.

Za potvrzením hypotézy

Biologové z Viničné vycházejí při výzkumu z uznávaných, byť neověřených hypotéz: kde je druhů hodně, tam mezi sebou rostliny i živočichové soupeří mnohem sofistikovaněji než tam, kde se jich vyskytuje málo. „Aby rostliny přilákaly konkrétního opylovače, musejí se zkrátka více ‚snažit‘ (specializovat) a nabízet hojnější či kvalitnější odměnu ve formě nektaru či pylu. A o ty zase soupeří opylovači,“ říká doktor Tropek. V chudším ekoprostředí, například v Norsku, tento „boj“ nehraje až takovou roli, nehostinnost podnebí drží na uzdě počet druhů rostlin i živočichů, kteří potom nemusí soupeřit mezi sebou. Když se krátce vyskytnou příhodné podmínky, všechny květy rozkvetou a odměn pro nehojně opylovače je dostatek. „Ale to jsou jen hypotézy a jednotlivá pozorování, chybí nám srovnání těchto jevů v různých prostředích. My se snažíme mezi druhové vztahy v různých ekosystémech pochopit a ověřit, jak jejich specializace opravdu souvisí s počtem druhů,“ přibližuje vědec.

Do projektu jsou zapojeni odborníci napříč oborů, vedou je entomolog Robert Tropek a botanik

Štěpán Janeček. Vědeckou skupinu čítající devatenáct členů tvoří převážně doktorandi a studenti přírodovědy a je pozoruhodné, že jde převážně o cizince studující na Univerzitě Karlově. Důležití jsou rovněž externí členové, tedy místní spolupracovníci – ať již vědci, nebo studenti z univerzit v cílových zemích.

Tropek zdůrazňuje, jak moc si cení, že mu mateřská fakulta – tedy PŘF UK – vychází vstříc a při plánování výzkumu i výuky má od vedení katedry absolutní volnost. Bez ní by těžko mohl pracovat na tak časově náročných terénních projektech: „V porovnání se zahraničními fakultami máme jen poměrně přebujelou byrokracii. Asi je to dáno tím, že Karlovka je univerzita s předlouhou historií, a proto asi změny trošku déle trvají,“ usmívá se.

Motýlci dle ženy i maminky

Díky celoživotní fascinaci hmyzem a přírodou se může Robert Tropek chlubit, že hned dva motýly nesou jeho jméno! Jde o pernatěnku *Alucita tropeki* – česky by se jí prý mohlo říkat „pernatěnka Tropkova“, a soumráčníka *Scopulifera sagamase tropeki* – tomu by se české jméno vymýšlelo asi poněkud hůře. Jak se jim daří, ví podle objevitele málokdo, protože žijí v nepřístupných oblastech na hranicích mezi Libérií a Guineou, odkud je Čech přivezl.

On sám pojmenoval už přes dvě desítky druhů hmyzu, včetně dvou křehkých motýlků: „Manželka byla nadšená, že jsem po ní pojmenoval jednu pernatěnku z Kamerunu. Unešená byla i moje maminka, s jejímž jménem totiž létá v Africe další druh,“ prozrazuje obdivovatel přírody. A se spikleneckým úsměvem se před dalšími cestami loučí: „Co na tom, že obě – ‚Zuza‘ i ‚Jana‘ – jsou jen asi centimetrové, šedohnědé můry... Stejně jsou krásné!“

Sbírka motýlů rodu *Telchinia* pochází z kamerunských a nigerijských hor, kde Robert Tropek studuje motýly i další opylovače již od roku 2007. Dva druhy nesou i jméno přímo po něm, *tropeki*.

RNDr. Robert Tropek, Ph.D., je absolventem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde vystudoval zoologii. Zkušenosti získal tamtéž v Biologickém centru Akademie věd ČR a během postdoku na Basilejské univerzitě ve Švýcarsku. Od roku 2014 je odborným asistentem a vedoucím skupiny ekologie hmyzích společenstev na katedře ekologie PŘF UK a v Entomologickém ústavu při BC AV ČR. Zúčastnil se řady zahraničních stáží a terénních výzkumů. Už byl hlavním řešitelem či spoluřešitelem téměř dvacítiky grantů. Je mimo jiné členem redakční rady časopisu *Journal of Tropical Ecology*, předsedou České společnosti pro ekologii nebo členem výboru mezinárodní *European Ecological Federation*.

Jeho manželkou je Zuzana Musilová, výjimečná vědkyně zkoumající evoluční procesy ryb a jejich adaptaci (její portrét jsme přinesli v magazínu *Forum* ve speciálu o ženách UK na jaře 2020).

Jak to vypadá před odjezdem?

„Když mám odjet na dovolenou, mám sbaleno rychlostí blesku. To na expedici, tedy na pracovní výpravu, trvá příprava minimálně několik týdnů. Reknete si možná, že by mi měla stačit jen síťka na motýly, odborná literatura stažená v mobilu a *silikagel* na sušení exponátů – protože jinak by mi do druhého dne exempláře hmyzu ve vlhkém prostředí zplesnivěly... Jednou – to jsme vyráželi na Kamerunskou horu (na sopku s výškou přes 4000 metrů) – jsem to ale spočítal: veškeré vybavení na měsíc v pralese vážilo kolem dvou tun.“

Věda jako nástroj proti vyhoření

„Bylo to nečekané a samozřejmě příjemné,“ shrnuje kardiolog Pavel Osmančík pocity, které doprovázely oznámení, že bude oceněn Českou hlavou v jedné ze šesti vyhlášených kategorií. A profesor 3. lékařské fakulty UK s úsměvem přiznává: „E-mail oznamující mou nominaci jsem zprvu považoval za spam. Znal jsem jen tu hlavní cenu a říkal si: Českou hlavu přeci dostávají letití elitní vědci, co už mají řadu výzkumů za sebou...“

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Martin Pinkas

Úspěšnou studii zaměřenou na porovnání metod při léčbě fibrilace srdečních síní zahájil tým kolem Pavla Osmančíka na jaře 2015 a ukončil před třemi lety. Následně byly výsledky představeny na kongresu Evropské kardiologické společnosti 2019, největším kardiologickým kongresu vůbec, jehož se účastní kolem třiceti tisíc lékařů. Vyšla též na stránkách prestižního časopisu *Journal of the American College of Cardiology* (s impakt faktorem přes 24).

Zařazení pacienti byli dále ambulantně sledováni a výsledky téměř pětiletého sledování byly publikovány v roce 2021. A loni se dostavilo i první české ocenění: *Cena Bedřicha Hrozného* na UK. „Necítím se tak starý, abych prahnul po cenách,“ říká na úvod rozhovoru pro magazín *Forum* profesor Osmančík. A dodává: „Chci jít dopředu a nechci příliš sledovat, co už bylo. Věřím, že mám před sebou ještě další výzkumy – a třeba i něco ještě lepšího.“

Máte na mysli třeba studii Prague-25?

To teprve uvidíme. Sledujeme v ní lidi s obezitou a fibrilací síní. Měla by prokázat, že snížení obezity v kombinaci s „netoxickými“ antiarytmiky bez výrazných nežádoucích účinků přinese kýžený efekt při léčbě srdečních arytmií; podobný jako má zatím nejúčinnější invazivní řešení této arytmie. Tedy opět v ní jde o porovnání invazivního a neinvazivního způsobu léčby. V hlavě mám ale

i další témata, která by se vyplatilo řešit. Je otázkou, co se nám podaří uskutečnit a k jakým výsledkům přijdeme...

Jistotu jste asi neměli ani u „sedmáctky“, tedy studie Prague-17. Je to tak?

U každé klinické studie je to vždy trochu problém: potřebujete ke sledování poměrně dost pacientů – to dá výpočet *power calculation* –, abyste dosáhli požadované výpovědní hodnoty. Ta vaši hypotézu potvrdí či vyvrátí. Od začátku jsem proto „jen“ doufal, že studii dokončíme. Vypadalo to zprvu až nevesele, získat v sedmi kardiocentrech přes 400 pacientů.

Kdy jste nabyli jistoty, že studie dobře dopadne, že proběhne?

Asi v její polovině, v průběhu roku 2017. Zejména na konci prvního roku řešení – tehdy zařazování moc nešlo – jsem se občas v noci budil hrůzou. Studie byla podpořena grantem Agentury pro zdravotnický výzkum ČR, *okludéry (instrumentarium pro katetrizační uzávěr ouška levé síně, jehož smyslem je vyřadit ouško z cirkulace – pozn. redakce)* jsme nakoupili na celý plánovaný počet pacientů, z grantu vyčerpali pět milionů korun... Ale reálně zařazených pacientů byla tak čtvrtina. Já nevěděl, jak dál. A jen doufal, že se naše a především ostatní centra „chytí“ a tempo se zvýší. Osud studie nebyl v této chvíli vůbec v mých rukou – na druhé straně, ono v medicíně není nikdy vše plně jen v našich rukou.

Naštěstí se připojila další kardiocentra a každý měsíc v dalších letech pak rychle přibývali noví pacienti. Rázem mi bylo veseleji. V této části studie, když už se rozběhla a vypadalo to na dobrý konec, se práce na výzkumu stala asi tou nejkrásnější (s *úlevným úsměvem*).

A co ochota pacientů zúčastnit se?

Těm patří velké díky! Vezměte si, že se lidem ve věku kolem 74 let pokoušíte vysvětlit, že budou náhodně rozděleni do dvou skupin: jedna bude brát tabletky, kdežto druhá půjde na intervenční katetrizační zákrok, který se

v některých centrech provádí dokonce v celkové narkóze. Řada z nich zákonitě odmítla.

Studie spojila hned deset kardiocenter. To musela jít stranou rivalita, ne?

Každý se rád chlubí tím, co se povedlo jemu. Ale mnohá centra byla ráda, že se na studii mohla podílet, do samostatného výzkumu by se pouštěla stěží. A pak zafungoval lavinový efekt: když se centra dozvěděla o zapojení jiných, další se ochotně přidala. Nakonec se podařilo získat všechny kardiologické kliniky, které tyto zákroky praktikují. Rivalita – tvrdím – být musí, ale na zdravé úrovni: zkrátka, snažit se udělat něco lépe než druzí.

Jak si stojí Česko v porovnání s nejbližšími zeměmi ve výskytu srdečních arytmiích, respektive fibrilací síní?

Zastoupení arytmie v západní populaci je podobné. Její výskyt doprovází především vyšší věk, souvisí též s nadváhou a diabetem. Fibrilací síní je u nás odhadem postiženo 200 tisíc lidí, tedy asi dvě procenta populace. Co se týče léčby, u ní hraje podstatnou roli ekonomika: naše pojišťovny začaly bez omezení proplácet k užívání vhodnější a dražší NOAKy (*non-vitamin K antikoagulancia*) později než v západní Evropě... Především Německo je hodně napřed, ostatně jako v dalších ekonomicky náročných medicínských záležitostech.

A jak je to s vědou?

Zdejší prostředí považuji za činorodé; je jen dobře, že se dnes vědě věnuje značná část odborníků. Z vlastních zkušeností ze zahraničí – hlavně v Německu a Holandsku – vím, že u nich se vychází ze zažitého pravidla: pokud pracuješ na univerzitě, je vědecká činnost tvou povinností. České vědce v jejich snažení drží vedle nadšení i to, že vědu berou za své hobby. Chybějí zde, na rozdíl od zemí na západ od nás, k ruce koordinátoři, kteří by vědcům se *zpracováním agendy* pomohli. Kolikrát jsme odkázáni dělat výzkum, jak se říká „na koleně“. Ovšem je skvělé, že se věda i u nás stala součástí práce v nemocnici. Navíc vám umožňuje „vystoupit“ z každodenní lékařské rutiny – nutí vás sledovat aktuální studie a číst odborné články. Osobně vědu prostě považuji za nejúčinnější nástroj proti vyhoření.

Kardiologové nejsou věštci; dokážeme pouze odhadnout, jaká je pravděpodobnost úspěchu či rizika.

Dokáže vás, pane profesore, srdce ještě něčím překvapit?

Určitě ano. Vždy překvapí, když se výsledek zákroku vymyká „zvyklostem“. Kardiologové nejsou věštci; dokážeme pouze odhadnout, jaká je pravděpodobnost úspěchu či rizika. Co se reálně stane, je věc druhá. Srdce je třeba proti mozku jednoduché – je to „jen“ pumpa. Ale i tak – a to můžeme provést všechna sofistikovaná vyšetření – stejně nemáme často jistotu, jak velký podíl má srdce na špatném stavu pacienta, co vše je v něm zapotřebí opravit...

Někdy mám pocit, že jsme úplně na začátku a potrvá ještě mnoho let, než srdce „pochopíme“. Ve vědě platí, že s přibývajícím množstvím poznatků přibývá i otazníků. Pokud si množství znalostí představíme jako ostrov uprostřed moře neznámého, tak se zvětšující se plochou ostrova se výrazně prodlužuje i jeho obvod, tedy kontakt s neznámým a nepoznaným.

Prof. MUDr. Pavel Osmančík, Ph.D., pochází z Ostravy. Už od pátého ročníku na medicíně – vystudoval Všeobecnou lékařskou fakultu UK (dnešní 1. LF UK) – snil o dráze kardiologa. Postgraduál absolvoval na 3. LF UK a poté se vydal za zkušenou do Lipska, do laboratoře. O návratu na fakultu a do pražské nemocnice rozhodlo přesvědčení: chtěl být lékařem, který dělá vědu, a ne vědcem na sto procent. „Rád se hýbu, nejraději běhám po kopcích. Co na tom, že všechny úrazy, které mě potkaly – naposled zlomenina česky – pocházejí ze sportu? Po desetikilometrovém běhu se cítím stejně jako čerstvě vyspaný v sobotu ráno,“ odpovídá na otázku, čím dělá svému srdci radost. Je vedoucím lékařem arytmiologického oddělení FN Královské Vinohrady v Praze, zástupcem přednosty pro specializační vzdělávání lékařů na Kardiologické klinice 3. LF UK a FNKV i spolupracovníkem Katedry psychologie Filozofické fakulty UK. A proč na svou profesi nedá dopustit? „Na kardiologii mám rád, že se v ní pracuje rukama i hlavou,“ prozrazuje pohodový lékař, který by rád, kdyby jednomu ze tří dětí mohl předat svoje medicínské zkušenosti.

O linduškách a zakoktávání ptáků

Své hájemství má na dohled Vltavy a coby kamenem dohodil od bydliště. Slouží jí k relaxu i práci. Ekoložka Tereza Petrusková z Přírodovědecké fakulty UK se totiž zabývá výzkumem ptačího zpěvu. I kvůli drobným opeřencům nejde o klasicky zvelebovaný pozemek; je zde záměrný prostor i pro „borčus“ – křoví slouží pro hnízdění ptáků, i úkryt ježků a hadů.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Vladimír Šigut

Studuje sice zpěv slavíků, strnadů a lindušek, ale pokud by si měla vybrat hlas jejímu uchu nejlíbivější, vyhrála by červenka: „Její široce variabilní a lehce zastřený melancholický zpěv koresponduje s její krásou, která působí velmi něžně,“ přiznává Tereza Petrusková.

A při otázce na zpěváka z druhého konce hitparády se jí vybaví příhoda spojená s pobytem v polské Wroclawi; do tamního kampusu se na noc slétali havrani: „Každé ráno se tam rozléhal příšerný kravál. Ale jak jsem si po pár dnech zvykla, vlastně se mi ten jejich ‚zpěv‘ začal líbit,“ připouští. Ptáky zkrátka není možné hodnotit jen dle jejich hlasového projevu. Pokud bychom prý měli po celý den poslouchat straky – neuvěřitelně chytré a adaptabilní tvory –, pravděpodobně to podle usměvavé a veselé vědkyně takřikajíc „nedáme“...

Do terénu, tedy za výzkumem chování a vokalizace zpěvného ptactva, Tereza často vyráží i s manželem Adamem Petruskem, jenž se na PřF UK věnuje ekologii či evoluční biologii a též diverzitě perloček rodu *Daphnia*, raků a blešivců. Profesionálně se doplňují a podporu-

Lehce zabordelená zahrada vám to oplatí tím, že se budete moci kochat krásou hmyzu i obratlovců, ptactvo nevyjímaje!

jí: „Já nejdřív neviděla ty jeho breberky vůbec, ale poměrně záhy jsem byla schopna rozlišovat některé dafnie i do druhu, a Adam se zase naučil ptačí zpěv skvěle nahrávat.“

Zvuk jako vykreslený obraz

V oboru *bioakustiky* jsou zásadní různé sofistikované programy zobrazující ptačí zpěv. Jedna z větví výzkumu, jemuž se Tereza věnuje, je sledování konkrétních jedinců za pomoci nahrávek jejich zpěvu: „Zabýváme se *individuálním akustickým monitoringem* – díky němu bych třeba mohla zjistit, nejen kdo všechno mi na zahradě zpívá, ale i rozpoznávat jedince konkrétního druhu.“ Právě tato metoda umožňuje etologům sledovat přirozené chování a vzájemné hlasové interakce pěvců, bez nutnosti jejich odchytu a značení.

Její koníčkem jsou lindušky; aktuálním středobodem zájmu je linduška kanárská, jež se vyskytuje pouze na Kanárských a Divokých ostrovech a na souostroví Madeira. „Druh je geneticky výborně zmapován a právě tyto studie odhalily existenci dvou nezávislých migrací. Na nás je teď nahrávání zpěvu a jeho studium. Protože se zpěv přenáší kulturně, změny se mohou fixovat podstatně rychleji než v genetice, a tak předpokládáme, že rozdíl ve zpěvu budou mezi různě vzdálenými ostrovy podstatně výraznější, než jaká na nich byla nalezena variabilita genetická,“ přibližuje

milovnice ptactva jeden z probíhajících výzkumů.

Tím druhým je výzkum lindušky úhorní. „Kanárské lindušky vznikly jako nový, sesterský druh právě z těch úhorních. Do oblasti je to nejspíš kdysi odfouklo,“ zjednodušuje Tereza. „Zpěv i chování mají podobné. Na rozdíl od kanárských jsou lindušky úhorní migrujícím druhem. Můžeme proto sledovat rozdíly a zjišťovat třeba vliv migrace na variabilitu a strukturovanost zpěvu. Mimochodem: lindušky úhorní se vyskytují u nás na jediné lokalitě – v uhelných dolech u Litvínova a Mostu,“ Tereza říká, že jim nevadí ani rámus těžebních strojů.

Práce v terénu za odměnu

Bioakustika se snadno popularizuje. Podle Terezy je jenom škoda, že na pozorování ptáků v terénu obecně není dost času. „Slyšíte to? Teď si samečci sýkorky vzájemně vyhrožují: ‚To je moje území a ty mi sem nelez...‘ Začíná hnízdní období (*setkání proběhlo počátkem března – pozn. redakce*) a řev nelze přeslechnout,“ komentuje Tereza Petrusková boj, který se právě odehrává v korunách stromů. A vrací se k vyprávění o svojí práci, včetně té pedagogické: „Studenty, kteří k nám přicházejí, předem upozorňuji: podstatnou část výzkumu si odsedíte u počítače, práce v terénu je za odměnu. Někteří už po prvním setkání neprijdou...“

Vědce u drobných pěvců překvapila jejich paměť. „Ornitologové při odchytu

konkrétních jedinců často používají *playback* – k síti přidají reproduktor, z něhož pouštějí chytanému samečkovi zpěv jeho vlastního druhu. Ten se pak při hledání domnělého vetřelce do sítě chytí, tedy napoprvé. Napodruhé – a to vědí všichni, kdo se věnují kroužkování – je to už podstatně těžší. A zrovna lindušky úhorní si prakticky spojené s tímto způsobem odchytu pamatují minimálně pět let,“ prozrazuje Tereza, která přidává i vzpomínku z Krkonoš. Někteří tamní slavíci modráčci si údajně pamatovali, jak a kdo je chytil, takže se příště „zašili“ do kleče.

Zastrašit, či přilákat

Věděli jste, že i ptáci mohou mít vadu „řeči“? Tereza Petrusková tedy spíše používá termín „zakoktávání“. A týká

se zejména našich pěvců, kteří zpívají hlavně během hnízdní sezony: zkrátka jim chvilku trvá, než se rozezpívají: „Pár dní po přiletu jsou takoví *skřípaví*, vrže jim to. Ani při tréninku mladých ptáků zpěv nezní úplně dokonale. Dokonce existuje studie, podle které se na kvalitě zpěvu mohou odrážet vývojové vady: třeba když je pták na hnízdě málo krmený, tak to má za následek špatný vývoj i mozkového centra, jež koordinuje hlasový aparát. Samička tudíž pozná, jestli je sameček – ucházející se o její přízeň – fit a zdrav.“ V rámci svého druhu toho pěvci poznají z hlasu hodně, například zda je zpěvák připravený k útoku, či k úprku, anebo to, jak je přibližně starý a v jaké je kondici či odkud pochází.

Co přinesl bioakustice covid? „Jsem zvědavá, jak dopadne studie z doby pandemie, kdy dobrovolníci nahrávali městský ruch. Prokazatelně se ví, že se ztichlou lodní dopravou se do Středomořího moře vrátili kytovci i do jinak rušných turistických letovisek a že se zvířata přestala bát a procházela se prázdnými ulicemi,“ líčí. A co ptáci? „Nelze vyloučit, že se ve městech objevily i druhy, které tam před covidem nebyly. Ptáci, kteří s námi ve městech žijí, už ruchu přivykli, jsou nesmírně adaptabilní. Dokážou regulovat zpěv podle okolního hluku: spontánně zesílí nebo přejdou na jinou frekvenci. Motivace samčí populace je jasná: zastrašit rivaly či přilákat samičky.“

Rozmanitost především

Před rozloučením s její zahradním hájemstvím vznáší Tereza Petrusková prosbu: „Kéž by si každý uvědomil, jak důležitá je rozmanitost! Na zahradě a přeneseně i na území státu, kontinentu či celého světa. Nežli mít na zahradě úhledný golfový trávník, je lepší tráva i se sedmikráskou, fialkou, pampeliškou... A místo tújí, buxusu a jiných nudných živých plotů mít pěkně křoví, kde se střídají keře zajímavé pro lidi i ptáky. Prostě lehce zabordelená zahrada vám to oplatí tím, že se budete moci kochat krásou hmyzu i obratlovců, ptactvo nevyjímaje!“

RNDr. Tereza Petrusková, Ph.D., vystudovala etologii a ekologii na Přírodovědecké fakultě UK, kde v současnosti vyučuje a bádá. Zabývá se chováním pěvců, zejména pak nejrůznějšími aspekty ptačího zpěvu. Jejími oblíbenými jsou lindušky, s nimiž se seznámila během práce na diplomce a ke kterým se, byť s nejrůznějšími odbočkami ke slavíkům, strnadovi obecnému či kukačkám, neustále vrací: „Vždy mě to táhlo do přírody. Nikdy jsem nechtěla pracovat v laboratoři; bílé pláště mě děsily. Když jsem přemýšlela o tématu diplomové práce, skončila jsem u lindušek lesních.“ Zpěvu ptáků se začala věnovat víceméně náhodou, až během postgraduálního studia. Tento zájem jí však neopustil a nakonec vedl i k založení Bioakustické skupiny, kterou na katedře ekologie vede.

Izrael nekopírujme, spolupracujme

„Okopírovat úspěchy Izraele ve vědě a technice dost dobře nejde, chybí nám jejich povaha, historie, kulturní zvyklosti i systém financování,“ říká Irena Kalhousová, ředitelka Herzlova centra izraelských studií při Fakultě sociálních věd UK, jež získala výzkumnou podporu Primus a zkoumá vliv traumatické minulosti na zahraniční politiku států.

TEXT Pavla Hubálková FOTO Michal Novotný, Shutterstock

Svá vysokoškolská léta jste zahájila studiem politologie na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Proč právě tam?

Vlastně trochu náhodou a souhrou okolností. Studovala jsem pražskou konzervatoř – hru na lesní roh –, ale od raného věku mě zajímala politika. Už jako dítě jsem si kupovala noviny a období sametové revoluce silně prožívala. Ještě před maturitou jsem se rozhodla, že pouze u hudby zůstat nechci. A tak jsem se s maturitou z konzervatoře přihlásila na Harvard, Princeton, Yale a podobné univerzity – a překvapivě mě nevezali (*směje se*).

Jak do toho zapadá Izrael?

Můj bratr v té době studoval klavír v Tel Avivu. Jela jsem ho navštívit a on mi navrhl, ať se přihlásím na univerzity v Izraeli. To jsem nejdříve odmítla, ale nakonec jsem se jako plán B, když nevyšla Amerika, přihlásila. A jsem za to zpětně moc ráda. Studium v Izraeli nebylo snadné, ale dalo mi to mnoho zkušeností, které bych jinde nezískala.

Do Izraele jste odjela v roce 2000, to nebylo zrovna stabilní období...

Přijela jsem týden před tím, než začala vlna násilností označovaná jako *druhá intifáda*. Byla to doba, kdy vybuchovaly autobusy, které jezdily mezi kampusy. Zažila jsem výbuch školní cafeterie, kde to zranilo lidi, které jsem znala... To vše člověka velmi silně formuje.

Nezvažovala jste tehdy, že se vrátíte do Čech?

První dva roky byly těžké. Byla jsem tam sama, poprvé v cizí zemi, poprvé bez pomoci rodičů. O návratu jsem občas uvažovala, ale pak jsem si říkala, co bych doma dělala. V akademické rovině byl Izrael skvělý: Hebrejská univerzita je vynikající škola s vysokou kvalitou vzdělávání. Spolužáci byli většinou již po vojně, takže byli starší – vyspělejší, tím i společné diskuze byly o mnoho jiné, než bych zažívala s osmnáctiletými Američany.

Po získání magisterského titulu z mezinárodních vztahů v Cambridge jste pracovala v bezpečnostních think-tancích v Česku i Izraeli. Nakonec jste se však po sedmileté pauze vrátila do akademického prostředí a v roce 2019

dokončila doktorát na London School of Economics and Political Science, slavné LSE.

Pracovala jsem ve velmi prestižním izraelském think-tanku The Institute for National Security Studies (INSS). Tam mi ale záhy došlo, že pokud mám rozvíjet kariéru v bezpečnostních otázkách, musím mít doktorát nebo zkušenost z tajných služeb, armády či diplomacie. A já zvolila ten doktorát (*usmívá se*).

Navíc se mě v Izraeli jako Češky často ptali, proč Češi podporují Izrael a jestli bych o tom něco nenapsala. Tak jsem napsala a pak se mě začali ptát, jak je to v Polsku a dalších zemích Visegrádu. Došlo mi, že nevím... a že mě to zajímá: Jaké jsou postoje zemí střední Evropy vůči Izraeli, co mají společné a čím se liší? Tím jsem získala výzkumnou otázku na doktorát.

Následný návrat do Česka byl plánovaný?

Chtěla jsem ještě zůstat na postdok v Anglii, ale staly se dvě věci: jednak Brexit, který znatelně proměnil atmosféru, a jednak jsem dostala nabídku z FSV UK, zda se nechci přihlásit do konkurzu na ředitelku nově vzniklé-

Irena Kalhousová, Ph.D., vede Herzlovo centrum izraelských studií při FSV UK. Vystudovala politologii na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě (2005) a evropská studia v Cambridge (2007). Doktorát z mezinárodních vztahů získala na London School of Economics and Political Science (2019). Dlouhodobě se specializuje na témata Izraele a bezpečnosti na Blízkém východě a vztahů mezi zeměmi střední Evropy a Izraele. Hojně publikuje a vystupuje v médiích.

ho Herzlova centra izraelských studií. Nechtěla jsem. Finišovala jsem Ph.D. a byla tím úplně pohlcená. Ale nakonec mě přesvědčili, přihlásila jsem se a konkurz vyhrála. Nastoupila jsem čtyři dny po odevzdání disertace, aniž bych si plně uvědomovala, jak velkou kliku jsem měla a že mě čeká skvělá práce.

Centrum vedete třetím rokem. Co už se povedlo a co plánujete?

Rozhodně se povedlo centrum etablovat; ví se o nás v Česku i v zahraničí. Znatelně jsme rozšířili nabídku vzdělávacích i výzkumných témat souvisejících s Izraelem. Před tím byly na FSV UK zhruba dva předměty, které se týkaly současného Izraele a Blízkého východu, teď jich máme osm a další nabízíme spolu s Filozofickou fakultou UK. Nyní si tak každý, koho zajímá Izrael, může vybrat z pestré nabídky předmětů věnujících se politice, společnosti, historii, ale i bezpečnosti či náboženství.

Zároveň se snažíme zprostředkovat studentkám a studentům různé pohledy na Izrael i styly učení – výuka je v angličtině, přijíždějí sem učit odborníci a odbornice z USA, Anglie či Izraele. Co během covidu moc nešlo, ale nyní bych chtěla více rozvíjet, jsou veřejné diskuze.

A můj plán je také více propojit Karlovku a izraelské univerzity, prohloubit spolupráci.

Na pestrost a zahraniční spolupráce dbáte i v rámci interní podpory UK Primus, který vedete od letošního ledna. Co je jeho cílem?

Chceme zmapovat, jak traumatická minulost ovlivňuje zahraniční politiku. Vidíme, jak historické události hrají obrovskou roli a často jsou zneužívány; třeba nyní, když Putin přirovnává dění na Ukrajině k událostem druhé světové války.

V našem projektu se chceme podívat na to, jak v různých zemích Evropy traumatické události z minulosti ovlivňují tvorbu zahraniční politiky. Budeme to zkoumat mimo jiné i na příkladu zahraniční politiky vůči Izraeli. A samozřejmě vzhledem k událostem na Ukrajině se chceme podívat i na to, jak minulost ovlivnila pozici zemí EU vůči Rusku a Ukrajině.

Minulost hraje významnou roli i v dnešním úspěchu Izraele – často je dáván za vzor ve vzdělávání, vědě a technice. Čím bychom se mohli inspirovat?

Snaha izraelské úspěchy napodobit je častá, ale myslím, že by bylo lepší spolupracovat. Okopírovat Izrael dost dobře nejde – chybí nám jejich povaha a ochota riskovat, kulturní zvyklosti, systém vzdělávání i financování vědy a vazby na nejlepší americké univerzity.

A jaké jsou nejčastější mýty, které v Česku o Izraeli panují?

Mnoho lidí Izrael příliš nezná, projektují si do něj naši historii – Mnichov 1938 anebo rok 1968. Izrael pro ně ztělesňuje malý silný stát, který se ubránil, zatímco my jsme na svoji obranu rezignovali. Často ale moc nevědí o blízkovýchodní realitě, v níž Izrael existuje. Mívají představu malé Evropy na Blízkém východě a může je dost překvapit, že kulturně a společensky je Izrael také hodně „blízkovýchodní“. I proto teď byli někteří Češi zklamaní z nejednoznačné reakce Izraele během konfliktu na Ukrajině. Neuvědomují si, že pohled na ruskou agresi je jiný ze země střední Evropy, která je v NATO, a země na Blízkém východě, jež není součástí vojenské aliance a o svoji bezpečnost se musí postarat primárně sama.

Jak podporovat kreativitu lidí na univerzitě a jejich pozitivní působení v české společnosti? Tomu se věnuje nový – a ještě ne zcela známý – Nadační fond UK, který byl založen koncem loňského roku. Podpořil již řadu bohubilých aktivit; přispět mohou i dárci.

TEXT Michal Říha, PF UK
FOTO Vladimír Šigut, Andrej Kostin

Nadační činností za lepší univerzitu

Po vzoru zahraničních partnerů založený Nadační fond UK (NF UK) je v Česku prozatím unikátním přístupem, který se ve své činnosti zaměřuje zejména na podporu individuálních aktivit členů univerzitního společenství v rámci takzvané *třetí role univerzity* – tedy na podporu společensky přínosných aktivit členů akademické komunity Univerzity Karlovy.

„Rozvoj třetí role v konečném důsledku příznivě ovlivňuje i akademickou komunitu, učí nás samotné lépe komunikovat spolu navzájem, uvědomovat si svoji společenskou roli a rozvíjet se po této stránce. To, že hledáme podporu pro tyto aktivity mimo univerzitu, se na-

konec může ukázat i výhodou: z kvalitnější třetí role se nepochybně v dlouhodobém horizontu odrazí právě v míře této podpory a ocenění role veřejností,“ míní Jan Bičovský, člen správní rady.

Pomoc bližním i vakcinaci

Fond vznikl nedávno, ale leccíms už se může pochlubit. První vypsané výzvy *Studenti proti covidu* měly za cíl podpořit zmírnění dopadů pandemie a zaměřily se na studentské projekty.

Díky finanční podpoře ve výši milion korun od dceřiné společnosti UK *Gene-Spector* se podařilo uskutečnit dvě desítky projektů napříč univerzitou. Vzhle-

dem k tomu, že pandemie představovala zejména krizi zdravotní, řada záměrů pocházela z prostředí lékařských fakult.

Například IMFSA ČR, organizace pro studenty medicíny, mohla díky podpoře Nadačního fondu UK rozvíjet svoji *Standing Committee On Medical Education*. To zahrnovalo jednak doučování studentů v českých i cizojazyčných programech, kteří byli ovlivněni omezením výuky, či tvorbu podcastů se zajímavými hosty. Díky podpoře se podařilo zorganizovat 35 workshopů, jichž se zúčastnily na čtyři stovky studentů.

Podpory se dočkala také iniciativa *Medici PRO Očkování*, jež spojuje stu-

dentů medicíny a společenskovedních oborů s cílem šířit informace o důležitosti proočkování populace a zároveň vyvracet dezinformace týkající se vakcinace. Užitečnost aktivity potvrdila i udělená *Cena Miloslava Petruska*. Mezi podpořené projekty se rovněž zařadily *Studentská Hybernská proti pandemii* anebo kurz snižování stresu pro studenty oborů pomáhajících profesí. Aktivity se zaměřily na duševní zdraví členů akademické obce i reflexi pandemické situace.

Podruhé s třinácti projekty

V rámci druhé výzvy z podzimu již bylo realizováno třináct projektů – díky podpoře mohly rozvíjet své aktivity IMFSA i *Medici PRO Očkování*. Studenti 3. lékařské fakulty UK rozjeli aktivitu *Pro život*, jež zahrnovala kurzy první pomoci

na základních a středních školách, ale i pro širší veřejnost v obchodním centru Harfa během Světového dne zdraví.

Nadační fond UK nezapomněl ani na podporu obnovy společenského dění na fakultách: na Právnické fakultě UK se pořádala virtuální *Noc fakulty*, *Návrat na fakultu* se zase konal na Filozofické fakultě UK pro studenty historických oborů. Na téže fakultě umožnil nákup digitálního pianu obnovu činnosti sboru FF UK a na mezifakultním principu fungovaly akce Centra pro studium politiky *Československé křižovatky* zahrnující přednášky, besedy anebo historické simulace. Duševnímu zdraví – včetně kurzů krizové intervence – se věnovaly akce spolku *Nevypusť duši*. Výše uvedené příklady nabízejí ilustrativní přehled, jakými cestami Nadační fond UK umož-

Medici z Karlovy neúnavně pomáhali během pandemie v desítkách nemocnic.

Zásluhy iniciativy Medici PRO Očkování ocenila i univerzita Petruskovou cenou.

Nadační fond UK již podpořil i obnovu společenského dění na fakultách.

ňuje univerzitě reagovat na aktuální problémy současnosti.

„Naše univerzita v posledních desetiletích vytvořila různé dlouhodobě financované podpory vědy, mobility studentů a akademických pracovníků k posílení systematického rozvoje. Přesto se objevují nové situace, jež nespadají do etablovaných zájmů a které je zapotřebí podpořit. Jedná se často o specifické potřeby vznikající velmi náhle a jejichž řešením se může zvýraznit i společenská role univerzity,“ říká předseda správní rady NF UK Jan Škrha. A jako příklady uvádí významné počiny během pandemie covidu-19 anebo po ruské agresi na Ukrajině.

Pomoc ukrajinským kolegům

„Válečná situace na Ukrajině vedle toho přivedla do existenčních problémů nejen studenty již na univerzitě studující, ale i studenty nově přicházející z území konfliktu. To jsou příklady z poslední doby dokládající význam podpory v situacích, které nejsou v dlouhodobém zorném poli univerzity, které se dostávají náhle a u nichž může univerzita deklarovat svoji jasnou orientaci. Právě Nadační fond UK může významně prospět k zajištění finanční podpory těchto a dalších aktivit, jež jsou i společenskou hodnotou v životě univerzity,“ říká profesor Škrha.

Ihned po vypuknutí války na Ukrajině vypsala nadační fond výzvu na podporu individuálních studentů i dobrovolníků, kteří se okamžitě zapojili do pomoci. V době vydání fond podpořil zejména dobrovolnickou pomoc a podporu výuky češtiny v Ústavu jazykové a odborné přípravy UK (ÚJOP UK). Zmiňované aktivity jsou podporovány na základě prostředků, jež fondu poskytují individuální dárci: členové akademického společenství, *alumni* či přátelé Univerzity Karlovy. Pokud vám dává činnost NF UK smysl, zvažte, prosím, podporu našeho fondu.

Informace: nf.cuni.cz

Dobrou věc můžete podpořit i načtením QR kódu a dobrovolným příspěvkem:

Žena-chirurg? Jde to!

„Kromě péče o děti neexistuje žádný objektivní důvod, který by ženy v chirurgii limitoval,“ říká lékařka-vědkyně Barbora East ze III. chirurgické kliniky 1. lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Motol. Sama se pro chirurgii rozhodla... A své volby nelituje, byť je to obor, od kterého ji zrazovali učitelé i někteří kolegové.

TEXT Pavla Hubálková FOTO Vladimír Šigut

Medicínu dnes studuje třikrát více žen než mužů, přesto stále přetrvává názor, že některé obory se pro ženy jaksi nehodí. „Stážování na chirurgii většinou začíná otázkou: ‚Tak kdo z vás, pánové, chce dělat chirurgii?‘ Přihlásí se dvě holky, načež od vyučujícího chirurga-muže uslyší: ‚Měly byste si to raději rozmyslet a jít na kožní nebo na oční,‘“ vypráví doktorka Barbora East, která si i přes tyto „dobře míněné rady“ zvolila všeobecnou chirurgii.

„Nedávno mi zemřela babička, které jsem před 35 lety slíbila, že budu lékařkou. Hodně ji bolela záda a lidé měli tehdy pocit, že když mají nějakého ‚známého‘ lékaře, budou mít kvalitnější péči. Bylo mi jí líto a chtěla jsem pomoci. A proč chirurgie? Protože je krásná a přímočará – umí rychle pomoci a můj podobor vrací lidi do života,“ vysvětluje chirurgka, dle níž neexistuje jediný důvod, který by ženy limitoval. „Snad jen, že nemáme manželky, které by se nám staraly o děti a čekaly na nás doma s teplou večeří,“ dodává matka dvou synů.

I podle výzkumů mají ženy v chirurgii stejné dlouhodobé výsledky, přesto se stále potýkají s názory, že ženy nemají na chirurgii sílu, chybí jim prostorová představivost či se neumějí rychle rozhodovat. „Že prý nemáme svaly, abychom uržily milimetrový kousek tkáně za použití pinzety a velejemných nástrojů,“ dodává se smíchem bývalá profesionální kajakářka, která byla po několik let mistryní České republiky a má medaili i ze Světového poháru.

Ach, ta podceňovaná kýla

Barbora East se specializuje na rekonstrukci břišní stěny. „Operace kýly je po extrakci zubů asi nejčastější chirurgický výkon. Každý čtvrtý muž má kýlu v třísle, u jednoho z pěti lidí, kteří jdou na jakoukoliv operaci, se rozvine kýla v jizvě, časté jsou i pupeční kýly,“ líčí. „Kýla je podceňovaná diagnóza, považuje se za banální. Až třetina mužů však po plastice tříselné kýly trpí doživotní bolestí v oblasti třísla nebo varlete, kýly v jizvě se ve více než polovině případů vytvoří znovu, mnohé operační výkony vedou k denervaci břišní stěny a řadě dalších problémů,“ upozorňuje Barbora East, která má zatím jako jediná v Česku evropskou atestaci pro chirurgii břišní stěny.

Pomáhá a soucítí s Ukrajinci

„Jsem vděčná, že moje děti mají střechu nad hlavou, co jíst a žijeme v bezpečí. Poskytli jsme jako rodina útočiště rodině z Luhansku, je to silný zážitek a velká lekce pokory. Hodně nás to změnilo; více si vážíme všeho kolem... Když kolem sebe máte lidi, kteří stejně jako vy považují pomoc druhým za morální povinnost, dokážete mnohem víc. Podařilo se nám zajistit řadu věcí, třeba dvě sanitky plné materiálu a mnoho dalšího. Ale šlo to jen díky lidem, kteří mají srdce na správném místě. Znam řadu dalších, kteří pomáhají v mnohem větším měřítku, často máme s dětmi, ze kterých se přes noc staly takové neviditelné síly, které dokázaly skoro nemožné.“

Řada lidí je kvůli kýle v invalidním důchodu, často zbytečně. „Stále se podceňuje předoperační příprava. Například v Motole již deset let funguje takzvaná prerehabilitace, kdy pacienti před operací pod dohledem fyzioterapeuta cvičí a s pomocí dalších odborníků upraví svůj životní styl – trošku zhubnou, přestanou kouřit, dostanou se do formy. Výsledek takové operace pak může být úplně jiný: trvalý a bez větších komplikací. Bohužel o tom často neví – anebo to nepovažují za důležité – ani lékaři,“ říká East.

Problém je často na obou stranách. Chirurgové problém mnohdy podceňují a také zdravotní gramotnost pacientů bývá nízká, což vede k nerealistickým očekáváním. Případný neúspěch pak často dávají za vinu pacientovi, který pak třeba od lékařů slyší podobná slova: „Něco těžkého jste zvedal, proto se vám kýla udělala znova...“ Při zvedání těžkých předmětů se nitrobřišní tlak zvýší přibližně třikrát, při obyčejném kýchnutí je to až dvanáctkrát. „Měli bychom spíše zakazovat kýhání,“ usmívá se v té souvislosti East. V Americe zase bývá pomyslným viníkem všech problémů „nekvalitní plastová síťka“, která se používá při operacích. „Často se řeší až absurdní žaloby, třeba že síťka způsobila vypadávání zubů. Tyto nesmysly k nám našťastí ještě nedorazily,“ kroutí nad tím hlavou žena-chirurgka.

Dokázat světu, že to lze

Co zvláštního to obnáší? „Být ženou v chirurgii je úplně stejné jako být mužem v chirurgii. Být zároveň matkou a manželkou je někdy trochu těžší. Všechno ale záleží na lidech, jimiž se obklopíte, a na pracovišti, které si vyberete,“ říká East a zdůrazňuje, že je důležité dělat životní rozhodnutí podle sebe samé: „Že si nějaký učitel ve škole myslí, že se nehodíte na chirurgii, neznamená, že to tak skutečně je. Je to váš život, ne jeho! Je důležité umět se rozhodnout a najít si dobré mentory. Těm svým budu navždy vděčná za vše, co mě naučili.“

Na mnoha pracovištích, a to nejen v Česku, ovšem stále existuje začarovaný kruh, kdy ženy nemají stejné příležitosti – nenechávají je vzdělávat nebo tolik operovat, což je demotivuje a nemají chuť se brzy vracet z mateřské dovolené. Další limitací je nedostupnost hlídání, čímž ženy přicházejí o další pracovní příležitosti. „Měla jsem v životě štěstí. Mí nadřízení věděli, že pokud ženám umožní brzký návrat a poskytnou jim stejné příležitosti, bude to výhodné pro obě strany,“ shrnuje zkušenosti lékařka, která je zářným příkladem, že „když se chce, tak to jde“. Během první půlroční mateřské napsala svoji doktorskou práci a během druhé dokončila evropskou atestaci a absolvovala roční *fellowship* ve skotském Edinburghu. Svoji vědecko-výzkumnou činnost v obou případech přerušila sotva na pár dní.

Cesta výhodná pro všechny

„Věda je skvělý způsob, jak zbořit pomyslný skleněný strop, který mají ženy nad hlavou. Díky svému

MUDr. Barbora East, Ph.D., vystudovala 2. lékařskou fakultu UK, poté osm let působila na I. chirurgické klinice a od roku 2017 pracuje na III. chirurgické klinice 1. LF UK v Motole. Od počátku se specializuje na rekonstrukci břišní stěny a za své publikace získala řadu prestižních cen. Je tajemnicí pro kvalitu v Evropské kýlní společnosti, podílí se na tvorbě evropských *guidelines* a výukových programů, zkouší evropskou atestaci v oboru rekonstrukce břišní stěny. Kolegyni Monice Švorcové pomáhala se založením sekce Ženy v chirurgii při České chirurgické společnosti. Od letošního února věnuje většinu svého času dobrovolnické humanitární pomoci obětem války na Ukrajině.

výzkumu jsem se poměrně rychle dostala k velmi zajímavým výzkumným projektům, píšu evropská doporučení pro různé druhy kýly, přednáším po světě a zvou mne na místa, o kterých se mi ani nesnilo,“ říká lékařka-vědkyně, pro niž je dosavadním vrcholem vyzvaná přednáška o mentoringu a mezinárodní spolupráci v rámci chirurgické společnosti SAGES, tedy *Society of American Gastrointestinal and Endoscopic Surgeons*.

„V Americe je styl *He for She* velká věc. Muži jsou hrdí na to, když mohou nějakou ženu podpořit, umožnit jí osobní růst. V Česku je tento názorový směr zatím ještě mladý, ale už existuje,“ vysvětluje. Jedním z důkazů může být kupříkladu sekce Ženy v chirurgii, která vznikla v rámci Čes-

ké chirurgické společnosti. Kdo za zrodem stál? „Velký dík patří zejména profesorům Robertovi Lischkemu a Pavlovi Pafkovi, kteří vznik právě této sekce podpořili. Založení ale nakonec schválila celá rada, čímž jsme jako společnost reálně vstoupili do 21. století. Doufám, že brzy všichni pochopí, že nejde o nějaké závody, ale o to, jak najít cestu, která vyhovuje nám všem tak, aby nás po ní mohlo vyrazit co nejvíc. V chirurgii je nás obecně málo: mužů i žen. Musíme si přece pomáhat,“ dodává optimisticky Barbora East.

Hosty pod Opitzovou střechou

Adresa
Rektorát UK
Ovocný trh 560/5
Praha 1
116 36

FOTO Vladimír Šigut

Věděli jste, že v komplexu Karolina můžete klidně i přespat? Univerzita Karlova totiž nabízí zájemcům nejen možnost kvalitně se vzdělávat, ale také se v jejích objektech můžete ubytovat. To vůbec nejrepresentativnější ubytovací zařízení UK se nachází v historické budově takzvaného Opitzova domu, doslova jen pár kroků od Staroměstského náměstí anebo od pražského Můstku, Příkopů.

Opitzův dům zbudovaný v Celetné ulici pochází ze 13. století a univerzita jej získala spolu s dalšími objekty v dané lokalitě po roce 1957. V interiéru se zachovala řada barokních a rokokových detailů; pozornost zasluží především malované záklopové stropy nad schodištěm a v několika pokojích.

Poslední rekonstrukce provedená podle projektu architekta Tomáše Šantavého skončila v roce 2001. Dnes univerzitní hotel nabízí patnáct pokojů s celkovou kapacitou 27 lůžek, k dispozici jsou apartmá (jedno plně bezbariérové), dále dvoulůžkové a jednolůžkové pokoje s vlastním sociálním zařízením, televizí či ledničkou a cenami od 1100 korun za noc. Samozřejmostí je wi-fi připojení zdarma; snídaně se podávají v univerzitní kavárně. Hosté se ubytovávají přes moderní samoobslužnou recepci (check-in kiosek) fungující 24 hodin denně.

Věra Barnová
vedoucí Organizačního oddělení UK

Demytizace kávy byla úspěšná

„Rozsáhlé studie potvrdily, že káva prodlužuje lidský život a odkládá nástup Alzheimerovy choroby,“ tvrdí gastroenterolog Pavel Kohout ze 3. lékařské fakulty UK. Roku 2014 stál u zrodu nezávislého Institutu kávy. O kávě i její historii dokáže zaníceně hovořit hodiny; je jejím horlivým „obhájcem“.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Hynek Glos, Wellcome Trust

Už během studia medicíny měl jasno – chtěl se stát chirurgem. Osud a alergie na všemožné dezinfekce však tomu chtěly, že svoji „chirurgickou razanci“ k řešení zdravotnických problémů nakonec uplatňuje ve zcela odlišném oboru: v gastroenterologii.

Pavel Kohout se stal výživovým *guru*, dlouho vedl Centrum výživy Fakultní Thomayerovy nemocnice v Praze a nyní je přednostou Interní kliniky 3. LF UK tamtéž. A právě tam se reportérka magazínu *Forum* nechala pozvat. Nikoli však na nutričně vyváženou stravu nemocničních pacientů, ale na polední kávu. Toho dne byla „na mlýnku“ kávová zrna *Espresso Barista* a před přednostou už šestý šálek *espresso doppio* (dvojitého espresa).

Od „turka“ k umění

„Pokud chcete přežít náročné studium medicíny, nezbyvá vám, než se dát na pití kávy. Moc jsme tehdy nepřemýšleli o tom, co vlastně pijeme. Dostupná byla pouze pražená káva *Standard* z vietnamské robusty a silného *turka* jsme z ní vařili úplně všichni,“ vzpomíná s úsměvem docent Kohout, kudy se dostal ke své celoživotní vášni.

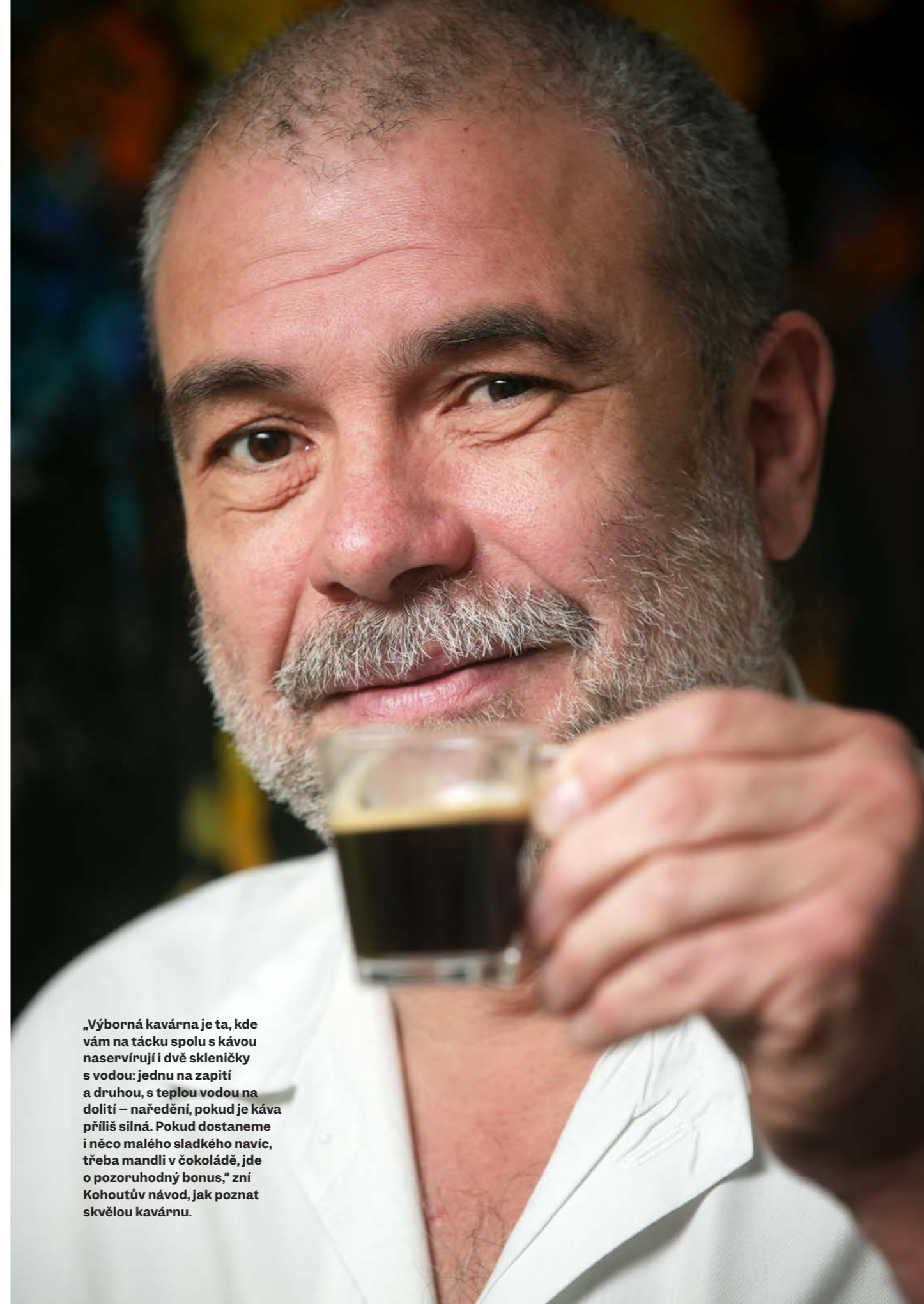
A zatímco kdysi nápoj z upražených a rozemletých semen plodů kávovníku pouze konzumoval, dnes si jej vychutnává – a v rámci vzniklého Institutu kávy je jeho „obhájcem“. Snaží se vyvracet fámy a šířit osvětu mezi laickou i odbornou (lékařskou) veřejností v oblasti konzumace, výroby, způsobu užívání i účincích kávy na lidský organismus.

„Kávový garant“ je spokojen, že osvětová mise v demytizaci kávy v rámci Česka byla úspěšná: jak říká, káva už není považována za „dáblův nápoj“ způsobující vznik nádorů, srdeční choroby a hypertenzi. Její konzumace je dle Kohouta spíše dobrým zvykem než zlozvykem. A při vzpomínce na svá studentská léta – stále si prý dokáže dobře vybavit, jak nechutné bylo kafe *druhák* (z podruhé spařeného lógru)! – jej těší, že v dobrých kavárnách si dnes příprava kvalitní kávy nezádá s uměleckým výtvořem. Stačí prý mrknout na stroj, který má barista k dispozici, a o kvalitě podávaného nápoje má docent „kávologie“ jasno.

Odhalení kávových čar

Jak kávový institut funguje? Spolupracuje s předními tuzemskými odborníky, jež zajímá vliv kávy na lidský organismus. Jde především o lékaře interních oborů medicíny a nutriční či potravinářské specialisty. Ve spolupráci s VŠCHT nechal například u kávových nápojů otestovat obsah kofeinu a kontaminantů. Mimochodem, výsledky vyvrátily očekávané – a to, že jich je nejvíce v turecké, respektive ↪

Káva už není považována za „dáblův nápoj“ způsobující vznik nádorů, srdeční choroby a hypertenzi. Její konzumace je dle Kohouta spíše dobrým zvykem než zlozvykem.

„Výborná kavárna je ta, kde vám na tácku spolu s kávou naservírují i dvě skleničky s vodou: jednu na zapití a druhou, s teplou vodou na dolití – naředění, pokud je káva příliš silná. Pokud dostaneme i něco malého sladkého navíc, třeba mandli v čokoládě, jde o pozoruhodný bonus,“ zní Kohoutův návod, jak poznat skvělou kavárnu.

Kafe? Ovocný nápoj i palivo

- Připravuje se ze zrněk kávovníku arabského (*Coffea arabica*) a kávovníku statného (*Coffea canephora*).
- Kávovník je ovocný strom, plodí peckovice. Zrna jsou tedy pecky kávových třešní... a káva je tudíž ovoce!
- Po ropě jde ve světě o druhou nejprodávanější komoditu.
- Nejvýznamnějšími producenty kávy jsou Brazílie, Vietnam a Kolumbie.
- Největší spotřebu kávy na obyvatele vykazuje Finsko: 14 kilogramů na osobu/rok, následují Švédsko a Island.
- Česko se v žebříčku sledovaných zemí nachází zhruba v polovině: na 35. místě (3,26 kilo na osobu/rok).
- Za rok lidé ve světě vypijí dle odhadů celkem 700 miliard šálků kávy!
- Uvaří se z více než 137 miliard kilogramů zelené kávy vypěstované na 30 milionech plantážích ve 75 zemích.
- Zhruba sto šálků kávy je smrtelná dávka kafe; vztaženo k obsahu kofeinu (63 mg) v jednom espressu (30 ml).
- Mezi příznaky předávkování kofeinem patří: nervozita, roztrávenost, třes rukou, infarkt, záchvaty.
- Zrna jsou hořlavá, mohla by prý nahradit i fosilní paliva – Britové vyvinuli roku 2011 auto poháněné kávovými zrny, a zlomili rekord o nejrychlejší auto na ekologické palivo!

řecké (tedy vřelou vodou zalévané) kávě.

„Z espresa získáte mnohem vyšší hodnoty. Devět milibarů – čili běžný tlak v přístroji – totiž logicky znásobí výslednou teplotu, a tím i extrakční koeficient,“ přibližuje jedno z odhalení Pavel Kohout. Tím dalším může být třeba to, že přidáním mléka do kávy nedojde ke snížení účinku kofeinu: je pouze zpomaleno vstřebávání účinných látek z kávy do krevního oběhu; navíc mléko tlumí účinek kofeinu na sliznici žaludku. A rovněž už se ví, že černá káva nemá vliv na kazivost zubů – obsahuje totiž kyselinu nikotinovou a trigonelin a každá z těchto látek pomáhá ničit streptokokové mutanty mikrobů, čímž zabraňuje šíření bakterií. Bylo též prokázáno, že káva do jisté míry prodlužuje život, neboť odkládá nástup Alzheimerovy choroby dokonce až o pět let či snižuje riziko vzniku cukrovky druhého typu.

V aktuálním rejstříku rozličných příprav káv mají zastoupení zhruba tři desítky druhů. Pavel Kohout je kávovým znalcem a fajšmekrem, těší jej, že si baristé vymýšlejí stále něco nového, naposledy přišel na chuť kávy s tonikem. Co ale vskutku „nemůže“, jsou přeslazené ledové kávy v plechovkách. Kupodivu, řeknete si možná, to u něj nemá špatné káva instantní: „Její výroba spočívá v lyofilizaci – zamrazení kaše ze silné černé kávy, přičemž dobří výrobci dokonce sbírají těžké látky uvolněné během procesu a vracejí je zpět do granulí.“

Kávové obřady v rodině

Přednosta sní o tom, že by existovala nostalgická kavárna, v níž by se „vrátil“ o pár desítek let zpět. Chybí mu totiž typický zvuk elektrického mlýnku, v němž si lidé v obchodech sami mleli kafe, a páčkou na pružině se snažili z přístroje „vyklepat“ maximum.

Nepřekvapí, že u Kohoutů pije kávu celá rodina; má ji ráda i jeho třináctiletá dcera. K běžné spotřebě jim doma slouží automatický presovač, sváteční chvílky jistí „pákovka“. Právě na ní lékař připravuje kávu i návštěvám, které jsou nezřídka zaskočeny silou nápoje a pobaveně svého hostitele podezírají z pokusu o otravu. „Svou láskou ke kávě jsem nakažil i svého zetě. Bože, jak ten je nyní precizní a zručný! Na návštěvy ke starší dceři se těším už kvůli raním kávovým obřadům,“ vypráví s úsměvem docent Kohout. A je tuze rád, že stejně kávově smýšlejícího člověka má i v osobě svého kolegy: doktora Jiřího Vejmelky, s nímž experimentuje při přípravě kávy na *french pressu* i *vacuum potu*. „Na tento druh nápoje si člověk musí zvyknout. I já si ji občas ředím, jak moc je z nich káva silná,“ přiznává.

Kapučino? Pro děti

Na případnou polemiku kolem věku „vhodného“ pro konzumaci kávy má Pavel Kohout připravenou tvrdou smeč: „A v pití kokakoly a energetických nápojů – kde je s kofeinem i *taurin* (stimulátor mozkové aktivity) plus velké množství cukru –, v tom u mladých problém nevidíte?“ Podle něj je zkrátka pití kávy záležitostí spíše mentální. Mladý člověk by si ji měl dát, až si je schopen šálek kávy náležitě vychutnat, až kavárně doroste. Rozhodně by ji však neměl brát za prostředek proti únavě. Navíc třeba vznik *cappuccina* byl prapůvodně iniciativou italskými kavárníky: „Mělo zabavit děti, aby neotravovaly, když jdou s rodiči do kavárny. Správně byste *cappuccino* neměla pít po obědě, po italské siestě. Pokud si ho přece jen v Itálii po obědě dáte, budou mít jasno – nejste Italka,“ upozorňuje kávový znalec z Thomayerky.

V Praze si pár „svých“ kaváren našel, za skvělou kávou se do nich rád a pravidelně vrací. To v sousedním Rakousku prý na kvalitní espresso dosud nenarazil. Ale stačí jen přejet hranice a ... „Na první zaplivané pumpě si dáte *ristretto* a pusa se vám sama slastí protáhne do měsíčku! Však taky správný Ital se ráno cestou do práce zastaví u každého stánku. Krátce pohovoří, vypije šest sedm *ristrett* – kávových panáčků – a nedivte se, že je pak příjemně naladěný,“ říká přesvědčivě. Nabízí i jednu radu: pokud máte hosty a ti vám po dopití kávu pochválí, sluší se jim nabídnout další šálek. A přijde-li osobně Pavel Kohout? Když pochválí, a vy mu přesto druhou kávu nenabídnete, „naštve se“. A když nabídnete a odmítne, vaše káva nestála za nic.

www.institut-kavy.cz

Doc. MUDr. Pavel Kohout, Ph.D., absolvoval Fakultu všeobecného lékařství UK (dnešní 1. LF UK). Je přednostou Interní kliniky 3. LF UK a Fakultní Thomayerovy nemocnice. Před převzetím funkce vedl metabolickou JIP II. interní kliniky a Centra výživy FTN. V rámci gastroenterologie se zabývá výzkumem střevní propustnosti, idiopatických střevních zánětů a aplikací umělé výživy. Je předním českým odborníkem na léčebnou výživu a perkutánní endoskopickou gastrostomii. Vyučuje na 3. LF UK, vede katedru nutričních terapeutů na Jihočeské univerzitě. V roce 2014 pomohl na svět Institutu kávy; stal se jeho garantem. Má členství v řadě odborných institucí. Je autorem tří monografií a publikací v oblasti gastroenterologie. Vášnivě sportuje, pravidelně jezdí Jizerskou padesátkou.

Zrnka z provoněné historie

- Nativní africké kmeny kávu konzumovaly v podobě jakési „energetické koule“ – kávové zrno s tukem lidé žvýkali, a tím tělu dodávali kofein. Slovo pochází z arabského *qahwah*, což byl termín i pro (temné) víno.
- Užívání kávy zmiňují i některé mýty a hovoří o tom dávné legendy. V jedné habešské se praví o habešském pastevci koz, který si povšíml, jak vždy jeho zvířata ožijí, když se po celodenním pobytu na pahorkatinách napasou plodů z neznámého stále zeleného keře. Jistý opat je prý považoval za dílo ďáblovo, zrna vhodil do ohně a možná náhodně upražil; pak experimentoval s jejich drcením a užíváním v nápoji.
- V jiné legendě ze 13. století se zase hovoří o knězi a lékaři, jenž byl vyhnán z rodné Mekky pro neshody s panovníkem. Na cestě jihem Arabského poloostrova si náhodně uvařil odvar z bobulí keříčků nacházejících se v okolí tábořiště. A pro stimulační účinky začal vzniklý nápoj podávat nemocným, za což jej vládce ocenil.
- Pravidelněji se káva začala pít patrně někdy ve 14. století v Jemenu. V Etiopii – kde má káva své kořeny – roste v provincii Kaffa keř kávovníku (*Coffea*) divoce už i dřívě. Poté, co Holanďané kávovník z Jemenu propašovali, vznikla kultura pěstování a pití kávy i v jiných zemích: například v Indonésii anebo Brazílii.

Zločin, trest a ne/spravedlnost

„Když trestáme, odebíráme lidem to nejcennější, co mají – svobodu. Proto mě rozčiluje, jaké problémy jsou v trestním právu,“ popisuje Jakub Drápal z Právnické fakulty UK, co pohání jeho výzkum. Analýzou dat z řady institucí ukázal i to, jak zkušenost soudce ovlivňuje jeho rozhodování a že české soudy v ukládání sankcí nejsou tak konzistentní, jak bychom čekali.

TEXT Helena Zdráhalová FOTO Martin Pinkas

„Různým soudcům a státním zástupcům jsme dali k posouzení tentýž hypotetický případ – recidivista vyšel z vězení a první, co udělal, bylo, že v supermarketu ukradl dvě lahve becherovky – trestní sazba činí šest měsíců až tři roky odnětí svobody. Soudci by v takovém případě uložili trest od tří měsíců do tří let. Nejen tedy, že by využili celou trestní sazbu, ale šli by dokonce i mimo ni! To některé soudce tak zarazilo, že si uvědomili, že to není dobré a je třeba s tím něco dělat,“ vzpomíná Jakub Drápal na jeden z experimentů, který podnikl.

Systémem ukládání trestů se jednatřicetiletý postdoktorand zabývá už od svého magisterského studia. Při svém výzkumu analyzuje četná data sesbíraná soudy, státními zastupitelstvími a ministerstvem spravedlnosti. Pracuje též s rejstříkem trestů a se statistikami vězeňské služby. Jak Drápal podotýká, ve sběru informací jsme na tom v České republice – ve srovnání se zahraničím – poměrně dobře. Horší už to ale je se zpracováním dat, a to i přesto, že v sobě nesou množství zásadních informací, jež se týkají fungování soudů či ukládání trestů.

Výše trestu? Záleží na místě soudu

Jedna skupina dat však českým badatelům přesto chybí, a to jsou plná znění trestních rozsudků, která si sice jednotlivé soudy shromažďují, centrálně je ovšem nikdo nesbírá a nezveřejňuje. Kdyby je měli vědci k mání a analyzovali, mohli by na základě toho přesně popsat, jaké činy tuzemské soudy stíhají, jaké ukládají tresty a proč. „Díky tomu bychom o trestním systému věděli daleko víc a mohli

bychom ho funkčněji nastavit,“ akcentuje Jakub Drápal. Slovensko plná znění rozsudků zveřejňuje už deset let; u nás ale převládají obavy, že by se z nich i v případě anonymizace dalo „mezi řádky“ vyčíst, koho konkrétně se týkají.

V analytické práci mu pomáhá, že – ač se vydal studovat práva – maturoval z matematiky a programování. Analytický způsob myšlení si nese i z rodiny, vždyť jeho otec profesor Aleš Drápal přednáší algebru na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Jedna z prvních analýz, kterou Jakub zaujal odbornou i širokou veřejnost, byla ta, která popisuje rozdíly mezi jednotlivými českými okresními soudy při ukládání trestů za tři z nejčastějších trestných činů: opakovanou krádež, neplacení alimentů a řízení bez oprávnění. Jeho studie ukazuje, že desetina až pětina trestů záleží na tom, u kterého soudu případ skončí! Na této nechtěné kurióznosti českého trestního systému pak Jakub Drápal založil i svůj *stand-up* v rámci vědecko-popularizační soutěže *Science slam*, ve které se v roce 2017 probojoval až do celorepublikového finále.

Ze zahraničí jsou známy studie, které ukazují, jak rozhodování soudců ovlivňují zdánlivě triviální okolnosti, jako to, zda jednání probíhá před obědem, nebo až po jídle, či to, jaké je zrovna počasí.

Zkušeni soudci jsou konzistentnější

A co zjistil během Ph.D. studia? V rámci své dizertace Jakub Drápal zkoumal rovněž to, jak se vyvíjí rozhodování soudců s jejich narůstající profesní zkušeností. „Byla to vůbec první studie svého druhu na světě. Zjistili jsme, že s narůstající zkušeností soudci rozhodují čím dál více konzistentně, jsou méně důvěřiví vůči obžalobě a méně vyřizují věci zrychleně. Zjednodušeně řečeno to vypadá, že dělají práci lépe,“ shrnuje své poznatky.

Ze zahraničí jsou známy studie, které ukazují, jak rozhodování soudců ovlivňují zdánlivě triviální okolnosti, jako to, zda jednání probíhá před obědem, nebo až po jídle, či to, jaké je zrovna počasí. Na příkladu práce pražských soudců to chtěl ověřit i Jakub spolu se svým britským kolegou Josem Pina-Sánchezem. „Zjistili jsme, že počasí ukládání trestů, alespoň tedy v Praze, neovlivňuje, respektive ovlivňuje, ale opravdu jen velmi málo,“ směje se dnes Jakub Drápal, když dodává, že jakožto

výzkumníka jej výsledek téhle studie nepotěšil, ale jako občan České republiky si oddechl, že to s českými soudy není až tak zlé.

Hlavní téma, které však svou dizertací otevřel a stále ho rozvíjí, je problematika podmíněného odnětí svobody a s tím související trestání recidivistů a kumulace trestů. *Podmínky* u nás začali soudci ukládat již za první republiky, kdy tím nahrazovali tresty velmi krátkého odnětí svobody v řádu dnů či několika týdnů. V současnosti se však ukládá v rozsahu až tří let a končí tak dvě třetiny případů. Soudci dnes navíc ukládají podmínky za drobné přečiny i za závažné trestné činy, což je samo o sobě problematické, upozorňuje výzkumník.

Podmínka se zdá jako velmi mírný trest. Člověka v podstatě nezasáhne ani nijak zvlášť neomezuje, pokud si zrovna nehledá nové zaměstnání. Problém nastává v případě dalšího páchaní trestné činnosti, kdy si pachatel ještě neodpykal, co měl. Tresty se mu začnou kumulovat a nepřiměřeně činům se

JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D., alumnus Právnické fakulty UK se zabývá empirickými právními výzkumy, ukládáním trestů a vězeňstvím. Vystudoval také magisterskou kriminologii v Cambridge, pobýval i na jiných evropských univerzitách. Na PF UK se podílel na vytvoření projektu *Legal Data Hub*, působí rovněž v Ústavu státu a práva Akademie věd ČR. Grantová agentura ČR opakovaně podpořila jeho výzkum zaměřený na problematiku ukládání trestů. Je autorem řady studií i publikací, které se věnují ukládání trestů a vězeňství. Ještě jako student napsal čtivou monografii o advokátovi Kamillu Reslerovi, jehož si historie pamatuje coby obhájce *ex officio* K. H. Franka. Stal se právním talentem roku, získal ceny děkana i rektora UK a *Prémii Otto Wichterleho*, již uděluje AV mladým vědcům.

navyší. Pak už lze váhat, zda se jedná o spravedlivý trest. Na popud Drápalových výsledků přibyl v trestním zákoníku odstavec, který soudce nabádá, aby situaci zohledňovali při stanovování trestu. Přesto si téma zaslouhuje další pozornost.

Fungují podmíněné tresty?

Podle Jakuba by se měla celá koncepce podmíněného trestu odnětí svobody promyslet a přepracovat, a to zvláště v době, kdy se objevují nové alternativní tresty, jako jsou obecně prospěšné práce či domácí vězení. „Základní myšlenka podmíněných trestů je, že odrazují pachatele od spáchání trestných činů hrozbou trestu. Nikdo se ale nikdy nepodíval, jestli to opravdu funguje. V Evropě je každý rok uloženo okolo milionu podmínek; bylo by záhodno se jejich efektivitou zabývat,“ podotýká Jakub Drápal s tím, že právě to by chtěl v dalších dvou letech řešit na univerzitě v Leidenu, kde je jedno z nejlepších kriminologických pracovišť Evropy. Na svůj výzkumný pobyt v Nizozemsku nyní shání peníze.

Cílem Drápalovy práce však není jen hledat chyby v systému, ale také nabízet možná řešení nebo nástroje. Jedním z nich je například aplikace *Jak-Trestame.cz*, již vyvinul s Michalem Šoltésem a Klárou Svitákovou z ústavu CERGE-EI a datovým žurnalistou Janem Cibulkou z portálu iRozhlas.cz. Nač to je? Aplikace má sloužit hlavně soudcům a státním zástupcům jako soubor snadno a rychle dostupných informací o trestech uložených v obdobných případech, jakými se právě sami zabývají.

Jak autoři zdůrazňují, rozhodně se však nejedná o „trestní kalkulačku“. Každý čin je nutné posuzovat individuálně, což je i jeden z důvodů, proč je český trestní zákoník napsán tak volně a soudcům nespazuje ruce, ale naopak jim nechává dostatek prostoru, aby mohli trest uložit na míru spáchanému činu a pachateli podle okolností. Že to však někdy vede k velmi nekonzistentním výsledkům práce soudů a jejich soudců, pěkně ilustruje příklad z úvodu.

V nové knize *Dějiny lidí* (Academia), jež představuje 73 takzvaných kulturních univerzálií, je přes 1200 ilustrací: mimo jiné i tento snímek Michala Novotného, fotografa magazínu *Forum*, jež bodoval v řadě soutěží – včetně *World Press Photo*. Tentokrát jde o výjev z křesťanské pouti do Lalibely (Etiopie, 2014).

Knížní novinky

Putování za právem

Po Hedvábné cestě proudily po celá staletí do Číny evropské komodity jako sklo, objevy v geometrii či astronomii, ale také křesťanství nebo právní učení. Z Číny se k nám dostávalo samozřejmě hedvábí, ale i skvělé vynálezy: papír, střelný prach, kompas, papírové peníze nebo třeba nudle. Kniha právníka a sinologa Michala Tomáška není jen o vzájemném působení právních kultur, ale i duchovních, vědeckých hodnot. Číňané na suchozemské Hedvábné cestě působili na Tibet, Střední Asii anebo Mongoly, po námořní trase Hedvábné cesty se později do Číny dostávali Evropané. Autor sleduje, do jaké míry byly v Číně jednotlivé evropské národy úspěšné, přičemž neopomíná ani českou stopu.

Právo na Hedvábné cestě

Michal Tomášek
Karolinum, 2022
vázaná, 360 stran
ISBN: 978-80-246-4970-2
doporučená cena 470 Kč

Přepočítávaný svět

Čísla, body, Hirschovy indexy, univerzitní ranky a počty citací. Všudyprítomný jazyk hodnocení a bodování zásadně změnil naše vnímání hodnoty a statusu – a to i na akademické půdě. Vzestup kvantifikace vytvořil a posílil sociální hierarchie a kvalitativní rozdíly proměnil v kvantitativní nerovnosti. Ačkoli původním záměrem mohlo být budování důvěry a transparentnosti, Steffen Mau tvrdí a ukazuje, jak se metriky ve skutečnosti staly formou „sociálního podmiňování“. Tato aktuální analýza zhoubného vlivu kvantifikace zaujme studenty i vědce napříč společenskými vědami, stejně jako každého, koho zajímá kult čísel a jeho dopad na naše životy a dnešní společnost.

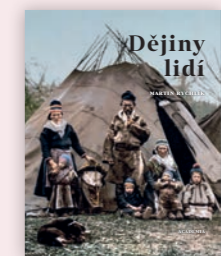

Metrická společnost. O kvantifikaci sociální

Steffen Mau
Karolinum, 2022
brožovaná, 196 stran
ISBN: 978-80-246-4960-3
doporučená cena 280 Kč

Co je všem lidem lidské

Všichni lidé všech dob si dávají jména, mají příbuzné, dávají si dary, zdobí svá těla, pečují o vlasy, počítají, užívají gest, zhotovují nástroje, dělají si mezi sebou práci, znají zákony, truchlí či nějak „tancují“. Roku 1945 pořídil antropolog George P. Murdock na základě nasbíraných dat klasický soupis tzv. *kulturních univerzálií* čili jevů, jež jsou společné všem lidským seskupením v čase a prostoru. Bohatě ilustrovaná kniha z této evidence vychází a v 73 tematických kapitolách nastiňuje neuvěřitelnou pestrost – a zároveň základní stejnost – nás všech, tedy lidí. Takřka 650stránková kniha absolventa FF UK a editora magazínu *Forum* vychází ze seriálu, který sobotu co sobotu vycházel v *Lidových novinách* (v příloze *Orientace*).

Dějiny lidí. Pestrost lidstva v 73 kapitolách

Martin Rychlík
Academia, 2022
vázaná, 648 stran
ISBN: 978-80-200-3198-3
doporučená cena 950 Kč

Knihy nahlížející za mříže

Jakub Drápal je hlavním editorem rozsáhlé a v českém prostředí unikátní monografie *České vězeňství* (2021), kterou na přelomu roku vydal Wolters Kluwer. Vězeňství je tématem, jež zasahuje do mnoha vědních oblastí. Sestavit proto kvalitní dílo, které by se vězeňstvím zabývalo komplexně, znamenalo spojit nad tématem desítky lidí z různých oborů. Díky tomu vznikla jedinečná publikace, jež slouží všem pracovníkům ve vězeňství, studentům, sociálním pracovníkům, soudcům, státním zástupcům, advokátům i laické veřejnosti.

Inspirací pro její vznik Jakub načerpal během svého magisterského studia v Cambridge, kde patřil mezi studenty profesorky Alison Liebling, jedné z největších světových odbornic na vězeňství. „Snažili jsme se napsat něco podobného, co vydala se svými kolegy ve Velké Británii, ale v českém kontextu. Byla nadšená, že to, co mě před šesti lety učili, se zhmotnilo ve velkou knihu o vězeňství v češtině,“ usmívá se Jakub Drápal.

Publikace nabízí nejen teorii, ale i praktické poznatky z oboru vězeňství a množství statistických dat. Popisuje české věznice a jejich režim, zaměřuje se na vězňů i personál. A pochopitelně: nabízí i právní pohled na věc.

Drápal se vydal do Británie studovat kriminologii mimo jiné proto, že v Česku se

tento obor na žádné univerzitě nevyučuje. Kvůli svému tehdejšímu zájmu o vězeňství si vybral Cambridge. Setkání s profesorkou Liebling bylo pro něj zásadní životní zkušeností. „Na seminář k ní a k jejímu zástupci nás chodilo asi deset. Ta chvíle, kdy se dva z největších odborníků na světě na vězeňství naplno věnují deseti studentům, to je opravdu zážitek! Možnost diskutovat s nimi, jejich ochota, vstřícnost a otevřenost byly velmi inspirativní,“ podotýká.

Kriminologie jako multidisciplinární obor se v ČR nikde nevyučuje ani dnes. Nabízí se snad příležitost někde tento – pro dobře fungující společnost tak zásadní – obor otevřít? Na Univerzitě Karlově by se to mohlo i podařit, neboť pod jejími střechami působí odborníci ze všech oblastí, které se kriminologie dotýká.

„Musí se nad tím shodnout více lidí z různých oborů: sociologové, psychologové, právníci, adiktologové, sociální pracovníci, ekonomové... Podhoubí tady je. Uvidíme, jestli se toho někdo také ujme. Když se najdou dva až tři lidé, kteří za tím půjdou a podaří se jim najít i potřebné finance, vyjde to,“ doufá Jakub Drápal, jenž sám na právnické fakultě vede kurz *Kriminologie* a je i spoluautorem publikace *Kriminologie pro 21. století* (2021).

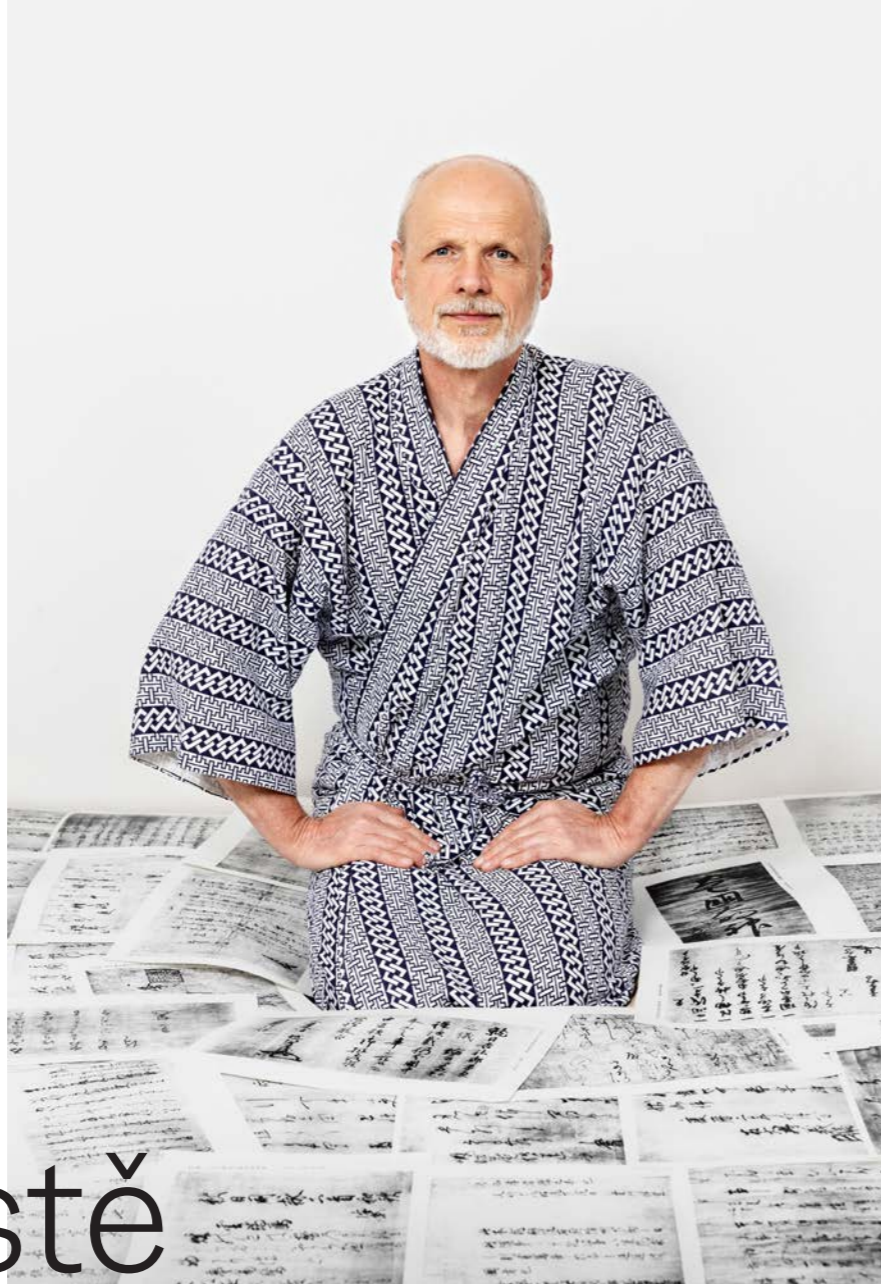

České vězeňství

Jakub Drápal,
Václav Jiříčka,
Tereza Raszková (eds.)
Wolters Kluwer
brožovaná, 456 stran
ISBN: 978-80-7676-066-0
doporučená cena: 1085 Kč

K japonštině se Jan Sýkora dostal náhodou, ještě jako středoškolák, když se mu v Jihlavě dostal do ruky román Mladík, který se opozdil. Na dochvilnost si Japonci potrpí. Musíte přijít včas. A to bylo zapotřebí i 27. května v rezidenci japonského velvyslance, kde Sýkora převzal Řád vycházejícího slunce se zlatými paprsky a rozetou. „Nejprve jsem jej ale hodlal odmítnout; nevěděl jsem totiž, zač bych ho měl dostat,“ říká skromně po třech dekádách japanologické práce.

TEXT Martin Rychlík
FOTO Michal Novotný

Na cestě zvídavosti

Docent Jan Sýkora z Ústavu asijských studií FF UK byl v Nipponu nesčetněkrát, nicméně tím utvářejícím pobytem bylo pro něj studium univerzity Saga daigaku na ostrově Kjúšú mezi lety 1991 až 1994. Jak to tak asi vypadalo? „Můj školitel profesor Susumu Nagano – přední odborník na hospodářské dějiny éry Tokugawa – mi dal při našem prvním setkání pořádnou lekci. Zavolal si mě, abych mu objasnil, čemu se chci pod jeho vedením odborně věnovat. Začal jsem dosti sebevědomě líčit své plány; chvíli poslouchal, nic neříkal, pak sáhl za sebe, hodil přede mě na stůl několik kopií archiválií (*takových, mezi nimiž sedí na vedlejší úvodní fotografii*), a řekl jen úsečně „Čti!“. Ve mně hrklo a začal jsem

mu vysvětlovat, že jsem se s něčím takovým ještě nesetkal... On jen opakoval: „Čti!“ A když jsem se zasekl, ukázal na dveře a jen pravil „Ven!“; vzpomíná Sýkora na chvíle před třiceti lety, kdy se naplno začal nořit do jiné mentality, do japonské *kultury náznaků*.

Japonská verze ad fontes

Senseiova ráznost jej zasáhla: „Vypotácel jsem se z pracovní bílý jako stěna a chystal se, že začnu balit kufry... Druhý den mě profesor Nagano potkal na chodbě, smál se od ucha k uchu a povídá: „Tak to byla první lekce. Jestli se chceš věnovat dějinám, ať již obecným, hospodářským, nebo intelektu-

álním, musíš být schopen pracovat s primárními zdroji. Pokud přijde do archivu a neumíš přečíst základní dokumenty, nic originálního do výzkumu nepřineseš – budeš jen kopírovat práci jiných.“ A pak navrhl, že se mi bude jeden den v týdnu celé dopoledne věnovat a naučí mě základům diplomatiky čili práci s písemnostmi úřední provenience. A takhle jsme se setkávali týden co týden po celé tři roky,“ říká Sýkora.

Roku 1994 se vrátil ze Sagy do Prahy, do samostatného Česka. Od podzimu začal přednášet japonskou paleografii a diplomatiku jako samostatný předmět a učí jej na UK dosud. „Tehdy se japonské diplomacie (*komondžogaku*) jakožto pomocné vědy historické téměř nikdo v Evropě nevěnoval, a proto jsem ji jezdil přednášet i doktorandům a historikům na řadě univerzit: třeba do Heidelbergu, Curychu, Bochumi, Vilniusu anebo Krakova,“ líčí japanolog. Formativní zážitek ze Sagy jej vedl nejen k zájmu o japonské primární zdroje, ale ukázal mu i nezbytnost dokonalého zvládnutí jazyka – zkušenost, kterou vštěpuje i studentům japanologie. „Bez toho to opravdu nejde, protože znalost jazyka je *sine qua non* jakékoli další odborné práce,“ říká dnes docent Sýkora, jenž už vychoval pár generací mladých japanologů, a navazuje tak na své významné předchůdkyně: Věnu Hrdličkovou, Vlastu Wikelhöferovou či Zdenku Švarcovou, jež získaly též jedno z nejvyšších japonských vyznamenání: zmíněný *Řád vycházejícího slunce*.

Co pro vás tak prestižní ocenění znamená?

Popravdě řečeno: proces je takový, že vám nejprve Japonci oznámí, že jste na řád navržen. A první dotaz zní, zda jej přijmete, nebo ne. Když mě oslovila má bývalá studentka, která dnes pracuje na japonském velvyslanectví, tak jsem si nejprve myslil, že si dělám legraci, a i kdyby to byla pravda, takové ocenění rozhodně nemohu přijmout. Opravdu jsem byl odhodlán, že řád nepřevzmu, poněvadž jsem pochyboval, za co bych ho vlastně měl dostat. Pak jsem si však uvědomil, že je to ocenění určené nejen mně osobně, ale i mým učitelům, kolegům, univerzitě, na které působím. Takže nakonec jsem se rozhodl, že řád s pokorou přijmu.

Vybraní čeští držitelé řádu:

1921: Jindřich Bejl, legionář
1928: Edvard Beneš, politik
1964: Antonín Raymond, architekt
2006: Věna Hrdličková, japanoložka
2010: Věra Čáslavská, sportovkyně
2010: Zdenka Švarcová, japanoložka
2012: Vlasta Winkelhöferová, japanoložka
2015: Helena Honcoopová, japanoložka
2015: Alice Kraemerová, japanoložka
2017: Zdeněk Thoma, fotograf
2017: Vlasta Čiháková-Noshiro, kunsthistorička
2018: Martin Vačkář, japanolog
2018: Josef Léhl, ekonomický diplomat
2020 (předáno 2022): Jan Sýkora, japanolog

Tehdy nebylo zájemců o japonštinu příliš mnoho a škola podmiňovala zahájení kurzu minimálním počtem studentů, který se v daném roce nenaplnil. Kvóta byla pět, ale přihlásili jsme se jen dva!

Dostáváte k řádu i osvědčení podepsané císařem?

Ano, součástí řádu je i osvědčení, na němž je císařská pečeť (*tenmó gjodži*). Řád je udělován císařem, ale administraci zajišťuje zvláštní kancelář, v jejímž čele stojí předseda vlády. Proto je na osvědčení zároveň i podpis a pečeť japonského premiéra.

Vlastní předání pak zajišťuje velvyslanec Japonska v dané zemi. Mezi udělením a předáním řádu tak nastává jistá časová prodleva, která se v mém případě protáhla téměř na dva roky. Předání řádu totiž má jisté protokolární náležitosti, které nebylo možno z důvodu pandemie covidu zajistit. Samozřejmě bezprostředně po udělení v roce 2020 jsem dostal osobní gratulace od japonského ministra zahraničních věcí a dalších představitelů.

Pokud si dobře vzpomínám, vy jste u císaře i přímo byl, ne?

Ano, bylo to v roce 2007 s panem prezidentem Václavem Klausem. Součástí jeho státní návštěvy Japonska bylo i setkání a oběd s císařem, císařovnou a korunním princem – tedy dnešním císařem Naruhitem. Tam jsem měl tu čest fungovat jako protokolární tlumočnick.

Jak moc je to pro tlumočnicka stresující?

Záleží případ od případu. Musím přiznat, že mě tlumočení nestresuje. Lépe řečeno: stresuje mne jen do okamžiku, než se začne reálně tlumočit... Trochu odbočím: Když jsem jel v roce 1986 díky nadaci *Japan Foundation* poprvé do Japonska – vlastně vůbec poprvé „na Západ“, ale paradoxně to bylo na východ – byla ve mně fakt malá dušička. Profesorka Švarcová, která mě učila v Jazykové škole na Národní třídě v Praze, mi řekla památnou větu: „Jen počkej, až se ocitneš v nouzi; pak si vzpomeneš i na věci, o kterých jsi ani netušil, že je vůbec znáš!“ Když si uděláte velice poctivou přípravu, posleze vám v reálu naskakují i věci, které má člověk skryté až někde hluboko v hlavě. Alespoň tak to mám při tlumočení nastavené já.

Byla pro vás audience u císaře Akihita životním zážitkem?

V tom okamžiku si to ani neuvědomíte. Když tlumočíte tady v Česku, byt i na té nejvyšší úrovni, soustředíte se na výkon jen po určitou omezenou dobu, kdežto v zahraničí jste tlumočnickem v podstatě 24 hodin denně. Je to tedy takové permanentní napětí. A teprve poté, když všechno skončí a vrátíte se domů, vám dojde, kde všude jste vlastně byl. ↪

Takové setkání musí provázet plno zvyků, pravidel. Nebál jste se faux pas?

Pokud jde o tlumočení císaři, tak to pro mě nebyla první zkušenost, protože jsem byl osloven Úřadem pro správu císařské domácnosti (*Kunaičó*) už v roce 2002. Tehdy, pár dnů před povodněmi, navštívil Prahu císařský pár na oficiální pozvání pana prezidenta Václava Havla a dotyčný úřad mě požádal, zda bych nepomohl s překlady tiskových zpráv a dalších dokumentů. První, co mi tenkrát dali, byla asi třicetistránková brožura „císařské japonštiny“, neboť japonština je totiž sociálně orientovaný jazyk, který rozlišuje několik zdvořilostních úrovní – a jednou z nich je i ta vztažená přímo k císaři.

Jak jste se vůbec – coby kluk z Jihlavy – dostal k zájmu o Japonsko?

Studoval jsem střední ekonomickou školu a – po pravdě řečeno – ani moc nepočítal, že půjdu na vysokou školu. Když mi bylo tak sedmnáct, dostala se mi náhodou do ruky knížka *Mladík, který se opozdil* z pera pozdějšího nositele Nobelovy ceny za literaturu (Kenzaburó Óe). Je to příběh malého kluka, který byl válečným režimem vychován k odhodlaní bránit svoji zemi do posledního dechu. A tomu klukovi se kapitulací v roce 1945 zcela zhroutí svět; chce se obětovat pro Japonsko, ale najednou o to nikdo nestojí. A tento pocit společenské zrady ho pak poznamená na celý život. Druhá polovina příběhu se odehrává v šedesátých letech, v době jeho vysokoškolských studií; je už dospělý, ale onen pocit selhání v něm stále přežívá – cítí se vykořeněný a není schopen navázat společenské ani osobní, intimní vztahy... Tahle kniha mě naprosto šokovala! Bylo to jako zjevení a chtěl jsem více porozumět té tajemné zemi.

Co následovalo?

Postupně jsem si sehnal téměř veškerou japonskou literaturu dostupnou v překladech do češtiny. Jenže pořád to nebylo to pravé; takže jsem si koupil jedinou existující učebnici japonštiny a začal se sám v Jihlavě učit. A byly tam báječné věty jako: „Máky jsou rudé“ nebo „Bratře ukradli nám motyku.“ Učílo se podle ní na jazykové škole, ale určitě nebyla určená pro samouky.

Pak jste šel na Vysokou školu ekonomickou do Prahy...

... a přitom jsem začal od roku 1980 chodit do jazykovky. Tehdy nebylo zájemců o japonštinu příliš mnoho a škola podmiňovala zahájení kurzu minimálním počtem studentů, který se v daném roce nenaplnil. Kvóta byla pět, ale přihlásili jsme se jen dva! Proto jsem před prvním ročníkem VŠE, kdy se ještě jezdilo na chmel, přesvědčil na brigádě své čtyři budoucí spolužáky, že japonština je naprosto super a že se ji musejí začít učit (*směje se*). Většinou toho pak zanechali.

Vy ne. Dostudoval jste VŠE a roku 1985 jako mimořádný student zamířil na japanologii, dělal aspiranturu v Ekonomickém ústavu ČSAV. Jak vzpomínáte na porevoluční roky?

Pár dnů po listopadu 1989 mě kontaktovala japonská veřejnoprávní televize NHK, zda bych pro ně netlumočil. To pro mě byla úžasná škola. Celý ten turbulentní čas jsem prožil s jejich štábem a dostal se na místa, kam bych se jinak nikdy nepodíval. Viděl jsem, jak se dělají a do Japonska odesílají reportáže, jak funguje celý ten mediální kolos... A pak, v roce 1991, ke mně náhodou „připlula“ další životní šance: na naší ambasádě v Tokiu pracoval můj

bývalý spolužák, který mi napsal, že ekonomická fakulta jedné japonské univerzity chce přijmout studenta z východní Evropy. Ale že mají jednu základní podmínku – musí umět japonsky. Ta kombinace byla ideální. Odpověděl jsem; přijali mě do Sagy.

Takže se vám změnil život.

To ano, protože jen pár dnů nato jsme zjistili, že čekáme dvojčata. A protože švagr je gynekolog-porodník, odmítl vůbec diskutovat o tom, že bychom mohli odjet. Takže jsem stipendium s těžkým srdcem vrátil s tím, že z rodinných důvodů nemohu přijet. Neurazili se. Udělali něco jiného. O Vánocích mi zavolal „můj“ japonský profesor a vysvětlil, že pokud nepřijedu, mé stipendium propadne a univerzita může mít v budoucnu problémy s přidělením dalších finančních prostředků. Slíbil nám veškerou péči jejich lékařské fakulty... Nakonec jsme se tedy dohodli, že nejprve přijedu sám a až se děti narodí, přivezu s sebou celou rodinu. V Saze jsme pak společně se třemi dětmi prožili snad nejkrásnější období našeho života.

Po návratu, od podzimu 1994, jste vedl japonská studia na UK. Jak jste je budoval?

Vždy mě poháněla jakási intelektuální zvědavost: jak věci fungují, co je jejich pravou podstatou; Japonci tomu říkají *kókišin*, zvědavost. Snažil jsem se s kolegy – nikdy jsme si nehráli na šéfy a dělali jsme veškerá rozhodnutí společně – dodat oboru japanologie na FF UK tu část lidského poznání, která tam tehdy do značné míry chyběla: společenskovední aspekt. Většina podobných oborů je akreditována filologicky, ale i přes toto základní ukotvení nakonec celé studium spěje k pochopení dané země a kultury v tom nejširším slova smyslu. Když se dnes studentů zeptáte, čemu se chtějí věnovat, zajímá je kromě lingvistiky či klasické poezie i problematika národnostních menšin, krize rodiny v postmoderním Japonsku, popkultura, ale i ekonomické myšlení. Sázíme proto na čtyři pilíře našeho oboru: na jazyk, historii, literaturu a společnost. A zájem o náš obor je, naštěstí, stále veliký: ročně se hlásí do bakalářského studia kolem 150 zájemců, z nichž můžeme, bohužel, přijmout maximálně dvacet. Mrzí mě, že nemůžeme vzít všechny, kteří splní náročné podmínky přijímací zkoušky, a do jisté míry tak „mrháme talenty“, ale na druhé straně chápu, že univerzita má svá prostorová i personální omezení.

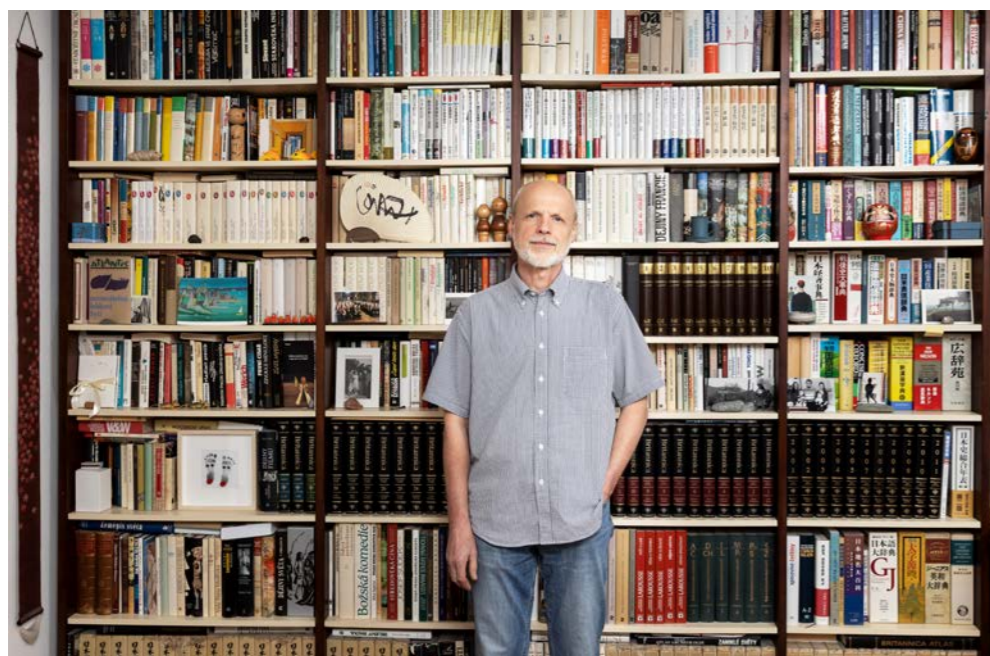
Mluvil jste o oboru. Co plánujete vy?

Připravuji druhý díl dějin ekonomického myšlení v Japonsku a řadu let pracuji na *Úvodu do japonské paleografie a diplomatiky* – shromáždil jsem více než deset tisíc fotokopii textů uložených v různých japonských archívech a zpracovávám je pro potřeby chystané publikace... (*a když je ukazuje, fotograf už dobře ví, kam oceněného v jukatě usadí*).

Rád vycházejícího slunce

Japonské státní vyznamenání (Kjokudžicušó) je uděleno od roku 1875, kdy je zavedl císař Meidži. Jedná se o první řád, jímž vláda oceňovala významné osobnosti. Původně byl určen vojákům, poté se zásluhy rozšířily na civilisty a později i na cizince, kteří přispěli k rozvoji vztahů s Japonskem. Ze středu vyběhající paprsky symbolizují mocnou energii slunce. Řádem, který má šest kategorií, byli oceněni třeba generál Douglas MacArthur, politik Konrad Adenauer nebo zpěvák Charles Aznavour. V Japonsku patří k nejvýznamnějším oceněním; nejvyšším je Řád chryzantémy, který se uděluje výhradně zahraničním státníkům a příslušníkům královských rodin.

Co doporučuje přečíst?

- Kenzaburó Óe: *Mladík, který se opozdil* (1961, česky 1978)
- Džuničiró Tanizaki: *Chvála stínů* (1933, česky 2017)
- Šúsaku Endó: *Samuraj* (1980, česky 2018)

Co doporučuje vidět?

- *Rudovous*, režie Akira Kurosawa (1965)
- *Balada o Narajamě*, režie Šohei Imamura (1983)
- *Tampopo*, režie Džúzó Itami (1985)

Doc. Ing. Jan Sýkora, M.A., Ph.D., pochází z Jihlavy, odkud zamířil na pražskou VŠE (inženýrem 1984). Při studiu navštěvoval navštěvoval kurzy japonštiny na Státní jazykové škole v Praze, které vedla Zdenka Švarcová. Po revoluci absolvoval v Japonsku univerzitu Saga daigaku (1994), doktorské studium na FF UK v oboru dějiny a kultury země Asie a Afriky (2002) a ve stejném oboru se v roce 2011 habilitoval. V letech 1994 až 2000 a následně 2006 až 2019 vedl japonská studia v Ústavu Dálného východu FF UK, v jehož čele stál mezi lety 2007 až 2011.

Zabývá se sociálně-ekonomickými a intelektuálními dějinami Japonska i vybranými problémy současné japonské společnosti. Jako hostující profesor působil na univerzitách v Evropě (Univerzita Heidelberg, Univerzita Zürich, Lunds Universitet, Vilniaus Universitetas, Uniwersytet Jagielloński v Krakově) i v Japonsku (Nichibunken, Osaka University anebo Kansai University). Je autorem řady publikací a odborných článků včetně prvního *Japonsko-českého znakového slovníku* (2000, spoluautor David Labus) a knižní monografie *Ekonomické myšlení v Japonsku* (2010). Překládá, tlumočí – v roce 2007 dokonce přímo japonskému císaři.

Dýmka zušlechťuje debatu

Klouček studoval kybernetiku a aplikovanou matematiku na Matfyzu, po studiu se však oboru věnoval jen prvních pár let. Pak se vrhl na podnikání. Se společníky dovážel ze zahraničí dýmkový tabák a potřeby pro kuřáky. A když se v pasáži Broadway v pražské Celetné ulici uvolnil prostor po bývalé poště, dostal nápad, jak podnikání v oboru ještě ozvláštnit.

„Řekli jsme si, že k velkoobchodu pořídíme ještě jakýsi obchod pro gentlemany. Plánovali jsme, že budu jezdit nakupovat doutníky do Dominikánské republiky nebo Nikaraguy, dýmky do Francie a Itálie za kamarády a k tomu budu mít prodejnu, kde se budu bavit se zákazníky. Takový obchůdek, který mi zůstane na důchod jako něco hezkého,“ vzpomíná Klouček. A tak vznikl proslulý obchod *Baker Street*, kde se prodával tabák, doutníky, dobré pití, vycházkové hole, deštníky, peněženky a pochopitelně – hlavně dýmky.

„V minulosti, když otcové doprovázeli syny na prahu dospělosti k prvnímu přijímání, předali jim dvě základní znalosti: vysvětlili jim, jak je to s ženskými, a naučili je nacpat fajfku,“ připomíná někdejší význam fajfky Jan Klouček. Tomu učarovaly fajfky, nebo chcete-li „češtěji“ dýmky, natolik, že se je rozhodl sám vyrábět.

TEXT Jiří Novák FOTO Hynek Glos

Inspirací též Gaudí či Golem

Ty jezdil Klouček nakupovat především do Francie, například do městečka Saint-Claude, u nějž sídlí továrna slavné dýmkařské značky *Chacom*, která začala vyrábět fajfky už v roce 1825 pro vojáky napoleonské armády. A po několikáté cestě si český výletník řekl, že by se od nich mohli výrobu naučit a založit si vlastní manufakturu.

„Majitel továrny, pan Yves Grenard, mě už tehdy varoval, že obchodovat

s dýmky je sice hezké, ale výroba, to už je dost složitý proces. Přece jen je to rukodělná produkce a jde o nějakých 62 úkonů, než samotná dýmka vznikne. Nicméně asi během dvou měsíců jsme dali dohromady provoz, lidé z Francie nás zaškolili a pak jsme v dílně o patnácti lidech začali vyrábět pět tisíc dýmek měsíčně,“ vypráví, jak rychle se vše rozjelo.

Sériová výroba mu však postupem času přestala vyhovovat a chtěl se věno-

vat autorské tvorbě a originálním tvarům. Dnes v jeho portfoliu najdete dýmky s názvy jako *Hot Vulcan*, *Chess Tower*, *Golem* nebo *Gaudí Dreams*. Výroba každé z nich trvá – podle složitosti – jeden den až den a půl; materiálem je převážně *briar*, kořenice vřesovce stromovitého (*Erica arborea*).

Vyrobte si svoji dýmku

„Dřevo pro výrobu dýmek musí splňovat několik parametrů, především musí být tvrdé, ohni co nejvíce odolné a chuťově neutrální. Ze začátku se zkoušela různá tvrdá dřeva jako zimostřez nebo bahenní olše, ale pak Francouzi objevili *briar*, který roste na skalách ve Středomoří. Kořenice má tvar boule a její dřevo má krásnou, výjimečnou kresbu. Z kořenic se vyřezávají přířezy a ty se pak až dva dny vaří ve speciálních kotlích, aby se zbavily pryskyřice a dalších příměsí. Po pomalém sušení se z přířezů formátují hlavičky dýmek. „Naústky se dřívě vyráběly z rohoviny, pak z ebonitu, dnes také z akrylu,“ vysvětluje Klouček.

Dýmku si pod jeho dohledem můžete vyrobit i sami, ve svojí dílně v Havlíčkově Brodě pořádá oblíbené workshopy. Moderní doba (a lékařské výzkumy) kouření nepřejí, což se odráží i na prodeji dýmek: „Já vždycky říkal, že zákazník by si měl novou dýmku pořádně ohmatat, ale dnes už prodej funguje z velké části přes internet,“ vypráví mistr dýmkař, jímž signované dýmky se dají pořídit od dvou i pěti tisíc korun. Většinu vyrábí na zakázku.

Fajfka voní, ale potřebuje péči

Pokud se snad ke koupi dýmky odhodláte, je třeba ji na začátku takzvaně *zakouřit*. „V dýmce je buď čistá vrstva dřeva, nebo je tabáková komora vymazaná zakuřovací pastou různého složení. Já po-

užívám přírodní směs z dřevěného uhlí a medu. Při zakouření dýmky se uvnitř tabákové komory vytvoří karbonová vrstva, která dřevo jednak ochraňuje a hlavně v sobě také uchovává chuť a aroma samotného tabáku,“ referuje. Kouření dýmkových tabáků má tisíce chuťových nuancí – od směsi přírodních druhů tabáku přes různě aromatizované směsi až po tabák „anglického“ typu s *latakii*, což je druh tabáku chutnající po uzenu.

„Zatímco cigarety smrdí, doutníky a fajfka voní,“ vykládá Klouček. „Navíc cigaretu dokouříte a zahodíte, ale dýmka je něco trvalého, s čím se doslova mazlíte a musíte se o to starat. I samotné kouření dýmky je rituál. Už za první republiky fungovaly kluby pro gentlemany, kde se scházeli milovníci dýmek a diskutovali. Kouření dýmky debaty zušlechťuje – dýmku totiž musíte čas od času natáhnout, a tím pádem použít ke slovu toho druhého. Ale i gentlemani dodržují základní pravidlo – dýmka se nikomu nepůjčuje,“ usmívá se Jan Klouček.

Z dějin pokuřování

Rané tabákové dýmky z hlíny a dřeva byly objeveny v mohylách Severní Ameriky. Během 17. století se v Orientu zrodily vodní dýmky, první evropské dýmky se v 18. století vyráběly v Holandsku, Francii a Německu. V tuzemsku se fajfky ve velkém produkovaly v podhorských oblastech; pořád existuje továrnička v Proseči u Skutče, která fungovala již za Rakousko-Uherska (je tam i muzeum dýmek). Existují už i dýmky elektronické.

Jan Klouček, studoval kybernetiku a aplikovanou matematiku na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Pak se věnoval podnikání v oblasti nemovitostí nebo telekomunikací. V roce 1992 otevřel obchod s kuřáckými proprietami a sedm let nato spoluzaložil manufakturu na výrobu dýmek; dnes už se výrobě dýmek věnuje sám, a to pod značkou *JanPipes*.

29. 3. V Karolinu převzalo osm desítek profesorů dekrety – z toho pět profesorek a 21 profesorů na návrh Vědecké rady UK. „Být titulován profesorem není jen uznání schopnosti v oboru, ale je to i přesvědčení, že takový člověk bude rovněž odborným a mravním poradcem, a tím bude přispívat ke kultivaci naší společnosti,“ řekla rektorka UK Milena Králíčková.

Uvedení 26 profesorů UK

Kronika

Čestný doktorát za etiku

5. 4. Vědeckou hodnost doktora *honoris causa* Univerzity Karlovy obdržel významný kanadský odborník na etiku, bioetiku, právo a duševní zdraví profesor David Norman Weisstub.

6. 4. V předvečer výročí založení rozdala *alma mater* řadu ocenění: Petruskovy i Hrozného ceny. Prestižní *Donatio Universitatis Carolinae* převzala demografka Dagmar Džurová, informatik Jan Hajič, chemik Martin Kotor, historička Jitka Malečková a hematolog Jan Trka.

Oslavili jsme již 674. narozeniny

12. 4. Vlastenecký sál Karolina se stal místem přehlídky výjimečně nadaných a mimořádně kreativních studentů a absolventů. Konalo se totiž slavnostní předávání cen UK; těmi jsou tradičně Bolzanova cena a ceny udělované rektorem, respektive nyní rektorkou.

Ceny pro mladé naděje

Sportem k úspěchu i pohárům

26. 4. Po fotbalistech Univerzity Karlovy ovládly nově vzniklé univerzitní ligy i basketbalistky a volejbalistky; v hokeji jako první převzali Palachův pohár hráči týmu UK Hockey Prague.

Dny firem na Matfyzu

27. 4. a 28. 4. „Matfyzáky a matfyzáčky chceme a hýčkáme si je,“ říkají firmy zapojené do *Partnerského programu* na Matematicko-fyzikální fakultě UK, jehož cílem je umožnit studentům a studentkám získávat zkušenosti z praxe již během studia.

„Místa UK 2022“ se líbí!

3. 5. Kalendář pro rok 2022 s názvem *Místa Univerzity Karlovy* obdržel dvě ocenění v celostátní soutěži *Kalendář roku*. Byl vyhodnocen jako nejlepší ze všech v kategoriích *Cena Branded Content* a *Cena za fotografii*. Navíc byl zařazen mezi tři nejlepší nástěnné kalendáře vůbec.

11. 5. Klasické, ale i takřka neznámé malé sporty či šachové partie. Po dvouleté pauze způsobené pandemií se konal *Rektorský sportovní den*. Studenti i vyučující opustili přednáškové sály a užili si během horkého dne pestré sportovní zápolení. Přidali se též prorektori UK.

Rektorský den rozhybal UK

Hudba zněla pro dobrovolníky

12. 5. Dvoranu historického Karolina rozeznělo hudební vystoupení s bohubilým účelem: poděkovat všem těm, kteří napínají své síly a pomáhají nejen Ukrajině.

Na Karlovku klidně s asistencí

13. 5. V Kampusu Hybernská proběhla akce, již pořádalo *Centrum Carolina* spolu s neziskovou organizací *Asistence*. Cílem bylo seznámit studenty, pracovníky UK i veřejnost s podpůrnými službami pro studenty se znevýhodněním a zpropagovat též možnost asistování.

Fascinovaně do jarní zahrady

13. 5. V rámci *Dne fascinace rostlinami* připravili odborníci Přírodovědecké fakulty UK řadu interaktivních stánků v areálu tamní botanické zahrady: například mikroskopování pylových zrn, ma-sožravé rostliny, rostlinné fosílie a mnoho dalších. Bylo to... fascinující!

Majáles: Hold jaru i lásce

Vstřícnější covidové statistiky konečně přinesly veselejší oslavy, byly bouřlivé jako dříve. Studentským králem Majálesu se stal hřmotný chlapík s přezdívkou Hruža Ryšavá.

TEXT **Jitka Jiříčková**
FOTO **Vladimír Šigut**

Byl to radostný den. Prvního máje vyrazili studenti Univerzity Karlovy na svůj tradiční pochod Prahou zakončený veselí v Kampusu Hybernská. Vrcholem celého dne byla samozřejmě volba krále Majálesu, o jehož korunu letos soupeřily tři královské družiny – *Husiti*, *Kámen* a *Volenci* (respektive soubory studentů historie a pravěké či středověké archeo-

logie z Filozofické fakulty UK plus politologie a mezinárodních vztahů z Fakulty sociálních věd UK).

„Pivo, salám a banány do každé rodiny! I tak můžete, přátelé, prožít první máj,“ provolával husita do tlampače. „Ne pivo, ale králíčka do každé rodiny! Zima je fuč a jaro je tu!“ oponoval mu představitel konkurenční družiny, jenž na piazzetu Národního divadla „přijel“ v papírovém vozičku.

Živá pozvánka na výstavu

Králem se nakonec stal hřmotný chlapík s přezdívkou Hruža Ryšavá patřící do tlupy Husitů. Korunu mu slavnostně na dvoře Kampusu Hybernská předávala Markéta Martínková, prorektorka pro studijní záležitosti UK. Konkurenční družiny nenesly takovou prohru ani s klidem, ani důstojně, ale zato s dob-

rým pitím a vědomím, že to nejdůležitější splnily. Cílem nebylo vyhrát, ale pobavit se: „Slavíme jaro, studentství a to, že můžeme! Navazujeme na původní majálesy z šedesátých let, kde se studenti veselili a byli organizováni tak, že se organizovali sami,“ shrnul dojmy jeden z účastníků.

Organizátoři již desátého ročníku se hrdě hlásí k dlouhé, a přitom téměř neznámé tradici studentských májových setkání za socialismu. Od prvních neoficiálních srazů mládeže u sochy Karla Hynka Máchy na Petříně uplynulo právě šedesát let. Výstavu *Králové Majálesů* s podtitulem *Studentské slavnosti v Československu 1945–1990* připravilo Muzeum paměti XX. století spolu s Muzeem Kampa – Nadací Jana a Medy Mládkových. V parku na pražské Kampě je k vidění až do 27. července.

UK Point

Informace a služby na jednom místě

Celetná 13, Praha 1
info@cuni.cz | (+420) 224 491 850
ukpoint.cuni.cz

**Informační centrum UK • Centrum Carolina • Staff Welcome Centre
Klub Alumni • akce pro české i zahraniční studenty
benefitní program pro zaměstnance UK**

DÝMKA, NEBO FAJFKA?

Slovo „fajfka“ pochází z německého slova *Pfeife* a používalo se i v českých zemích, nicméně obrozenci vše německé odmítali, a tak vymysleli slovo „dýmka“ pocházející z českého slova „dým“.

Dýmka zušlechťuje debatu **58**

